

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 14

22–26 april.

Debatter m. m.

Tisdagen den 25 april.

Sid.

Svar på interpellation av herr Ericsson, Carl Eric, ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit	6
Interpellation av herr Tjällgren om fullföljande av vissa påbörjade vägföretag	9

Onsdagen den 26 april.

Anslag till Europarådet	14
Befrielse för B. och T. Bergqvist från viss betalningsskyldighet	14
Beskattningen av hemmavarande barns förmögenhet	16
Avdragsrätt för skogsvårdsavgift	19
Upphävande av förordningen om pappersskatt	23
Sveriges anslutning till Internationella valutafonden m. m.	31
Straff för onykterhet vid förande av fartyg m. m.	33
Ang. behörighet att utöva läkarkonsten	34
Fortsatt giltighet av prisregleringslagen	57
Periodisk utbetalning av expropriationsersättning	71
Prövningen av skadeståndsanspråk mot statliga verk	73
Utredning om inkomstförhållandena inom olika yrkesgrupper m. m.	74
Successivt avvecklande av priskontrollen	75

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 26 april.

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, ang. effektivare sekretess- skydd beträffande enskilda personers förmögenhetsbelopp	13
Statsutskottets utlåtande nr 74, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	13
— nr 75, ang. rekreationsresor mot nedsatt avgift för militär per- sonal i övre Norrland	13

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 76, ang. förbättrad löneställning åt innehavare av vissa arvdestjänster vid försvarsväsendet	14
— nr 77, ang. vissa utgifter å tilläggsstat II: utrikesdepartementet	14
— nr 78, ang. stat för försvarets fastighetsfond m. m.	14
— nr 79, ang. anslag till kostnader för statens gruvegendom	14
— nr 80, ang. befrielse för B. och T. Bergqvist från viss betalningskyldighet till kronan	14
Bevillningsutskottets betänkande nr 37, ang. beskattningen av omyndiga hemmavarande barns förmögenhet	16
— nr 38, ang. ändring av 38 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt	19
— nr 39, ang. bestämmelser för frivillig övergång till redovisning av inkomst av jordbruksfastighet efter bokföringsmässiga grunder	19
— nr 40, ang. rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för skogsvårdsavgift	19
— nr 41, ang. upphävande av förordningen om pappersskatt	23
Bankoutskottets utlåtande nr 8, ang. Sveriges anslutning till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken m. m.	31
Första lagutskottets utlåtande nr 19, ang. straff för fartygsbefälhavare, som visat oförstånd eller varit försumlig i tjänsten	33
Andra lagutskottets utlåtande nr 29, ang. behörighet att utöva läkarkonsten	34
— nr 30, ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen	57
— nr 31, ang. ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar	70
Tredje lagutskottets utlåtande nr 10, ang. ändring av expropriationslagstiftningen i syfte att bättre tillgodose landsbygdsbefolkningens intressen	70
— nr 11, ang. utbetalning av expropriationsersättning i form av periodvis återkommande utbetalningar	71
Jordbruksutskottets utlåtande nr 9, ang. ändring i förordningen med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m.	73
— nr 10, ang. anslag till bevakningsfartyg för sillfisket vid Island	73
— nr 11, ang. försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastighetsandelar	73
— nr 12, ang. lån till Sveriges utsädesförening	73
— nr 13, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom m. m.	73
— nr 14, ang. anslag till byggnadsarbeten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde	73
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 22, ang. utredning av frågor i samband med den statliga självriskan vid skador	73
— nr 23, ang. utredning rörande de socialpolitiska förmånernas inverkan på enskilda inkomstagares ekonomi m. m.	74
— nr 24, ang. successivt avvecklande av den statliga priskontrollen	75
— nr 25, ang. rekryteringen av befattningshavare i övre Norrland	77

Lördagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr *von Heland* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1950/51 under försvarets fonder m. m.;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegendom m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts

i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1950/51 under statens allmänna fastighetsfond och fonden för statens aktier, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 110, i anledning av väckt motion om åtgärder för effektivisering av kustbevakningen;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående företagsräkning;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1950/51 till kostnader för Sveriges medlemskap i internationella handelsorganisationen (ITO);

nr 113, i anledning av väckta motioner om anslag för budgetåret 1950/51 till vissa arbeten på det till Karlskrona örlogsstation hörande fritidslägrat vid Skönstavik;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) m. m., såvitt propositionen avser anslagsfrågor;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från ersättningsskyldighet i visst fall m. m.;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till Ebba Linnéa Emmertz m. fl.; och

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Johannes Karlsson m. fl. i anledning av yrkessjukdom eller olycksfall i arbete.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 123, till Konungen i anledning av väckta motioner om undanröjande av vissa tekniska hinder för utövande av rösträtt vid allmänna val.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 124, till Konungen i anledning av väckta motioner angående översyn av gällande lagar om aktiebolag och om försäkringsrörelse.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 475, av herr *Näsström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; och

nr 476, av herr *Werner* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896).

Herr förste vice talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts skrivelse nr 149, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Den kungl. skrivelsen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om effektivare sekretesskydd beträffande enskilda personers förmögenhetsbelopp;

statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 75, i anledning av väckta motioner angående rätt till rekreationsresor mot nedsatt avgift för viss militär personal i övre Norrland;

nr 76, i anledning av väckt motion om förbättrad löneställning åt innehavare av vissa arvodestjänster vid försvarsväsendet;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 under utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1950/51 m. m.;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till vissa kostnader för statens gruvegendom; samt

nr 80, i anledning av väckta motioner om befrielse för B. Bergqvist och T. Bergqvist från viss betalningsskyldighet till kronan;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av omyndiga hemmavarande barns förmögenhet;

nr 38, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 38 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt;

nr 39, i anledning av väckta motioner om meddelande av övergångsbestämmelser för frivillig övergång till redovisning av inkomst av jordbruksfastighet efter bokföringsmässiga grunder;

nr 40, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för skogsvårdsavgift; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt, jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken m. m.;

första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion angående straff för fartygsbefälhavare, som visat oförstånd eller varit försumlig i tjänsten;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckt motion angående behörighet att utöva läkar-konsten;

nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303), dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkesjukdomar, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändring av gällande expropriationslagstiftning i syfte att bättre tillgodose landsbygdsbefolkningens intressen; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till utbetalning av expropriationsersättning i form av periodvis återkommande utbetalningar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 21 juli 1937 (nr 737) med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m.;

nr 10, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till bevakningsfartyg för sillfisket vid Island;

nr 11, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastighetsandelar;

nr 12, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Sveriges utsädesförening;

nr 13, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.; samt

nr 14, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde; ävensom

första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion om utredning av frågor i samband med den statliga självrisken vid skador såväl direkt som å tredje man;

nr 23, i anledning av väckta motioner dels om utredning rörande de socialpolitiska förmånernas inverkan på enskilda inkomsttagares ekonomi i olika inkomstgrupper m. m., dels ock om utredning rörande storleken och verkningarna av det inkomstbortfall, som genom upphörande sociala förmåner och ökade skatter inträder vid inkomsthöjning i olika intervaller;

nr 24, i anledning av väckt motion om successivt avvecklande av den statliga priskontrollen; samt

nr 25, i anledning av väckt motion om åtgärder för en tillfredsställande rekrytering av befattningshavare i övre Norrland.

Anmälades och bordlades nedannämnda under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 477, av herr *Karlsson, Gottfrid*, och herr *Falk*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt; samt

nr 478, av herr *Lindström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.10 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 25 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr *Andersson, Jones Erik*, anmälde, att han under gårdagen åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 18, 19, 20 och 22 innevarande månad.

Ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit.

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **ERICSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Carl Eric Ericssons interpellation angående subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Carl Eric Ericsson frågat mig, om jag ämnar vidtaga åtgärder i syfte att fastighetsägare, vilka senast den 30 november 1949 för hushållsändamål inköpt koks eller antracit, avsedd att förbrukas först efter nämnda datum, må erhålla subvention i enlighet med de principer som gälla beträffande bränsle som försålts efter nämnda dag.

Till svar härå vill jag anföra följande.

Interpellanten anför bl. a., att särskilt i Norrland sedan lång tid kolhandeln ordnats så, att upplagringen i stor utsträckning sker hos konsumenten. Hösten 1949 hade många bränslekonsumenter i Norrland därför som vanligt före den 1 december inköpt icke obetydliga kvantiteter koks och antracit för hushållsförbrukning senare under bränslesäsongen. För dessa kvantiteter kunna de med nu gällande bestämmelser icke erhålla subvention.

På uppdrag av Sveriges fastighetsägareförbund har Svenska stenkolsimportörernas förening verkställt en undersökning av de leveranser koks och antracit, som mot subventionsberättigade hushållslicenser skett under tiden 1 juli—30 november 1949. Denna undersökning utvisar, att storleken av leveranserna fram till den 1 december 1949 utgör mellan 21 och 23 procent av den totala licenskvantiteten, 1,8 miljoner ton. Leveranser utöver 23 procent äro av förvånansvärt ringa omfattning, nämligen endast 19 400 ton. Av dessa leveranser, som motsvara 1,1 procent av totalkvantiteten, ha ungefär 10 800 ton ägt rum i Norrland, medan återstoden till övervägande del skett över vissa städer i södra Sverige. Koksinköpen före den 1 december 1949 ha sålunda med vissa undantag icke som interpellanten velat göra gällande varit särskilt stora i Norrland.

Om även koks och antracit, som inköpts före den 1 december 1949, skulle bli föremål för subvention, skulle kostnaderna för innevarande bränsleår komma att öka med 19 400 ton gånger subventionsbeloppet 34 kronor eller med omkring 660 000 kronor. Beloppet är i och för sig icke särdeles högt. Att subventioneringen av hushållskoks icke ansetts böra givas retroaktivitet från bränslesäsongens början är helt beroende på de stora praktiska svårigheter som äro förenade härmed. Jag är visserligen fullt medveten om att det tillämpade systemet icke medför rättvisa för den av interpellanten angivna gruppen, men även andra grupper ha blivit ogynnsamt ställda vid bränslesubventioneringens införande. Jag tänker därvid närmast på förbrukare av ved och eldningsolja.

Visserligen torde man som interpellanten framhåller teoretiskt kunna finna ett system för subventionering av de leveranser av koks, som skett före den

Ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit.

1 december 1949. Det av interpellanten föreslagna systemet synes emellertid knappast vara godtagbart, framför allt med hänsyn till de bristande kontrollmöjligheterna. Bränslekommissionen har diskuterat ett förslag som ur kontrollsynpunkt synes vara mera betryggande, men detta förutsätter ett vidlyftigt och arbetskrävande administrativt förfarande, gentemot vilket kommissionen själv framför vissa betänkligheter, främst svårigheten att bemästra det hela med nu tillgänglig arbetskraft.

Med hänsyn till de anförda omständigheterna torde det knappast vara möjligt att under denna bränslesäsong försöka reglera de olägenheter, som ett införande av bränslesubventioneringen under löpande bränsleår otvivelaktigt medfört. Det förtjänar emellertid att övervägas, huruvida man icke vid tilldelningen av bränsle för nästa bränslesäsong skulle kunna finna någon utväg att kompensera den grupp, interpellanten avser, för vad den gått förlustig under detta bränsleår. Vilken utformning och omfattning en sådan komensation skall ges, kan dock icke för närvarande angivas. Frågan härom måste närmare utredas.

Herr ERICSSON, CARL ERIC: Herr talman! Jag skall först och främst be att få tacka herr statsrådet för det svar jag fått på min interpellation, och jag har särskilt anledning att tacka honom för att han har varit vänlig skjuta på detta svar så länge som han har gjort, då jag icke förrän i dag varit i tillfälle att ta emot svaret i kammaren. Jag vill därför meddela kammaren, att svaret förelegat från statsrådets sida sedan en månad tillbaka. Jag har önskat klargöra anledningen till det långa dröjsmålet mellan interpellationens framställande och svarets avgivande.

Den av statsrådet åberopade utredningen, som är utförd av Svenska stenkolsimportörernas förening, omfattar ett antal platser i landet, men det är endast helt godtyckligt valda platser. Det finns alltså inte någon, om jag så får säga, ge-

nomgående och klar statistisk uppgift, på vilken man kan grunda ett ställningstagande till frågan. Såsom framgår av svaret, synes herr statsrådet ha baserat detta på de uppgifter, som återfinnas i denna utredning, och det är emot detta som jag skulle vilja anmäla en liten reservation. En uppgift återfinnes i herr statsrådets svar om den, som han säger, förvånansvärt ringa omfattningen av subventionsberättigade leveranser, som skulle belöpa sig till 19 400 ton. Jag vet inte, varifrån han fått den siffran. Om han tagit de andra från den nämnda utredningen, så återfinnes denna siffra inte där, utan den har väl, skulle jag gissa, kommit från bränslekommissionen.

Men även om denna siffra är riktig — vilket jag inte har anledning att betvivla, var den än kommer ifrån — har den enligt herr statsrådets beräkning kommit att medföra en utebliven subvention av ett sammanlagt belopp av 660 000 kronor, som skulle utgå till de olika förbrukarna. Det är, som statsrådet säger, kanske inte någon siffra av någon större storleksordning, men den betyder dock en hel del för alla de småförbrukare, som finnas bland dessa människor som icke ha fått tillgodoräkna sig den subvention, som enligt förordningarna är avsedd att utgå till dem.

Vad jag emellertid fäster mig vid i herr statsrådets svar är i huvudsak det oförbehållsamma medgivandet från herr statsrådet sida, att han, som han säger, är »fullt medveten om att det tillämpade systemet icke medför rättvisa». Jag är mycket glad åt det erkännandet, vilket visar att jag inte varit ute i ogjort väder, och jag är också glad åt herr statsrådets medgivande i sitt svar.

I min interpellation låg också ett förslag till ett sätt att ordna kontrollen över en eventuell restitution till dem, som inte fått del av subventionen. Statsrådet säger, att detta förslag knappast är godtagbart. Jag tror herr statsrådet har rätt, i varje fall vill jag inte säga att han har orätt, ty det är ju alldeles klart, att herr statsrådet kan bedöma den saken bättre än jag. Jag finner det emellertid glädjande, då det av herr statsrådets svar förefaller,

Ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit.

som om bränslekommissionen skulle ha hittat på ett annat system, som skulle medföra en bättre kontroll över eventuella restitutioner. För mig är huvudsaken att det blir rättelse i den orättvisa som onekligen uppkommit under denna säsong.

Jag vill också taga fasta på det uttalande som herr statsrådet gjorde i slutet av sitt svar, där han säger att det förtjänar övervägas, huruvida man inte vid tilldelningen av bränsle för nästa bränslesäsong skall kunna finna någon utväg att kompensera den grupp som interpellanten avser. Kan herr statsrådet fullfölja den intention som han tydligen har i detta avseende, så har man därmed kommit till rätta med det problem som här tagits upp.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Utöver den konsekvens av denna subvention som interpellanten påpekat, nämligen att somliga få del av den och andra inte, beroende på den tidpunkt då bestämmelserna trätt i kraft, har subventionen också haft med sig en helt annan följd, och det är att tyvärr de svårigheter att avsätta vedbränsle, som gjort sig gällande under kanske ett helt år, ha ytterligare ökats. Subventioneringen av importerat bränsle har medfört en skärpning av svårigheterna att avsätta vedbränsle, och där har man ett exempel på hur en åtgärd, som man gör, drar med sig konsekvenser som man kanske inte tänkte sig, när man införde den.

För närvarande går det knappast att sälja de billigare vedsortimenten här i landet. Priset har förut endast givit ett obetydligt rotnetto, och genom denna subvention har läget försvårats, så att man knappast kan räkna med att man får något rotnetto alls på pannved, utskottsved och sådant, som förut förbrukats i stora kvantiteter under kriget och åren närmast därefter. Därför torde det vara svårt att säga, att skogarna skola kunna konkurrera med annat bränsle, om detta blir subventionerat. Jag tycker att denna konsekvens närmast bör leda

till att man avstår ifrån subventionen för gott. Jag begär inte att man skall gå så långt, att man skall subventionera vedbränslet för att göra det jämställt, men jag tycker det vore klokt att låta denna subventionering av koks och antracit upphöra så snart som möjligt, så att den konkurrens mellan vedbränsle och fossila bränslen, som väl alltid kommer att finnas, kan äga rum under något så när lika villkor. Då har man åtminstone en möjlighet att se vad som är att göra för att få fram vedbränsle. Nu blir det direkt motarbetat, och det är en olycklig konsekvens, som blir allt mera kännbar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 149, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**: Herr talman! I anslutning till den nu föredragna skrivelsen hemställer jag, att kammaren måtte besluta att å dag, som framdeles kommer att bestämmas, utse ledamöter och suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Karlsson, Gottfrid*, och herr *Falk* väckta motionen, nr 477, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Lindströms* motion, nr 478, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

Interpellation om fullföljande av vissa påbörjade vägföretag.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, statsutskottets utlåtanden nr 74—80, bevillningsutskottets betänkannden nr 37—41, bankoutskottets utlåtande nr 8, första lagutskottets utlåtande nr 19, andra lagutskottets utlåtanden nr 29—31, tredje lagutskottets utlåtanden nr 10 och 11, jordbruksutskottets utlåtanden nr 9—14 samt första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 22—25.

Interpellation om fullföljande av vissa påbörjade vägföretag.

Ordet lämnades på begäran till herr **TJÄLLGREN**, som yttrade: Herr talman! I årets statsverksproposition under sjätte huvudtiteln har under punkt 15 hemställts att till Vissa vägbyggnadsarbeten för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot bilskattemedlen.

I redogörelsen för ärendet har bland annat anförts följande i propositionen.

I anledning av därom i Kungl. Maj:ts proposition 1944: 80 framlagt förslag anvisade riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor till Vissa vägbyggnadsarbeten. Ändamålet med anslaget var närmast att genom igångsättande av mindre vägbyggnadsföretag i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi motverka den å spridda orter fördelade arbetslöshet av mindre omfattning, som i dåvarande läge uppstått eller befarades kunna uppkomma. Av anslaget återstodo vid utgången av budgetåret 1948/49 ca 9 miljoner kronor. Med stöd delvis av vissa i 1949 års statsverksproposition gjorda och av riksdagen godkända principuttalanden om anslagets användning har detsamma under innevarande budgetår tagits i anspråk för en hel del vägbyggnadsarbeten — förstärknings- och förbättringsarbeten samt även större vägbyggnadsföretag — i syfte dels att avhjälpa vissa säsongmässiga sysselsättningssvårigheter med avseende på vägväsendets arbetarper-

sonal och dels att bereda sysselsättning å friställd arbetskraft inom skogsbruket. Anslaget väntas på grund härav bli helt förbrukat eller i varje fall helt disponerat under innevarande budgetår.

Av utredningen framgår vidare, att arbetsmarknadsstyrelsen i utlåtande den 18 oktober 1949 över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagsäskanden rörande vägväsendet föreslagit, att för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett anslag av 15 000 000 kronor till vissa vägbyggnadsarbeten för att återställa den arbetsmarknadsberedskap av en synnerligen smidig och för sitt ändamål lämplig form, som åstadkommits genom detta anslag.

Som redan nämnts har departementschefen biträtt arbetsmarknadsstyrelsens förslag. Enär ifrågavarande anslag är avsett att användas för vägarbeten av i stort sett samma slag och angelägenhetsgrad som de vägföretag, vilka utföras med anlitanande av de ordinarie väganlagen, har departementschefen vidare hemställt, att beloppet skall avräknas mot bilskattemedlen.

Efter en jämförelsevis kort motivering har statsutskottet i sitt utlåtande nr 6 på så sätt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, att utskottet hemställt att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår anvisa ett reservationsanslag av 12 500 000 kronor. Utskottet har i samband därmed erinrat om att riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 anvisat ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor för enahanda ändamål.

Utskottets förslag har sedan av riksdagen bifallits.

Sedan riksdagen, såsom jag här tidigare framhållit, för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor till Vissa vägbyggnadsarbeten, som det heter, igångsattes under åren närmast därefter en hel del vägbyggnadsföretag i form av s. k. beredskapsarbeten. Särskilt synas sådana vägarbeten ha kommit till stånd i de norra delarna av riket och helt naturligt då inom de orter, där arbetslöshet var eller kunde befaras bliva rådande

Interpellation om fullföljande av vissa påbörjade vägföretag.

inom den närmaste tiden. Sedan den delvis rådande arbetslösheten ej längre var till finnandes och man med hänsyn till konjunkturförhållandena icke heller hade anledning befara att någon sådan skulle uppkomma inom de närmaste åren, stoppades emellertid arbetena i fråga vare sig de voro färdigställda eller icke. Även om det inte föreligger någon tillgänglig statistik häröver, torde man nog våga uttala den förmodan, att den största procenten av de påbörjade vägföretagen icke blevo färdigställda. Att detta förhållande vållat en hel del besvärligheter för den allmänna trafiken är uppenbart och torde icke här behöva framhållas.

Vid omläggning av äldre väg, där den nya väglinjen kanske ofta korsar den äldre vägen, uppstår under arbetets utförande ej sällan hinder för trafiken, så att denna måste dirigeras in på för ändamålet provisoriskt anlagda sidovägar. Särskilda mötesplatser måste sålunda ofta anordnas. Även en hel del andra exempel på såväl för ortsbefolkningen som för den allmänna trafiken betydande olägenheter skulle kunna anföras, men jag skall avstå därifrån för närvarande. Under vanliga förhållanden, d. v. s. när ett vägarbete icke pågår under längre tid än vad som för detsammats utförande kan anses normalt, får allmänheten givetvis finna sig uti och visa tålmod med olägenheter och intrång av den art här påpekats. Men det vore orimligt begära att tålmodet skulle räcka snart sagt huru länge som helst.

Jag vågar med bestämdhet göra gällande, att det bland befolkningen inom de orter, som närmast beröras av här omnämnda vägföretag, är ett allmänt, starkt önskemål, att vederbörande statsråd måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att fullfölja företagen så snart lämpligen kan ske. Sedan årets riksdag, såsom jag här tidigare tillåtit mig påpeka, anvisat ett anslag av 12 500 000 kronor för nästa budgetår till utförande av Vissa vägbyggnadsarbeten och någon egentlig brist på arbetskraft för arbetenas utförande icke torde förefinnas, synas enligt min mening hinder icke föreligga för

att man med det första återupptager arbetet med ifrågavarande vägföretag.

På grund av vad här anförts får jag vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande interpellation:

1) I vilken utsträckning avser herr statsrådet att under budgetåret 1950/51 använda anslaget å 12 500 000 kronor till de därmed avsedda vägbyggnadsarbetena?

2) Är det herr statsrådets avsikt att, därest anslaget kommer till användning, taga särskild hänsyn till önskvärdheten av att sådana vägföretag, som tidigare påbörjats men avbrutits utan att färdigställas, i första hand komma att fullföljas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

—

Anmälades och bordlades nedannämnda under sammanträdet till herr talman-
nen avlämnade motioner:

nr 479, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.;

nr 480, av herr *Göransson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg;

nr 481, av herr *Tjällgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i riktlinjerna för den stalliga exportkrediten;

nr 482, av herr *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk;

nr 483, av herr *Sandler* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 484, av herrar *Herlitz* och *Franzon*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position angående lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken, m. m.;

nr 485, av herr *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktienolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.;

nr 486, av herr *Velander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

nr 487, av herr *Söderquist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

nr 488, av herr *Herlitz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svenskt medborgarskap;

nr 489, av herr *Nilzon*, *Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 490, av herr *Gränebo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 491, av herrarna *Lindblom* och *Bergvall*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 492, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 493, av herr *Isaksson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt;

nr 494, av herr *Spetz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400);

nr 495, av herr *Andrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning i viss del av lagen den 23 april

1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m.;

nr 496, av herr *Petersson*, *Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 497, av herr *Persson*, *Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 498, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 499, av herr *Ewerlöf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 500, av herr *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.;

nr 501, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.;

nr 502, av herr *Nilsson*, *Bror*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 503, av herr *Eskilsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 504, av herr *Nilsson*, *Hjalmar*, och herr *Ericsson*, *Carl Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk;

nr 505, av herrarna *Mannerskantz* och *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk;

nr 506, av herr *Persson*, *Karl*, och herr *Lodenius*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering

av priserna på fisk och av exporten av fisk; samt

nr 507, av herrar *Eskilsson* och *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.25 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 26 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 479, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.;

nr 480, av herr *Göransson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg;

nr 481, av herr *Tjällgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten;

nr 482, av herr *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk;

nr 483, av herr *Sandler* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.; samt

nr 484, av herrar *Herlitz* och *Franzon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken, m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 485, av herr *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.;

nr 486, av herr *Velander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896); och

nr 487, av herr *Söderquist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896).

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 488, av herr *Herlitz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svenskt medborgarskap;

nr 489, av herr *Nilzon, Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 490, av herr *Gränebo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 491, av herrar *Lindblom* och *Bergvall*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 492, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden;

nr 493, av herr *Isaksson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt;

nr 494, av herr *Spetz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i ecklesiastisk boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400);

nr 495, av herr *Andrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning i viss del av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m.;

nr 496, av herr *Petersson, Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 497, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 498, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 499, av herr *Ewerlöf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland;

nr 500, av herr *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.; och

nr 501, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 502, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 503, av herr *Eskilsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 504, av herr *Nilsson, Hjalmar*, och herr *Ericsson, Carl Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk;

nr 505, av herrar *Mannerskantz* och *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk; samt

nr 506, av herr *Persson, Karl*, och herr *Lodenius*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet den av herrar *Eskilsson* och *Lundqvist* väckta motionen, nr 507, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om effektivare sekretesskydd beträffande enskilda personers förmögenhetsbelopp, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 75, i anledning av väckta motioner angående rätt till rekreationsresor mot nedsatt avgift för viss militär personal i övre Norrland; och

Anslag till Europarådet. — Om befrielse för B. och T. Bergqvist från viss betalningsskyldighet.

nr 76, i anledning av väckt motion om förbättrad löneställning åt innehavare av vissa arvdestjänster vid försvarsväsendet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 under utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Anslag till Europarådet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Europarådet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

Herr NORLING: Herr talman! Med anledning av en redan väckt motion, vari hemställes, att riksdagen måtte besluta omprövning av anslutningen till Europarådet, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan under denna punkt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder annat yrkande ej förekommit, än att vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt skulle avslås.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 7—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1950/51 m. m.; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till vissa kostnader för statens gruvegendom.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om befrielse för B. och T. Bergqvist från viss betalningsskyldighet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 80, i anledning av väckta motioner om befrielse för B. Bergqvist och T. Bergqvist från viss betalningsskyldighet till kronan.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Björck* och *Bror Nilsson* (I: 235) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås m. fl. (II: 346), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att köpmännen Bernt Bergqvist och Torsten Bergqvist, Hilla-red, skulle befrias från vidare betalningsskyldighet till kronan, som ålåg dem enligt rådhusrättens i Borås i motionerna omförmälda utslag den 16 februari 1943, och att beloppet 36 732 kronor 10 öre skulle avskrivas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 235 och II: 346 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr BJÖRCK: Herr talman! Vi motionärer hade ju väntat en smula större förståelse för den sak vi behandla i motionen än vad utskottet visar i sitt utlåtande.

Utskottet säger, att det material vi ha framlagt inte är tillräckligt, och det kan ju vara möjligt. Vi ha dock i motionen åberopat, att vederbörande ha betalat så mycket pengar de hade och kunde få in

Om befrielse för B. och T. Bergqvist från viss betalningsskyldighet. genom försäljningen. Sedan har det genom kronans ombud företagits utmätning och exekutiv auktion hos vederbörande, och de medel, som därvid ha kommit in, ha också betalats till kronan. Vidare ha vi låtit utskottet ta del av utlåtande, avgivet i år, från såväl kommunalnämnd som taxeringsnämnd, vari dessa intyga, att vederbörande sakna utmätningens tillgångar och att deras taxering senaste året har varit synnerligen låg. Vi anse detta borde vara skäl nog för utskottet att gå med på det yrkande vi ha ställt i motionen.

Jag är något överraskad över att försvarets civilförvaltning säger, att förvaltningen har haft för kort tid på sig för att kunna utreda saken. Utskottet har ju dock haft motionen till behandling under tre månader. Försvarets civilförvaltning fick del av motionen först den 1 mars och har avgivit sitt utlåtande efter en vecka, den 7 mars. Vi förstå, att det är kort tid, men förvaltningen borde ha tagit längre tid, när utskottet som sagt haft tre månader till sitt förfogande. Jag beklagar, att civilförvaltningen inte tagit något allvarligare på denna rätt tråkiga affär.

Jag fäster mig dessutom vid att försvarets civilförvaltning säger, att vederbörande ha gjort sig skyldiga till grovt kontraktsbrott. Det är något för starka ord. De ha visserligen försummat kontraktets bestämmelser om omedelbar brandförsäkring, och så inträffade en eldsvåda endast ett par veckor efter det att de fått in materialen från kronan. Jag erkänner, att det är en rätt allvarlig försummelse, men jag tycker knappast, att den kan rubriceras som grovt kontraktsbrott, och de ha minsann fått lida för den tillräckligt. Nu finns det ingen möjlighet för dem att sätta i gång någon rörelse, ty om de lyckas få in några varor, kommer ju kronan att lägga beslag på vad de ha. Eftersom ingen vågar ge dem kredit, kunna de inte driva någon affärsverksamhet, och detta tycka vi är beklagligt. Därför ha vi ansett att kronan borde nöja sig med vad den fått — över hälften av sin fordran. Den exekutiva auktionen och utmät-

ningen hölls år 1943, och vederbörande ha sedan dess inte kunnat förvärva någonting.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr LINDSTRÖM: Herr talman! Detta är ju en rätt invecklad fråga, och statsutskottet har knappast kunnat inta någon annan ställning än det har gjort. Utskottet har byggt på den utredning, som försvarets civilförvaltning har verkställt, och av den framgår det mycket klart, att ett kontraktsbrott förelegat här. Enligt kontraktet voro de båda företagarna skyldiga att brandförsäkra kronans egendom. Det hade de underlåtit, och det är klart, att de också måste stå risken för denna underlåtenhet. Vidare finns det en hel del andra märkliga ting i detta ärende, men jag skall inte gå in på dem.

När herr Björck säger, att civilförvaltningen borde ha haft möjlighet att under den tid som stått till buds utreda denna fråga helt och hållet, vill jag däremot än en gång framhålla, att detta verkligen är en ganska intrikat sak, och att man, med de möjligheter till utredning, som här ha funnits, inte har kunnat komma längre än man nu har gjort. Det har utskottet måst ta hänsyn till. Men utskottet har understrukit, att detta är en fråga av den beskaffenheten, att Kungl. Maj:t i första hand bör pröva densamma. Det är alltså inte alldeles uteslutet att det för de personer, som herr Björck här intresserar sig för, till äventyrs i fortsättningen kan föreligga ljusare möjligheter.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. beskattning av hemmavarande barns förmögenhet.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av omyndiga hemmavarande barns förmögenhet.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 29 av herr *Eskilsson* m. fl. och II: 29 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl. hade hemställts, att riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till förordning om ändring av 8 § förordningen om statlig förmögenhetsskatt den 26 juli 1947 (nr 577):

Härigenom förordnas, att 8 § förordningen om statlig förmögenhetsskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

8 §.

Har skattskyldig hemmavarande barn, som den 1 november året före taxeringsåret icke fyllt 21 år, skall, därest barnets till statlig inkomstskatt beräknade beskattningsbara inkomst icke uppgår till minst 10 kronor, den skattskyldige taxeras jämväl för barnets förmögenhet, i den mån denna överstiger 30 000 kronor. Det överskjutande beloppet inbegripes i sådant fall i den skattskyldiges skattepliktiga förmögenhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1951, dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om eftertaxering för år 1950 och tidigare år.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 29 av herr *Eskilsson* m. fl. och II: 29 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl. angående beskattningen av omyndiga hemmavarande barns förmögenhet icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Edström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motio-

nerna I: 29 av herr *Eskilsson* m. fl. och II: 29 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändring av 8 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt.

Herr *VELANDER*: Herr talman! För närvarande gäller ju, att om skattskyldig har hemmavarande omyndiga barn, som inte själva taxeras till inkomstskatt för ett beskattningsbart belopp av minst 10 kronor, skall den skattskyldige, alltså i regel föräldrarna, skatta för barnens förmögenhet. Detta medför mycket stora ojämnheter i praktiken. Jag tar som exempel två omyndiga barn, som ha 30 000 kronor vartdera i förmögenhet. Om det ena av dem har en beskattningsbar inkomst på 10 kronor, så är förmögenheten skattefri, men om det andra barnet inte har så stor beskattningsbar inkomst, skola detta barns 30 000 kronor sammanläggas med föräldrarnas förmögenhet, och man skall alltså beskatta barnets förmögenhet tillsammans med föräldrarnas. Det gör, att förmögenhetsskatten på dessa 30 000 kronor kan komma att variera högst väsentligt. Det kan bli minimum 180 kronor och maximum 540 kronor, beroende på föräldrarnas förmögenhetsläge. Det kan inte vara riktigt att bibehålla denna ojämnhet eller bristande likställighet, och motionärerna ha därför tagit sikte på att ändra gällande bestämmelser i den riktningen, att om barnet självt inte har någon beskattningsbar inkomst, skall förmögenheten beskattas hos föräldrarna, endast om och i den mån den överstiger 30 000 kronor.

Man kan säga, att detta egentligen inte är något nytt problem. Det har existerat förut, fastän det förbisågs — såsom mycket annat — vid genomförandet av 1947 års s. k. skattereform. Utskottsmajoriteten är egentligen inne på samma linje som motionärerna men menar, att man kanske inte kan ge sig på problemet just nu, ty man vet inte om det inte skulle kunna medföra vissa konsekvenser. Utskottsmajoriteten söker dock inte att på något sätt antyda, vari dessa konsekvenser skulle bestå.

För reservanterna har det varit an-

Ang. beskattningen av hemmavarande barns förmögenhet.

geläget att understryka, att här föreligger en inadvartens i skattelagstiftningen, som bör undanröjas, och av den anledningen, herr talman, tillåter jag mig hemställa om bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, ELON**: Herr talman! Såsom herr Velander anmärkte i slutet av sitt anförande, råder det mellan utskottsmajoriteten och reservanternas ingen oenighet om att här föreligger en inadvartens i vår skattelagstiftning som helst bör undanröjas. Jag föreställer mig, att herr Velanders belåtenhet med den utformning, som utskottsmajoritetens utlåtande har fått, i grund och botten är större än den, som han gav uttryck åt i sitt anförande. Det råder, som kammarens ledamöter torde finna och som jag nys har påpekat, ingen oöverensstämmelse mellan utskottet och motionärerna om att den bestämmelse i skattelagstiftningen, som motionen kritiserar, så vitt möjligt bör undanröjas och ersättas av bestämmelser, som på ett mera rättvist sätt ta upp de hemmavarande barnens förmögenhet till beskattning.

När utskottsmajoriteten emellertid icke har velat följa motionärerna i deras önskan att omedelbart besluta om en författningsändring, som skulle leda fram till detta mål, så beror det dels därpå, att det ju alltid är oviss, vilka konsekvenser en författningsändring av detta slag kan få, när det inte har funnits tillfälle att pröva dem i ett större sammanhang, dels också på ovisshet om huruvida möjligen inte det problem, som motionerna behandla, kan lösas efter andra linjer än dem, som motionärerna föreslå.

Det alldeles avgörande motivet i utskottsmajoritetens motivering är väl emellertid, att eftersom det för närvarande pågår åtminstone ett par utredningar på skatteområdet, som nära tangerar de spörsmål motionärerna ha behandlat, torde det överensstämma med vanlig riksdagspraxis, att man låter ärendet vila i avvaktan på det resultat, som dessa utredningars prövning av förevarande spörsmål kan leda fram till. I re-

aliteten slutar ju utskottsmajoritetens utlåtande med en bestämd rekommendation, att det i motionerna berörda spörsmålet skall tas under omprövning i samband med pågående utredningar, och om vederbörande sakkunniga i det sammanhanget få tillfälle att läsa de uttalanden om problemets innebörd, som utskottsmajoriteten gör, kan det ju inte heller hos dem råda någon tvekan om på vilket sätt och i vilken riktning utskottsmajoriteten helst önskar, att denna prövning skall ske.

Jag har nog, herr talman, det intrycket att motionärerna borde kunna vara rätt tillfredsställda med det utlåtande, som utskottsmajoriteten har kommit fram till. För min del är jag det, fastän jag livligt sympatiserar med den tankegång, som går igen i motionerna.

Av den anledningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **VELANDER**: Det anförande, som utskottets vice ordförande här höll, borde måhända inte föranleda något uttalande från min sida, men eftersom det i detta anförande antyddes, att det kunde finnas en annan väg än den, som motionärerna anvisat för att avhjälpa det av mig såsom en inadvartens i lagstiftningen karakteriserade förhållandet, så hade det varit mycket önskvärt, att utskottets vice ordförande hade kunnat lämna åtminstone den minsta antydning om vilken den vägen skulle vara. Reservanternas ha inom utskottet sökt få någon klarhet därom, dock utan att lyckas. Eftersom det här — såsom jag tidigare anförde — gäller att rätta till en ofullständighet eller ett förbiseende, borde man väl inte behöva så särskilt lång betänketid på sig för att göra det.

Herr **SJÖDAHL**: Herr talman! Herr Velander efterlyste, om det skulle kunna finnas andra vägar än den av motionärerna föreslagna. Det är uppenbart, att så är fallet. Utskottet har inte på något sätt tagit ställning till huruvida den ena

Ang. beskattningen av hemmavarande barns förmögenhet.

eller andra eller eventuellt en ytterligare befintlig väg skall beträdas. Utskottet har inte yttrat sig på den punkten, men eftersom herr Velander efterlyste, om det skulle kunna finnas någon annan väg, vill jag erinra därom, att barns förmögenhet ju i det överväldigande antalet fall beskattas hos föräldrarna. Det är nog rätt få undantagsfall, då barn ha en förmögenhet på 70 000—80 000 kronor eller däröver, varigenom förmögenheten beskattas hos dem själva. Då kan man naturligtvis helt teoretiskt även tänka sig den vägen, att barns förmögenhet alltid beskattas hos föräldrarna, till dess barnen fylla 21 år. Utskottet har inte på något sätt tagit ställning till vare sig den ena eller andra vägen, men denna lösning är ju den, som skulle rubba minst av nu existerande förhållanden.

Herr Velander påpekade också, att utskottet inte har sagt någonting om vad det menade med sina ord, att en ändring av den av motionärerna föreslagna arten skulle medföra konsekvenser, som inte kunna överblickas. Ja, ett utskott kan ju emellanåt vara hänsynsfullt och inte blotta saker och ting, som det tänker på. Men herr Velander har ställt en direkt fråga. För herr Velander behövs inte någon upplysning på den punkten, ty han vet mycket väl, att frågan var före vid debatten inom utskottets andra avdelning. Det är uppenbart, att om man skulle biträda kravet, att intill 30 000 kronor dessa förmögenheter inte skulle beskattas, kunde det medföra en frestelse för förmögenhetsinnehavare att dela upp förmögenheterna, så att de därigenom för varje barn skulle undandra upp till detta belopp från förmögenhetsbeskattning. Det är säkerligen herr Velander bekant, att för några år sedan förekom det en utomordentligt stark utskiftning av förmögenheter i skatteflyktssyfte. Det påtalades officiellt av både överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län, där man framför allt lade märke till saken. Det förekom en utomordentligt omfattande undandragning från beskattning genom att man delade upp förmögenheterna och på så sätt minskade inkomstbeskatt-

ningen hos familjerna. Det är uppenbart, att skulle man införa en lättnad i förmögenhetsbeskattningen på föreslaget sätt, skulle det kunna tänkas vara ytterligare en stimulans att dela upp förmögenheterna för att undvika beskattning.

Jag menar inte, att vad jag nu har sagt skulle utesluta en förändring av nuvarande bestämmelser, men man har nog anledning att se på hur de lämpligen skola utformas, innan man går till ett beslut. Det sitter eller skall tillsättas en teknisk utredningskommitté — jag vet inte om den är tillsatt ännu — och den kan ta upp frågan. Från de många medlemmar i bevillningsutskottet, som tillhöra skatteutredningen, har det också vitsordats, att denna inte kan undvika att syssla med förmögenhetsbeskattningen och kan ta upp problemet i det sammanhanget. Det finns ingen anledning att inte avvakta den utredning, som förestår, så att man får ett väl genomtänkt förslag, innan man går till beslut.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER: Eftersom den siste ärade talarens tankegång är för mig fullständigt oacceptabel på två punkter, vill jag säga ett par ord till honom.

Han säger, att den andra linjen för att komma till rätta med detta spörsmål skulle kunna vara, att omyndiga barns förmögenhet alltid skall beskattas hos föräldrarna. Jag har mycket svårt att föreställa mig, att om man har en skattefrihetsgräns för förmögenheter upp till 30 000 kronor, så skulle den inte existera för en 19- eller 20-åring, men däremot skulle den för en 21-åring gälla i full utsträckning.

Jag måste också utgå från att när lagstiftaren satt gränsen för inträdet av skatteplikten vid en förmögenhet av 30 000 kronor, har han ansett, att det är ett önskemål att människorna i allmänhet böra sträva till att erhålla denna förmögenhet och att de därför skola premieras på det sättet, att de inte behöva utgöra förmögenhetsskatt för det beloppet.

Den andra punkten, där jag tyckte herr Sjödahls anförande verkade något underligt, var att han menade, att med den av motionärerna avsedda ordningen kunde det bli en frestelse för föräldrarna att uppdelade sin förmögenhet på barnen för att minska skattetrycket. Jag måste säga, att just den nuvarande ordningen inbjuder härtill, ty i och med att barnet får en till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst av minst 10 kronor, skall barnet självt taxeras för förmögenheten. Följaktligen måste detta förhållande stimulera föräldrarna till att söka vidtaga sådana anordningar, att barnet får denna beskattningsbara inkomst av minst 10 kronor. Det är således den nuvarande ordningen, som i väsentlig grad främjar just vad den siste ärade talaren ville förebygga, när han inte ansåg sig kunna acceptera motionärernas ståndpunkt.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Herr Velander säger, att man genom att undantaga 30 000 kronor från förmögenhetsskatten velat premiera folk, som samlar ihop de pengarna. Jag kan mycket väl vara med om den tankegången, men här gäller det barn — kanske barn som ännu ligga i vaggan — som ha dessa förmögenheter, och hur man då kan tala om att premiera dem för att de samla ihop denna förmögenhet, begriper sannoligen inte jag.

Herr Velander sade tillika, att med den nuvarande ordningen blir det ett intresse att dela upp förmögenheterna. Ja, det är ju möjligt, men det gäller bara, när man kan låta varje barn få en 70 000—80 000 kronor. Sättes nu gränsen för inträde av skattskyldighet vid 30 000 kronor, blir det väl en ännu större stimulans att dela upp förmögenheten bland barnen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet av-

Om avdragsrätt för skogsvårdsavgift.
givna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 38 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt; samt

nr 39, i anledning av väckta motioner om meddelande av övergångsbestämmelser för frivillig övergång till redovisning av inkomst av jordbruksfastighet efter bokföringsmässiga grunder.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om avdragsrätt för skogsvårdsavgift.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för skogsvårdsavgift.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 11 av herr Velander m. fl. och II: 14 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 159 av herrar Werner och Näsgård samt II: 288 av herr Hedlund i Rådombotjänsten om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för skogsvårdsavgift för sin del antaga i betänkandet infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Det av utskottet framställda lagförslaget innebar i huvudsak, att den enligt beslut av 1947 års riksdag borttagna rätten att vid taxering åtnjuta avdrag för skogsvårdsavgift skulle återinföras.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag tillåter mig att anföra några synpunkter till detta bevillningsutskottets betänkande.

Här föreslår utskottet, att skogsvårdsavgiften skall bli en speciell skatt, och därmed inbjudes alltså riksdagen att ändra sitt år 1947 fattade beslut om att denna avgift skulle vara av allmän-

Om avdragsrätt för skogsvårdsavgift.

skatts karaktär. Jag tänker inte gå in på den frågan och diskutera den, ty det är ju en bedömningsfråga.

Däremot anser jag mig inte kunna underlåta att här påpeka, att detta ju även är en *statsfinansiell* fråga. I själva verket är det ju så att genom beslutet 1946, kompletterat med beslutet 1947, kom bestämmelsen att innebära, att skogsvårdsavgiften skulle alldeles oavkortad tillföras statsverket såsom skogsägarnas bidrag till skogsvårdsarbetet. Denna skogsvårdsavgift ger nu 4,6 miljoner kronor. Ett bifall till föreliggande betänkande innebär, att via avdragsrätten någonting mellan 1 och 1,5 miljoner återföres till skogsägarna, och skogsägarnas nettobidrag till skogsvården kommer att sjunka från 4,6 miljoner till någonting mellan 3 och 3,5 miljoner kronor. Det betyder alltså att här får skogsägarna en lindring i den förut bestämda skogsvårdsavgiften, under det att skattebetalarna i gemen måste komma ut med dessa pengar. I samma mån som skogsägarnas bidrag minskas, måste nämligen statens bidrag till skogsvården ökas, och följaktligen medför det en merbelastning för statsverket.

Jag har inte kunnat underlåta att här påpeka för kammarens ledamöter, att detta beslut innebär, att statens inkomster minskas med något mellan 1 och 1,5 miljoner kronor, som i stället skattebetalarna i gemen få punga ut med.

Herr WERNER: Herr talman! När herr statsrådet gör gällande, att den förutvarande skogsvårdsavgiften genom 1947 års beslut förvandlades till en allmän statsskatt, måste jag göra bestämda invändningar. Det är väl ändå så, att skogsvårdsavgiften, även om den nu har influtit till statskassan, utgör en omkostnad, som är förenad med intäktens förvärvande. Alltså bör den enligt en av grundprinciperna i hela vårt skattesystem vara avdragsgill.

Beslutet 1947 tillkom nog i brådskans och överrumplingens tecken. Om riksdagen haft tillfälle att genomtänka problemet, hade det aldrig kommit i fråga,

att denna skogsvårdsavgift, som helt oriktigt togs ut via det kommunala skattesystemet, skulle komma att läggas på fastigheterna såsom en fortlöpande skattebörda och att det således skulle kunna betraktas dels såsom riktigt att man tillförde statskassan ett skattebelopp via det kommunala skattesystemet och dels också att denna avgift icke skulle vara avdragsgill.

Vad sedan beträffar det praktiska handhavandet här, om skogens taxeringsvärde belägges med en skatteprocent av 5 eller 5,5, skall i deklarationerna och vid taxeringen en fördelning ske på sådant sätt, att 4 procent av den fastighetskatt, som lägges på skogsvärdet, bliva avdragsgilla, medan det övriga icke är avdragsgillt. Det är ett så irrationellt förhållande, att det är alldeles nödvändigt, att en förenkling i detta avseende sker.

Jag måste bestämt göra gällande, att hur man än förfogar över detta skatteuttag på skogsvärdet — det är icke en skatt som träffar den årligen redovisade avkastningen av skogen utan som i regel drabbar själva fastighetsvärdet — är denna skatt en omkostnad, förenad med inkomstens förvärvande, och den bör följaktligen vara avdragsgill.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det var ju inte något vidare gott betyg herr Werner ger riksdagen och riksdagens bevillningsutskott, när han här påstår, att 1947 års riksdagsbeslut tillkom i brådskans eller överrumplingens tecken. Man skall varken låta sig överrumplas eller ha så bråttom, att man inte vet vad man gör.

Nu är det ett faktum, som jag här har påpekat, att det förslag, som föreligger i dag, kommer att minska statens inkomster med det belopp, som jag nämnde, och det beloppet måste ersättas av skattebetalarna i allmänhet.

Jag vill vidare säga, att det förelagda förslaget inte innebär någon förenkling. Det skulle verka tyngande på taxeringsarbetet, ty det skulle medföra skyldighet för taxeringsnämnderna att kontrollera ytterligare ett avdrag.

Om det nu varit så, att man från utskottets sida ansett, att man borde ändra själva principen här och göra skogsvårdsavgiften till en speciell skatt, som får avdragas såsom omkostnad, hade man kunnat ordna saken genom att höja uttagningsprocenten för skogsvårdsavgiften till exempelvis 2 promille och samtidigt medgiva avdragsrätt. Då hade det icke inträffat någon förändring i statsfinansiellt hänseende, utan då hade skogsägarna fortsatt att betala den avgift till skogsvården, som de nu betala, och samtidigt fått sin avdragsrätt. Ingenting hade således då hänt.

Men jag föreställer mig, att vad motionärerna här åsyfta, är just att åstadkomma en skatteövervältring från skogsägarna på skattebetalarna i gemen. Jag vet inte, om utskottet observerat detta, men jag får hoppas, att det inte på nytt varit brådska eller överrumpling, som dikterat utskottets beslut.

Herr SJÖDAHL: Om man nu kan tolka herr Werners anförande på det sätt finansministern gjorde, måste jag för min del bestrida riktigheten av herr Werners uttalande. Beslutet om skogsaccisens avskaffande förbereddes inte och behandlades inte på det sättet, att det vare sig för utskottet, som då leddes av den mycket försiktige fader Bårg, eller för riksdagen var fråga om någon överrumpling.

Jag kan nämna, att bevillningsutskottet hade klart för sig de ekonomiska verkningarna, när det fattade sitt beslut i den nu föreliggande frågan. Men bevillningsutskottet ansåg, att man rent principiellt borde genomföra en ändring. Förut hade man en skogsaccis, som behandlades på ett visst sätt. Den har nu tagits bort, och man har i stället fått en skogsvårdsavgift. Vi ha ansett att denna borde behandlas på liknande vis. På rent principiella grunder har utskottet därför inte ansett sig kunna underlåta att tillstyrka de förevarande motionerna.

Det är ju uppenbart att man skulle kunna ha gått den vägen, att man hade

Om avdragsrätt för skogsvårdsavgift. skrivit till Kungl. Maj:t och begärt en utredning, men frågan var åtminstone principiellt så klar, att vi ansågo att man direkt borde kunna gå till ett beslut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr WERNER: Herr talman! Om man erinrar sig den väldiga arbetsbelastning som bevillningsutskottet hade år 1947, kanske man skulle våga göra gällande att en del detaljer inte kunde granskas på det sätt som vore önskvärt. Jag kanske skulle kunna tillägga att den detalj, som vi nu diskuterar, inte var den enda som behandlades i brådskans tecken.

Herr statsrådet gör gällande att ett bifall till utskottets betänkande skulle innebära att man överför på staten en skattebörda som för närvarande bäres av skogsägarna. Jag kan inte förstå den slutledningen, ty skogsaccisen, vilken egentligen i medeltal var lägre än den fortlöpande ökning av fastighetsskatten, som genomfördes och som fick ersätta skogsaccisen, var avdragsgill före reformens ikraftträdande. Därför förstår jag inte hur man kan göra gällande att ett bifall till utskottets betänkande skulle medföra en ändring i de förhållanden som rådde, innan den här nya formen av kommunalskatt, som tillföres statskassan, inrättades för att utgöra underlag för skogsvårdsomkostnaderna i landet.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag kan instämma med herr Werner, när han säger att beslutet om skogsvårdsavgiftens ställning i avdragshänseende tillkom i brådskans tecken år 1947, men, herr talman, detta gällde inte vad mig beträffar. Jag antecknade nämligen en reservation till det bevillningsutskottets betänkande, där den kungl. propositionen godkändes. Sedan statsskatteformen genomtrufats, förelåg det i bevillningsutskottet ett knippe ärenden, som skulle behandlas i en hastig vändning, och då var även den här frågan med. För mig stod det dock redan från bör-

Om avdragsrätt för skogsvårdsavgift.

jan klart, att man var inne på felaktiga vägar.

Jag utgår ifrån att herr finansministern, när han säger att utskottet föreslår att denna avgift skall bli en speciell skatt, inte precis menar vad de ordalagen närmast ge vid handen, ty avgiften har, såsom herr Werner nyss antydde, städse varit en speciell skatt, och jag misstänker att dess karaktär av speciell skatt inte får anses ha undergått någon omvandling år 1947. En sådan uppfattning är i varje fall främmande för remissinstanserna; det förefaller, som om de alla vore ense på den punkten. Alla remissinstanser äro också ense därom, att avdragsrätt bör medgivas, utom möjligen länsstyrelsen i Jönköpings län, som tycks mena att skogsvårdsavgiften kanske bör vara avdragsgill men att frågan därom inte är tillräckligt stor för att tagas upp i ett särskilt sammanhang. Till det skulle jag dock vilja säga: Eftersom den frågan var tillräckligt stor för att göras till föremål för en kunglig proposition 1947, är den väl också så stor att den kan göras till föremål för en enskild motion 1950.

Huvudsaken är ju vad denna avgift eller skatt är för någonting, och det är väl ostridigt att den utgör en omkostnad för brukande eller innehav av skogsfastighet. Såsom sådan bör den liksom alla andra omkostnader vara avdragsgill. Det kan alltså inte vara en riktig tankegång herr finansministern fullföljer, när han talar om en övervältring av skatt på andra beskattningsobjekt, ty här är det inte fråga om att fritaga skogsägarna från att utgöra skogsvårdsavgift, utan meningen är blott att avgiften såsom omkostnad skall vara avdragsgill.

När man talar om de konsekvenser för statsverket, som den föreslagna ändringen skulle medföra i form av minskad skatteintäkt bör man nog fråga sig: Om avdragsrätten icke är obehörig, vilket är då riktigare och mera rättvist, att staten får avstå någon liten andel av sin skatteintäkt eller att denna andel skall helt övervältras på vissa skattskyldiga, som därmed förmenas ett annars berättigat avdrag?

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig i dessa mera teoretiska resonemang, som utskottets representanter utveckla för att försöka dölja själva sakfrågan. Det beslut, som kammaren nu inbjudes att biträda, innebär ju i själva verket att exempelvis ett bolag, vars statsskatt är 40 procent, via avdraget av skogsvårdsavgiften får tillbaka 40 procent av denna avgift. Alltså reduceras skogsvårdsavgiften för bolagen på en gång med 40 procent. Herr Werner och hans gelikar bland skogsägarna få nöja sig med en bra mycket mindre lindring.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Den diskussion, som har förts beträffande bevillningsutskottets betänkande, verkar på mig litet underlig. Här föreligger det ett enhälligt betänkande, men ändå tycks utskottet inte ha övervägt alla synpunkter.

Jag tycker att de erinringar, som finansministern anförde om en övervältring av skatt från skogsägarna till övriga inkomsttagare, visa att den föreslagna ändringen inte är vidare tilltalande. Det har sagts tidigare i denna debatt att det var i överrumplingens tecken riksdagen fattade sitt beslut år 1947. Jag anser att det även den här gången är i överrumplingens tecken som bevillningsutskottet föreslår en genomgripande ändring. Utskottet kunde nöjt sig med begäran om utredning. Därför är jag inte beredd att biträda bevillningsutskottets förslag, utan jag yrkar, herr talman, avslag på detsamma.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Den gamla skogsaccisen gick ju till kommunerna och inte till staten. Nu ha vi i stället en skogsvårdsavgift, som går till staten. Ändringen innebär ju en förbättring ur statens synpunkt. Skogsvårdsaccisen var avdragsgill, ett förhållande som alltså minskade statens inkomster på samma sätt som nu skulle bli fallet om skogs-

vårdsavgiften blir avdragsgill. Beträffande skogsvårdsavgiften ligger det till på precis samma sätt som beträffande skogsaccisen. Vad man ansåg vara riktigt beträffande den sistnämnda bör kunna anses vara riktigt även när det gäller skogsvårdsaccisen.

Jag finner, herr talman, ingen anledning att frångå det förslag som bevillningsutskottet har framlagt.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Anderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 40.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 17 mars 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 193, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning angående upphävande av förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt.

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1948 om pappersskatt, vilken jämlikt förordning den 27 maj 1949 (nr 237) gäller till och med den 30 juni 1950, skall upphöra att gälla med utgången av april månad 1950, dock att förordningen fortfarande skall tillämpas i fråga om varuparti, för vilket skattskyldighet inträtt före den 1 maj 1950.

Vad i förordningen stadgas i fråga om sådan under tiden för dess giltighet begången förseelse, som i förordningen avses, skall äga tillämpning även efter det förordningen i övrigt upphört att gälla.

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet upptagit de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I:240 av herr *Gustaf Elofsson* och fru *Svenson* samt II:284 av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att i samband med pappersskattens slopande införa skatt på tidskrifter av förströelsekaraktär i enlighet med av 1949 års skattutredning framlagt förslag eller alternativt att riksdagen måtte besluta, att skatten å papp och paper skulle utgå även under budgetåret 1950/51.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

A) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 193 antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt; samt

B) att de likalydande motionerna I: 240 av her Gustaf Elofsson och fru Svensson samt II: 284 av herr Johnsson i Skoglösa m. fl. om skatt på tidskrifter av förströelsekaraktär m. m. icke måtte förändra någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Niklasson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**: Herr talman! När detta ärende behandlades i bevillningsutskottet, hade jag inte tillfälle att närvara, och av den anledningen skall jag be att här få säga några ord beträffande den föreslagna skatten på förströelsetidskrifter.

Detta ärende har behandlats av bevillningsutskottet vid olika tillfällen, och man har varit enig om att här föreligger ett område, där man skulle kunna ta ut en skatt utan att det på något sätt skulle vara till skada för dem, som vilja läsa dessa förströelseskrifter, ty vilja de inte köpa dem, så behöva de det icke. Man har hänvisat varje gång i bevillningsutskottet till den pågående skatteutredningen, och denna skatteutredning har ju i sitt betänkande framlagt ett förslag om skatt på tidskrifter, som skulle medföra en ökad inkomst för statsverket på cirka 20 miljoner kronor. Finansministern har i den kungl. propositionen sagt, att på grund av den kritik, som detta betänkande har rönt, är han icke beredd att nu framlägga något förslag i frågan. Jag får säga, att det är väl den enda gången, som finansministern varit rädd för kritik. Jag kan erinra om att för ett par år sedan behandlades i denna kammare ett förslag till skatt å kvarlåtenskap, då av 26 eller 27 hörda myndigheter bara en hade tillstyrkt och alla de andra avstyrkt. Det hindrade inte att förslaget framlades. Det är väl då på grund av någon sär-

skild känslighet i fråga om detta ärende, som finansministern inte vill framlägga något förslag om att på detta sätt tillföra statsverket ökade inkomster.

Man säger på vissa håll, att en skatt på den s. k. kolorerade veckopressen skulle innebära, att man begränsade tryckfriheten och att ett sådant ingrepp i detta fall inte är önskvärt. Jag vill, herr talman, bara här framhålla, att någon begränsning av tryckfriheten inte från min sida har ifrågasatts. Jag har inte i motionen sagt att man skulle förbjuda tidskrifter, utan de skulle få komma ut i samma utsträckning som för närvarande, och kunna de öka upplagan så gärna det. Men då vi ju veta, att en hel del av dessa veckotidskrifter ingalunda äro sådana, att man kan säga att de äro till så stort gagn för det svenska folket, tror jag inte att det skulle vara farligt, om man tog ut den extra skatt, som just 1949 års skatteutredning här föreslagit och varigenom man skulle tillföra statskassan 20 miljoner kronor. Vi hörde för bara några minuter sedan, att finansministern var betänksam mot att man genom vad som föreslogs i föregående ärende avhände statskassan 1,5 miljoner kronor. När finansministern finner det så värdefullt att kunna behålla 1,5 miljoner kronor, tycker jag att han borde sätta ännu större värde på att tillföra statskassan 20 miljoner kronor.

Jag vet, herr talman, att det inte tjänar någonting till att här i kammaren försöka trumfa igenom motionen, då man från bevillningsutskottets sida vid ärendets behandling sista gången hade ändrat mening ganska avsevärt. Man ansåg att det var besvärande att införa denna skatt och att det skulle uppstå svårigheter. Kontrollstyrelsen har ju dock vid detta ärendes behandling förklarat att det finns möjligheter att genomföra denna beskattning. Jag tycker för min del, att vi här skulle ha ett lämpligt skatteobjekt. När det t. ex. gällde tobaksskatten och spritskatten, anfördes det från regeringsbanken, att de som inte köpa de berörda varorna ju slippa att betala någon skatt. På samma sätt me-

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

nar jag, att de som inte vilja köpa tidskrifterna ju också slippa betala skatten.

Jag kan inte förstå, att skatten kan anses innebära något ingrepp i tryckfriheten. Något sådant skulle jag, herr talman, absolut inte vilja vara med om, utan jag vill att det skrivna ordet skall få vara fritt här i vårt land så långt det är möjligt. Men jag tror inte att man genom denna skatt på tidskrifter förgriper sig på det fria ordet och tryckfriheten.

Jag skall inte här hålla något längre anförande om denna sak. Jag vill bara säga ifrån, att om finansministern glömmet detta område, varifrån man kan få in en avsevärd skatt, så skall jag inte glömma att återkomma till ärendet en annan gång.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Jag skall be att få konstatera ett par saker. Med hinder för tryckfriheten avser tydligen herr Elofsson endast det mest konsekventa ingreppet mot tryckfriheten, nämligen att man skulle förbjuda tillkomsten av en skrift, men däremot uppenbarligen inte sådana åtgärder, som bestå i en mer eller mindre närgången censurbetonad granskning av skriftens innehåll och allmänna innebörd. Jag föreställer mig att kammarens ledamöter ha en något mera, låt mig säga vidsträckt uppfattning om vad tryckfrihet och hinder för tryckfrihet innebära. För det andra ber jag att få konstatera, att det nu är första gången som ett utformat förslag till tidskriftsbeskattning har varit föremål för yttrande av i ärendet intresserade myndigheter. När kammaren vid tidigare tillfällen diskuterat frågan om en tidskriftsskatt, har det mest gällt uttalade önskemål om att en dylik skatt måtte komma till stånd, men de myndigheter som ha administrativt eller annat intresse av frågan ha inte fått tillfälle att pröva de praktiska och principiella möjligheterna för en sådan skatts genomförande. Nu har detta skett genom att skatteutredningens enligt min mening ovanligt vanskapta barn har burits fram med tanke på att det skulle

undfå dopet. Det har visat sig att de myndigheter, som yttrat sig, i stort sett ha funnit sig icke kunna tillstyrka genomförande av förslaget på grund av både principiella och praktiska skäl. Det är enligt mitt sätt att se en ganska stor vinning, som man därmed har uppnått.

Jag tänker inte upptaga någon debatt med herr Elofsson angående saken i övrigt. Vi ha ju haft tillfälle, herr Elofsson och jag liksom andra av kammarens ledamöter, att vid så många tillfällen tidigare ventilerat våra synpunkter och deklarerat våra alldeles motsatta uppfattningar om frågans innebörd, att jag förmodar att det varken för herr Elofsson eller mig eller kammarens övriga ledamöter tjänar något till att uppta denna diskussion på nytt. Jag har bara i anledning av herr Elofssons anförande velat påpeka de två saker som jag nyss nämnde.

Vad beträffar det betänkande från bevillningsutskottet, som nu föreligger, har jag för min del mycket stora sympatier för den reservation till motiveringen, som avgivits av herr Kristensson. Den innehåller en ganska riktig beskrivning av mitt sätt att se på frågan. Det borde enligt min mening inte ha förelegat något hinder för utskottet och riksdagen att säga så bestämt som herr Kristensson att ur både principiella och praktiska synpunkter en tidskriftsskatt inte bör komma i fråga. Jag skall emellertid inte, herr talman, ställa något yrkande om bifall till herr Kristenssons reservation. Jag skall fastän jag tycker att han bättre uttryckt den mening, som jag för min del omfattar, nöja mig med det uttalande, som utskottsmajoriteten har gjort och där det ju konstateras att man i varje fall inte nu anser sig kunna tillstyrka genomförandet av den av skatteutredningen föreslagna tidskriftsskatten, utan låter ärendets fortsatta behandling anstå till den prövning som Kungl. Maj:t kan anse sig ha anledning att ägna frågan.

Jag skall således, herr talman, nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Inom utskottet har det funnits mycket varierande meningar om hur man borde ställa sig till denna sak. Om jag minns rätt, är det inte mindre än sju ledamöter av utskottet som suttit i skatteutredningen, och det är ju inte att tänka sig att de i utskottet skulle frånfalla den ståndpunkt, som de intagit såsom kommittéledamöter. Därtill kommo motionärerna. Hälften av bevillningsutskottet tillhörde därför en grupp som man på förhand kunde räkna ut skulle ansluta sig till kravet på en beskattning förr eller senare av tidskrifter. Gentemot denna grupp fanns en annan, som över huvud icke ville gå med på någon tidskriftsbeskattning, framför allt kanske på grund av de stora praktiska svårigheterna att genomföra en gränsdragning mellan sådana tidskrifter som skulle beskattas och sådana som skulle vara fria från skatt, men även därför att man ansåg, att införandet av en tidskriftsskatt skulle komma att innebära ett låt vara icke avsiktligt kränkande av de grundsatser som kommit till uttryck i vår tryckfrihetsförordning. Som så ofta i den svenska riksdagen blev resultatet att de båda lägren i utskottet förenade sig om en skrivning, som inte direkt avrättar någondera parten men som innebär att man klart avstyrker införandet av en tidskriftsskatt i varje fall för närvarande. Utskottet pekar därvid på de konstitutionella och praktiska skäl som ha åberopats mot införande av en tidskriftsskatt, men även på ovissheten om vad en dylik skatt skulle medföra i form av inkomster för staten.

När man vet, hur det föreliggande utlåtandet har tillkommit, tror jag att man rätteligen bör betrakta det som en helt annan akt än en dopakt, för att anspela på vad herr Elon Andersson nyss yttrade. Jag vill för min del närmast kalla det för en begravningsakt. Hade de föregående talarna inte uppträtt här i kammaren, hade det kanske också kunnat bli en s. k. stilla begravning.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag fäste mig särskilt vid herr Elon Anderssons yttrande, att införandet av en tidskriftsskatt skulle komma att medföra en närgående granskning av de utkommande tidskrifterna, vilket han ansåg vara olämpligt. Jag förvånar mig verkligen över att man kan vara rädd för en dylik granskning, som väl tidskrifterna böra kunna tåla. Det är för övrigt rätt märkligt att vi här i landet anse oss utan vidare kunna beskatta kaffe, biografbiljetter och allt sådant, medan man inte anser sig kunna vara med om att beskatta tidskrifter sådana som t. ex. Pin Up, Top Hat. Det torde väl inte vara obekant för kammarens ledamöter, att ungdomar, som gjort sig skyldiga till något brott, ofta vid förhör påstått, att de fått uppslag till sina dåd vid läsning av tidskrifter som de ha läst. Jag undrar, herr talman, om inte tiden nu är inne för att ingripa mot dylika tidskrifter. Det skulle säkerligen vara till gagn för svenska folket och framför allt ungdomen.

En tidskriftsskatt av här föreslagen art skulle ju bara innebära en extra kostnad av 5 öre för de billigaste tidskrifterna och kanske 40, 50 öre för de dyraste. Det skulle säkerligen icke innebära någon oöverkomlig uppoffring för den tidskriftsläsande allmänheten att betala detta merpris. De som läsa dessa tidskrifter skulle säkerligen köpa dem även i fortsättningen.

Herr FRANZON: Herr talman! Om herr Gustaf Elofsson hade yrkat bifall till motionerna skulle jag ha ansett mig oförhindrad att rösta för dem. Även om jag anslutit mig till utskottets utlåtande har jag nämligen hela tiden varit mycket positivt inställd till frågan om en beskattning av tidskrifter.

Herr Elon Anderssons yttrande, att det framlagda förslaget är vanskap, får stå för hans egen räkning. Jag vill bara påminna om att den skatteutredning, som herr Elon Andersson alluderade på, var fullständigt enig om att i skrivelse till regeringen föreslå införandet av en sär-

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

skild tidskriftsskatt. Utredningens förslag dikterades kanske till stor del av hänsyn till det statsfinansiella läget. Då härtill kommer att vi alltså ha kvar punkt-skatter på s. k. umbärliga varor, frågar jag mig om inte även dessa tidskrifter kunde betraktas som umbärliga och i nuvarande statsfinansiella läge bli föremål för särskild beskattning. Inom skatteutredningen voro vi fullständigt på det klara med att om staten skall kunna bära alla de utgifter, som föranledas av redan beslutade åtgärder och som komma att bli en följd av de reformer av olika slag, som riksdagen redan principiellt bundit sig för, så måste statsverket på något sätt beredas ökade inkomster på annan väg än genom skärpning av den direkta skatten. Inte minst från det parti, som herr Elon Andersson tillhör, har man ju med skärpa vänt sig mot verkningarna av de höga direkta skatterna.

Frågan om införandet av en tidskriftsskatt har motionsvis förts fram många gånger här i riksdagen, jag tror vid sju, åtta riksdagar. Det är emellertid nu första gången som vi framför oss ha ett utarbetat förslag, som framlagts efter verkställd utredning. Därvid har framkommit, att en tidskriftsskatt på 30 procent skulle tillföra staten en inkomst av 20 miljoner per år. Av den utredning, som kontrollstyrelsen på skatteutredningens uppdrag verkställde, framgick att 38 tidskrifter, som skulle drabbas av skatten, ha en sammanlagd upplaga per år av över 200 miljoner exemplar. Vissa tidskrifter ha en upplaga per vecka av 355 000 exemplar. Det skulle därför bli ganska stora belopp som skulle inflyta till statsverket i form av tidskriftsskatt. Pappersskattens införande medförde ju att priset på tidskrifterna höjdes med 5, 10 och i vissa fall 15 öre. Då pappersskatten nu skall avskaffas, uppstår enligt min mening frågan, om man inte skulle kunna behålla denna beskattning av tidskrifterna, vare sig vi kallade den för pappersskatt eller tidskriftsskatt.

Skatteutredningen har också genom att framlägga sitt förslag velat infria riksdagens egen begäran. Herr Elon Andersson kanske erinrar sig, att bevillningsutskot-

tet, när frågan behandlades senaste gången, skrev, att frågan torde upptas i samband med pappersskattens avveckling. Skatteutredningen har nu, som sagt, effektuerat denna riksdagens begäran. Det statsfinansiella läget kräver att staten tillföres så stora inkomster som möjligt. Skatteutredningen ansåg, att detta borde vara tillräckligt motiv för att få ta punktsskatt även på tidskrifter. Herr Elon Anderssons egna partivänner, som ju också voro med i utredningen, erkänna nog villigt, att även om det där rådde tveksamhet ur vissa synpunkter, så enades utredningen om att man med tanke på statsverkets behov av ökade inkomster borde ha kvar i någon form en beskattning av tidskrifter. Det var från denna synpunkt, som skatteutredningen kom fram till ett enigt förslag på denna punkt.

Bevillningsutskottets betänkande är trots allt, om jag undantar reservationen, ganska positivt till tanken på en extra beskattning av tidskrifter. Utskottsmajoriteten anser att frågan ånyo bör prövas. Jag hade för min del önskat en ännu positivare skrivning och skulle för min del ha velat få den skrivningen, att om staten behöver tillföras ökade skatteinkomster, så böra tidskrifterna vara det första objekt, som belägges med en extra skatt, innan man tänker på andra varuslag.

Med dessa ord, herr talman, har jag endast velat motivera min inställning i skatteutredningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER: Herr talman! Otivelaktigt har den förda debatten givit vid handen, att man kan inlägga högst olika meningar i bevillningsutskottets föreliggande betänkande.

Herr Elofsson har deklarerat sitt positiva intresse för en skattläggning av den kolorerade veckopressen, men det förefaller mig, som om han i dagens läge ändock vore beredd att rösta för utskottets ståndpunkt, om jag nu inte missuppfattade honom.

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

Utskottets ärade vice ordförande deklarerade sin inställning på det sättet att han hade velat falla tillbaka på den Kristenssonska reservationen, men han yrkade likväl bifall till utskottets hemställan. Den Kristenssonska reservationen innebär emellertid med mitt sätt att se ett materiellt ståndpunktstagande till den förevarande skattefrågan, helt motsatt det som bondeförbundets representanter äro så positivt inställda till.

För mig synes saken ligga så till att utskottet genom sin skrivning har velat komma förbi ett ståndpunktstagande i sak till detta mycket ömtåliga spörsmål. Det är inte första gången som vi ha kommit underfund med att detta är mycket svårt att komma till rätta med. Det har ju riksdagen nästan varje år under 1940-talet konstaterat. Kungl. Maj:t har nu förklarat att man har uppmärksammat 1949 års skatteutrednings enhälliga ståndpunktstagande, men samtidigt anfört, att Kungl. Maj:t icke för närvarande är beredd att ta ställning därtill. Det har då framstått för mig såsom en smula förmätet att abstrahera från alla mer eller mindre försiktiga och tveksamma uttalanden som ha gjorts i tidigare sammanhang, särskilt under 1940-talet, och resolut föregripa den slutliga prövningen från Kungl. Maj:ts sida. Därför har jag biträtt den skrivning som utskottet presenterat och som innebär att man avvisar ett ståndpunktstagande i sak i förevarande sammanhang.

Utskottets yttrande får alltså icke fattas såsom något ståndpunktstagande för eller emot utan innebär detsamma att, om Kungl. Maj:t i annat sammanhang finner sig böra förelägga riksdagen en proposition i ämnet, det får förutsättas att bevillningsutskottet och riksdagen då äro beredda att helt obundna pröva denna med utgångspunkt från det läge, vari frågan då befinner sig.

Jag vill med detta, herr talman, endast understryka vad här redan sagts, att utskottet enligt min mening icke avsett att ta någon ståndpunkt till förmån för eller emot tidskriftsbeskattningen.

Herr ANDERSSON, ELON (kort genmäle): Herr talman! Jag vill i anledning av herr Velanders yttrande bara erinra honom om att jag förklarade mig personligen ha större sympatier för det sätt att skriva som det Kristenssonska förslaget innebär, men att jag är beredd att acceptera utskottets motivering av precis samma skäl som herr Velander anförde, nämligen att utskottet har uttalat sig varken för eller emot tidskriftsskatt. Jag är fullt medveten om motsättningen mellan herr Kristenssons reservation och utskottsmajoritetens utlåtande. Men den omständigheten att jag avstår från att yrka bifall till herr Kristenssons reservation, fastän jag helst skulle vilja det, innebär icke, att jag i utskottsmajoritetens utlåtande inlägger något annat än det som herr Velander här angav.

Herr VELANDER (kort genmäle): Herr talman! Mitt apostroferande av den Kristenssonska reservationen skedde på grund av vad herr Kristensson däri anför; han slutar sålunda: »Utskottet anser det sålunda uppenbart att ett tillmötesgående av det i de likalydande motionerna I: 240 och II: 284 framställda yrkandet om ett införande av en beskattning av förströelsetidskrifter icke kan ifrågakomma.» Det förefaller mig kunna betecknas såsom anmärkningsvärt att man på den premissen yrkar bifall till utskottets hemställan; jag är dock glad över att utskottets vice ordförande kunde göra det!

Herr ELOWSSON, NILS: Herr talman! Jag skall inte lägga mig i de många finurligheter, som folkpartiets representanter även i denna fråga kommit med, utan jag nöjer mig med att konstatera, att folkpartiet även här synes företräda två olika ståndpunkter.

Om riksdagen nu skulle besluta att införa en tidskriftsskatt för att bl. a. söka minska spridningen av sådana tidskrifter, som anses mindre värdefulla för svenska folket, måste vi ha en institution av ett eller annat slag som skulle avgöra, huruvida vederbörande tidskrift skall anses ha förströelsekaraktär eller

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

vara av mera »tråkigt» slag. Vi måste då också säkerligen räkna med att tidskrifter, som skulle komma att hänföras till den mindre värdefulla gruppen, skulle försöka ta igen skatten på så sätt, att de gjorde tidskrifterna så mycket sämre, ty det är nu en gång ett faktum, att det vanligtvis går lättare att sälja dåliga än bra tidskrifter. Man kan vidare utgå ifrån att förströelsetidskrifter, som råkat komma omedelbart under gränsen, skulle försöka att rehabilitera sig och komma upp i den skattefria gruppen. De skulle med andra ord vända sig till kontrollinstitutionen med en förfrågan, huruvida de inte genom att öka antalet spalter med »tråkig» läsning, det må vara politiska eller vetenskapliga artiklar, skulle kunna flyttas upp i den skattefria gruppen.

Allt detta är praktiska frågor som vi måste hålla i minnet, när det gäller att ta ståndpunkt till frågan om huruvida det är lämpligt att införa en extra skatt på tidskrifter av förströelsekaraktär. Om vi inte ha dessa fakta för ögonen, kommer hela vårt resonemang att hänga i luften.

Om vi bli nödsakade att införa en sådan institution, som jag här talat om, skulle den således sitta och granska tidningarna och avgöra, om den ena eller andra tidningen genom att införa ett visst kvantum »tråkig» läsning skulle kunna slippa skatt. Detta är ju i grund och botten ingenting annat än en form av maskerad censur på denna del av tidskriftsproduktionen. Är riksdagen verkligen beredd att för denna saks skull göra intrång på vår tryckfrihet? Jag är det i varje fall icke.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:
Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga några ord om den fråga som här ventileras, närmast om den s. k. kolorerade pressen.

Ingen skall kunna påstå annat än att den kolorerade pressen är ur kulturell synpunkt tämligen diskutabel. De flesta av dessa tidskrifter äro väl litterärt och konstnärligt sett ganska värdelösa. Genom att införa en skatt på dessa tid-

skrifter skulle man väl därför i och för sig inte göra någon större oförrätt mot tidskrifterna som sådana. Däremot kan man diskutera, huruvida man därmed inte skulle göra orätt mot den publik, som gynnar tidningarna i fråga. Jag har själv haft många barn och har nu många barnbarn. Jag har gjort den erfarenheten att barnen i allmänhet köpa alla de mera populära veckotidningarna. Man kan för all del säga, att jag har råd att betala några ören mer, men det är inte alla barn som ha pappor som kunna betala. Det är nog i regel ett föga penningstarkt klientel som underhåller dessa tidningar. Under alla förhållanden är det ju alltid så, när man diskuterar frågor som tangera censuren, att man rör sig med den största osäkerhet. Man vet inte vad följden blir av det beslut man fattar i dag. Om vi i dag pricka ut några tidningar, som vi alla äro ense om äro mindervärdiga, blir nästa steg att man tar tidningar, som komma näst där efter, och så är man över i något som kan kallas för censur, och jag har alltid för min del haft den uppfattningen, att det är vanskligt att ge sig in på den stråten.

Varför äro dessa veckotidningar mindervärdiga? Ja, där skriva inte Strindberg, Hjalmar Bergman och Pär Lagerkvist och vad de hetat eller heta, utan det är tämligen oskyldiga, inte särskilt sexuellt betonade författare, men i alla fall författare, som framställa verkligheten på ett sätt som är oriktigt. Det kan man säga, men å andra sidan har jag för min del alltid hävdad att det är bättre att folk läser någonting än att de inte läsa någonting alls. Om dessa småbarn — ja, även de äldre skikten — som nu köpa veckotidningar, inte köpte dessa, skulle de inte köpa några tidningar alls och inte läsa några böcker heller, utan de gingo ut på gatan eller sutto på dåliga ställen, eller vad de nu gjorde för att fördriva tiden, men de skulle inte läsa.

Nu kan man säga, att det här inte är fråga om att hindra folk att läsa, utan det är bara fråga om att ta ut en skatt. Det är fråga om att finansministern vill ha pengar. Det är ju ett vällovligt syfte

Ang. upphävande av förordningen om pappersskatt.

i och för sig, men jag tycker det är att börja i galen ända, när man tar ut dessa pengar av en publik, som minst av allt kan sägas vara köpkraftig. Nu säga många naturligtvis, att det är tidningarna som få betala den där skatten och inte den läsande och köpande allmänheten. Ja, jag är inte säker på det. Jag tror att förlagens nettoinkomster komma att bli lika stora efter införandet av en sådan här skatt som före, och av det torde framgå att det är de människor, som köpa tidningarna, som få betala skatten, inte förlaget.

Man vet som sagt inte var det hela slutar. Frågan är, om man nu skall skilja getterna från fåren, vilka som äro fåren och vilka som äro getterna på det här fältet. När man har börjat med veckotidningarna, kanske man snart kommer över till den vanliga pressen. Just i dagarna diskuterar man även denna press ur samma synpunkter som här anlagts på den kolorerade veckopressen. Man talar om Stockholms aftontidningar, som konkurrera med varandra om att publicera nakna kvinnor och värdelösa sensationsuppgifter. Om man skulle angripa den press, som är värdelös, skulle man ju lämpligast angripa även denna press och lägga skatt på tidningar, som missbruka allmänhetens förtroende genom dåliga och sensationellt utstyrda löpsedlar, genom att ta in nakna kvinnor o. s. v. Jag tror man skulle hamna i rena förvirringen, om man gick den vägen, och det är den vägen man har anträtt, när man vill lägga skatt på vissa publikationer därför att de skulle vara ur kulturella eller andra synpunkter värdelösa.

Jag vill därför för min del både som pressman och som medborgare i allmänhet bestämt varna riksdagen för att ens ge ett litet finger åt möjligheten av en skatt på publikationer av något slag. Man hamnar i rena galenskapen, om riksdagen försöker att sortera det ena från det andra, och regeringen och eventuella ämbetsverk ha inte heller någon större möjlighet att i det avseendet skilja det goda från det dåliga eller det mindre goda.

Jag är inte riktigt tillfredsställd med utskottets betänkande. Jag tycker utskottet talar med två tungor, men utskottets förslag är ju bättre än något annat förslag som här föreligger, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr NIKLASSON: Herr talman! Herr Sjö Dahl yttrade, att behandlingen av detta ärende närmast liknade en begravningsakt, och det är nog inte utan att jag i viss mån vill ge honom rätt, även om andra talare ha bestritt att utskottets betänkande är så negativt som han velat göra gällande. Jag har emellertid ansett att utskottets förslag är mycket negativt, och det är av denna anledning som jag till betänkandet fogat en blank reservation.

Jag skall inte förlänga debatten genom att ta upp de olika skälen för eller emot. Jag tror i likhet med motionären, att det inte är någon mening med att ställa något yrkande om bifall till motionen. Jag har dock inte velat vara med om att stänga dörren för en fortsatt behandling av denna fråga, och detta är som sagt anledningen till den blanka reservation, som jag har fogat till utskottets betänkande. Jag har endast velat deklarera detta.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Det var en passus i herr Gustaf Elofssons anförande, som föranledde mig att begära ordet.

Herr Elofsson förklarade, att den kolorerade veckopressen inte tål granskning, och det är förvisso sant. Vad som emellertid enligt min uppfattning är så utomordentligt farligt är att införandet av en skatt på vissa tidningar skulle förutsätta en granskning av innehållet i tidningarna. Detta måste såvitt jag förstår bestämt strida mot i varje fall andemeningen i regeringsformens bestämmelser i § 86 om tryckfriheten.

Det är såväl dessa mera teoretiska överväganden som de praktiska skäl, som utskottet anför, som göra att jag

Ang. Sveriges anslutning till Internationella valutafonden m. m.

för min personliga del måste bestämt motsätta mig en skatt, som förutsätter en materiell prövning av innehållet i en tidskrift.

Jag skulle, herr talman, gärna ha sett att utskottet hade motiverat sitt avstyrkande av motionen på det sätt som framgår av herr Kristenssons i Osby reservation, men jag har, herr talman, på denna punkt icke något yrkande.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**: Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde min namne på kristianstadskänken säga, att det skulle bli trevligt, om vi införde en skatt av detta slag, ty det skulle bara innebära att de tidningar, som blivit belagda med denna skatt, skulle omvända sig och bättra sig och på så sätt bli skattefria. Jag skulle vilja fråga herr Elovsson: Är det någon skada skedd med detta? Jag tror inte det är någon skada skedd, om han som redaktör själv omvänder och bättrar sig på sådant sätt.

När herr andre vice talmannen Åkerberg framhöll, att hans barn och barnbarn köpte många veckotidningar och att det inte var det penningstarka klientelet som köpte dessa tidningar, menar väl inte herr Åkerberg att inte ungdomen nu för tiden har gott om pengar. Jo, den har mycket gott om pengar, och det är därför som upplagorna stiga i så oroväckande grad.

Jag fäste mig inte så mycket vid vad herr Åkerberg sade om att man publicerar nakna kvinnor. Ja, herr Åkerberg såväl som jag kanske tittar på dem, men det är väl ingen skada skedd med det. Det är säkerligen andra saker i dessa artiklar som kunde behöva granskas mer än dessa nakna kvinnor. Jag tror att det är åtskilligt i dessa artiklar, som kanske inte är så särskilt nyttig läsning, åtminstone inte för ungdomens del.

Herr **SJÖDAHL**: Herr talman! Endast några ord. Här har nämnts, att det skulle finnas vissa positiva uttalanden för en tidskriftsskatt i utskottets betänkande. Jag vill bestrida detta.

Utskottet säger på en punkt, att då riksdagen tidigare behandlat dessa frågor har riksdagen inte i princip ställt sig avvisande. Nej, men den har icke helier i princip ställt sig välvillig, och i förevarande betänkande finns icke något uttalande vare sig i den ena eller andra riktningen. Jag bestrider att man ur detta utskottsbetänkande kan utläsa något positivt för en tidskriftsskatt. Om så varit fallet, hade jag i varje fall saknats bland dem som underskrivit detta betänkande och i stället förefunnits som reservant.

Vad säger nu utskottet? Jo, utskottet konstaterar att det inte givit sig in på en närmare prövning av de olika slag av invändningar som rests mot en tidskriftsskatt. Vidare konstaterar utskottet, att statsskatteutredningens förslag ligger hos Kungl. Maj:t, men utskottet säger tillika, att det icke kan förorda att skatteutredningens förslag på denna punkt antages av riksdagen och avstyrker därför motionerna.

Jag tror inte man ur detta kan utläsa något positivt uttalande. Vad riksdagen gör, om riksdagen bifaller utskottets förslag, är att riksdagen avslår de i ärendet väckta motionerna och intet annat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande betänkandet hemställt.

Ang. Sveriges anslutning till Internationella valutafonden m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken m. m.

I en den 10 februari 1950 dagtecknad proposition, nr 89, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i propositionen förordats

Ang. Sveriges anslutning till Internationella valutafonden m. m.

vidtaga de åtgärder, som erfordrades för Sveriges anslutning till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken, ävensom att lämna den av riksbanksfullmäktige förutsatta garantien för täckning av riksbankens eventuella förluster på grund av ifrågasvarande medlemskap,

dels bemyndiga riksbanken att tillskjuta insatskapitalet,

dels ock — därest anslutning till förenämnda institutioner icke komme att ske — bemyndiga Kungl. Maj:t att ingå de särskilda valutaavtal, varom artikel 24 mom. 6 Havanastadgan för en internationell handelsorganisation och artikel 15 § 6 i det allmänna tull- och handelsavtalet innehöle bestämmelser.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition.

Herr **PERSSON, HELMER**: Herr talman! Både utskottet, departementschefen och bankofullmäktige finna det logiskt och riktigt, att Sverige ansluter sig till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken, men det anses inte föreligga något formellt tvång för vårt land att ansluta sig till de nämnda institutionerna. Följaktligen skulle utgångsläget vid riksdagens behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 89, vara, att det står Sverige fritt att bli medlem eller inte. Reellt sett är naturligtvis denna frihet tämligen begränsad, ty såväl Internationella valutafonden som Internationella återuppbyggnadsbanken torde vara komplement till Marshallorganisationen, som ju Sverige har anslutit sig till.

Vid läsningen av bankouts-kottets utlåtande undgår man inte att fästa uppmärksamheten vid bland annat följande fakta. Sveriges utgifter till dessa båda institutioner bli i första hand guld eller US-dollars 81,0 miljoner kronor och svenska kronor 540,6 miljoner kronor. Därtill kan återuppbyggnadsbanken kräva ytterligare ett belopp av 414,4 miljoner kronor. Det rör sig alltså om väldiga

belopp, som Sverige skulle riskera i händelse riksdagen bifaller föreliggande proposition och bankouts-kottets förslag. Varken utskottet, departementschefen eller bankofullmäktige ha hittills levererat så påtagliga bevis för nyttan av detta stora ekonomiska engagemang, att riksdagen skulle ha anledning att bifalla här föreliggande förslag. Man säger i allmänna ordalag, att vårt land kommer att få nytta av dessa engagemang, men det har varit ytterst svårt att påvisa annat än att vårt land ikläder sig stora ekonomiska risker genom anslutning till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken.

Med hänsyn till dessa risker och ovissheten över huvud taget när det gäller detta problem ber jag, herr talman, att få yrka avslag på bankouts-kottets hemställan, vilket är liktydigt med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 89.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN**: Herr talman! Man är alltid litet osäker, när man diskuterar med kommunister i frågor av denna art. De yrka ju alltid avslag på utgifter och åtgärder över huvud taget, som ur rysk synpunkt äro miss-hagliga. Det lönar sig inte att diskutera med dem om fördelar och nackdelar, ty de ha sin ståndpunkt, inte därför att de prövat om förslaget är fördelaktigt eller inte, utan därför att en viss potentat uppe i skyn har sagt att de skola yrka avslag.

Bankouts-kottet har emellertid vid sin prövning av detta ärende inte funnit, att det skulle vara förenat med några stora fördelar för vårt land att ansluta sig till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken, men vi ha i likhet med regeringen kommit till den uppfattningen, att Sverige ändå bör ta steget. Det rör sig här om rätt stora belopp, men å andra sidan få de svenska kronorna — som ju bilda den största delen av vår insats — användas efter vårt eget medgivande, och det är alltså inte någon risk för att de komma att användas för syften, som strida mot våra intressen.

Om straff för onykterhet vid förande av fartyg m. m.

Framför allt ha vi ansett att detta steg är en följd av vår anslutning till Havanasstadgan. Enligt den skola vi ikläda oss alla de förpliktelser, som finnas angivna i detta sammanhang, utan att få några som helst fördelar. Visserligen slippa vi betala dessa pengar, men när det gäller dollar spelar det å andra sidan kanske inte så stor roll, om vi ha dem liggande i Washington eller här i Stockholm.

Man kan alltså inte räkna med några överdrivna fördelar, men det nuvarande tillståndet är ju betingat av Sveriges och andra länders anslutning till Marshallorganisationen. Den har författat ett övertagit de uppgifter, som skulle vila på Valutafonden och Internationella banken. Men Marshallorganisationen är ju avsedd att avvecklas inom ett eller annat år, och då inträda förhållanden, som kunna medge ett utnyttjande för vår del av de fördelar, som äro förenade med anslutning både till Valutafonden och till Internationella banken.

När dessa institutioner på sin tid planerades, var också Sovjetunionen med och gav under alla förhållanden trekvarts löfte om att vara med i det praktiska utförandet av dessa planer, men då det kom till kritan ville inte Sovjetunionen satsa några pengar. Jag vet inte, om det berodde på att man inte har några pengar eller på någon principiell motvilja mot att deltaga med andra länder i uppbyggandet av den genom kriget sönderslagna världen. Det lämnar jag därhän. Sverige har ju inte givit några sådana löften — vi voro inte med den gången — men vi anse att det är en given plikt för oss att ta på oss de bördor som äro förenade med återuppbyggnaden. Detta är inte någonting som vi kunna göra pengar av i dag eller i morgon, men jag är säker på att det för oss kommer att lämna valuta, vare sig vi utnyttja det direkt eller inte.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först

på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om straff för onykterhet vid förande av fartyg m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion angående straff för fartygsbefälhavare, som visat oförstånd eller varit försumlig i tjänsten.

I en av herrar *Lindberg* och *Svensson* i Göteborg inom andra kammaren väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 65, vilken behandlats av första lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i sjölagen införa en allmän regel om straff för fartygsbefälhavare, som visat oförstånd eller varit försumlig i tjänsten.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas rörande införande av straffbestämmelse för fartygsbefälhavare, som varit onykter vid förande av fartyg eller eljest i tjänsten, och att i samband därmed behövet av straffstadgande för fartygsbefälhavare, som visat oförstånd eller försumlighet i tjänsten eller gjort sig skyldig till vårdslös navigering, måtte övervägas.

Herr **ERICSSON, CARL ERIC**: Herr talman! I detta ärende ha yttranden från olika håll avgivits, vilka återfinnas i utskottets utlåtande. Jag tror, att man bör tillmäta det av Sveriges redareförening avgivna yttrandet en alldeles särskild betydelse. Det förhåller sig nämligen så, att Redareföreningen har alla intressen av att befälet ombord på våra fartyg är nyktert och att befälhavarna på ett skickligt och klokt sätt handhava fartyg, gods och navigering. Då Redareföreningen trots sitt uppenbara intresse i dessa hänseenden avstyrkt de förelig-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

gande motionerna, torde det i första hand bero på att man inte anser, att något behov av en sådan lagstiftning föreligger.

Jag tror också, att Redareföreningen har tänkt på de konsekvenser, som sannolikt komma att bli följden av en lagstiftning i enlighet med motionernas yrkande. Visserligen är det bara föreslaget, att frågan skall utredas, och man kan ju inte veta, vilket resultat utredningen kommer till, men en lagstiftning kan ju ändå tänkas bli följden av detta initiativ.

På s. 14 i utskottets utlåtande återfinnes en mycket klar redogörelse för befälhavares ställning ombord i fartyg. Det skulle vara mycket att tillägga utöver detta, men jag är på grund av en halsåkomma tyvärr förhindrad att göra det. Med åberopande av redogörelsen på s. 14 i utskottets utlåtande och Redareföreningens yttrande ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan, även om jag har klart för mig att detta mot ett enhälligt utskott är lönlöst.

Jag ber alltså att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **LODENIUS**: Herr talman! Denna motion berör egentligen tre skilda frågeställningar: för det första ansvar för fartygsbefälhavare, som visat oförstånd eller varit försumlig i tjänsten, för det andra ansvar för befälhavare på grund av vårdslös navigering, som icke föranlett sjöolycka, samt sist men därför icke minst frågan om ansvar för befälhavare, som varit berusad vid fartygets förande eller eljest i sin tjänst.

Flera av remissinstanserna vitsorda, att nu gällande lag icke är tillräcklig när det gäller att beivra befälhavares försummelser. Sveriges fartygsbefälsförening nämner, att man är ense med motionärerna om att en befälhavare, som visat oförstånd eller varit försumlig i sin tjänst, bör befordras till straff, men föreningen anser att gällande bestämmelser äro till fyllest och åberopar härvid 82 § sjömanslagen. Nu är det emel-

lertid enligt den juridiska expertisen så, att denna paragraf inte gäller för befälhavare.

Vad beträffar frågan nummer två, om ansvar för befälhavare på grund av vårdslös navigering, som inte medfört sjöolycka, hävda flera av remissinstanserna och även utskottet att det med hänsyn till de mycket stora värden både i människoliv, fartyg och gods, som här stå på spel, nog kan ifrågasättas om inte redan en vårdslös navigering, som innebär fara men ändå inte leder till någon olycka, bör kriminaliseras.

Vad slutligen gäller frågan nummer tre, om onykterhet i tjänsten, ha praktiskt taget alla remissinstanser förordat införande av straffbestämmelser för sådan förseelse.

Utskottet har ju inte, herr talman, tagit definitiv ståndpunkt till motionens yrkanden, men vi ha ansett att det är ett aktuellt behov att få till stånd en utredning i dessa frågor. Jag kan inte finna annat än att mycket goda skäl tala för att en utredning igångsättes, så att frågorna bli närmare klarlagda.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion angående behörighet att utöva läkarkonsten.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 12, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lindström* hemställt,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag måtte utarbetas till lagstiftning om förbud att

utöva läkarkonsten för i Sverige icke legitimerad läkare samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om sådan lagstiftning; eller i den händelse riksdagen funne, att denna hemställa icke kunde bifallas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till ändrad lagstiftning om behörighet att utöva läkarkonsten måtte utarbetas på grundval av medicinalstyrelsens den 2 december 1941 avgivna förslag, varvid hänsyn borde tagas till de erfarenheter, som under åren 1942—1950 ytterligare hade kunnat vinnas på nämnda område, samt att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag rörande dylik lagstiftning; samt, ifall sistnämnda yrkande bifölles eller, om riksdagen icke funne ändring av lag om behörighet att utöva läkarkonsten av den 21 september 1915 påkallad,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att sådana föreskrifter måtte utfärdas, som vore ägnade att förhindra ekonomisk uppskörtning av allmänheten genom försäljning av mediciner, som ordinerades av person, vilken efter lagstiftningen om behörighet att utöva läkarkonsten icke ägde sådan behörighet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, I: 12, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anfört, bland annat, att utskottet i anledning av vissa av chefen för inrikesdepartementet gjorda, av utskottet återgivna uttalanden förväntade, att frågan om en översyn av lagstiftningen på hithörande område så snart sig göra läte komme att upptagas till omprövning, samt att utskottet därför ansåge, att någon framställning till Maj:t i anledning av motionen icke vore erforderlig.

Herr LINDSTRÖM: Herr talman! Jag är andra lagutskottet tack skyldig för att utskottet har lagt ned så pass mycket arbete på den motion, som jag har väckt och som nu är föremål för be-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

handling. Andra lagutskottet har åstadkommit en hel liten skrift, och jag kan säga, att den i vissa stycken åtminstone är ägnad att belysa det föreliggande problemet. I alla fall visar detta utlåtande, att andra lagutskottet lägger vikt vid denna fråga.

Jag kan dock inte vara fullt lika tacksam när det gäller utskottets motivering och yrkande. Jag har inte kunnat undgå att finna, att det här borde ha varit större rum för bestämda uttalanden, som skulle ha blivit eller kunnat bli en fastare grund för riksdagen att i dag bygga sitt beslut på. Det är sannolikt, herr talman, att jag kommer tillbaka till detta senare i mitt anförande.

Andra lagutskottet har remitterat min motion nr 12 i denna kammare till ett antal instanser. I reciten till sitt utlåtande delar andra lagutskottet mycket noggrant upp remissinstanserna i två olika kategorier. I en klass ställes medicinalstyrelsen jämte de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund och lärarkollegiet vid karolinska institutet. Det är kanske riktigt att dessa höga och sakkunniga organ få en fin placering. Men jag tycker nog ändå, att Sveriges läkarförbund knappast har gjort sig förtjänt av att skjutas ned i en alldeles speciell avdelning, särskilt markerad av utskottet, tillsammans med Svenska homeopaternas riksförbund och Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati — vad nu det senare är för någonting vill jag inte försöka definiera. Sveriges läkarförbund representerar i alla fall de människor, som enligt gällande behörighetslag skola få utöva läkarkonsten här i riket. De båda andra organisationerna företräda de personer, som den redan gällande behörighetslagstiftningen har kommit till för att mota och som alltid principiellt måste anses suspekta ur denna lagstiftnings synpunkt.

Man brukar i regel inte, när man skall överväga en ny lagstiftning, fråga de människor, som äro eller som skola bli föremål för diskriminerande åtgärder. Det är så mycket onödigare, herr talman, som man alltid på förhand precis vet vad de skola säga.

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

Jag kan emellertid använda ett av uttalandena från homeopatororganisationerna som utgångspunkt för ett inledande resonemang. En av dessa organisationer har sagt: »Gentemot herr Lindströms förbudsyrkande tillåter sig vår förening hävda den synpunkten, att en samhällsmedborgare principiellt sett bör ha rätt att vid sjukdom anlita den läkemetod som han har förtroende för. Ett tvång härvidlag strider också mot våra hävdvunna frihetsprinciper.»

Det är en mycket vanlig synpunkt, som kommer fram när man diskuterar dessa ting, nämligen att det här skulle gälla den personliga friheten. Och den som kräver förbud eller begränsning i verksamheten för människor, som icke äro behöriga att utöva läkarkonsten, den bryter, säger man, en gammal och upphöjd svensk frihetstradition.

Jag vill påstå att detta sätt att resonera är att ställa varje verklig frihetsprincip på huvudet. Ty det är så, att all verklig frihetssträvan måste gå ut ifrån den enskilda individen. Och det är då en omständighet av allra högsta vikt, att individen är skyddad på det sättet, att han kan ha någon nytta av friheten och att han kan vara en bevarare och upprätthållare av friheten. Ända sedan lagstiftning började att skapa rättsliga garantier för personlig frihet har den också såsom en huvudsak i sammanhanget velat skydda kroppslig integritet. Där denna icke kan garanteras och skyddas, där existerar ingen full frihet.

Man kan gå igenom den ena betydelsefulla statsakten efter den andra i historien för att få detta bestyrkt. Redan i den engelska Magna Charta av 1215 ville de, som då verkade emot konungen, slå fast garantier för kroppens integritet. Och det är mycket signifikativt, herr talman, att om man går till G. M. Trevelyans med rätta berömda History of England och ser efter vad han behandlar av innehållet i chartan, så finner man att det är just den 39 artikeln, den som jag här pekat på, som han anför såsom den grundläggande.

Den utomordentligt betydelsefulla lika-

ledes engelska Habeas Corpus-akten från 1679 gick också ut på att befästa skyddet för den kroppsliga säkerheten mot godtycklighet, främst ovanifrån. Och detta begrepp, Habeas Corpus, har sedan blivit ett sammanfattande begrep för alla i ett land gällande lagar, som ha till syfte att skydda den personliga integriteten och friheten.

I ett dokument, som vi kanske här i vårt land bättre känna till, nämligen den amerikanska självständighetsförklaringen av 1776, sades det, att man bland människornas oförytterliga rättigheter i främsta rummet bör sätta livet, friheten och strävandet efter lycka.

Gå vi till vårt eget land och läsa den paragraf i vår grundlag, för vilken vi säkerligen allesammans ha den djupaste respekten, nämligen regeringsformens § 16, så läsa vi där: Konungen bör »ingen fördärva eller fördärva låta, till liv, ära, personlig frihet och välfärd, utan att han lagligen förvunnen och dömd är». Och dessa tankegångar äro, det veta vi alla, äldre i svensk statsrätt än regeringsformen av 1809, då vi fingo den i dess nuvarande form.

Skyddet för livet är alltså ett huvudmoment i strävandena för demokratin och friheten och samtidigt en huvudomsorg för dessa, var de än framträda. Demokratins kanske störste diktare, Walt Whitman, som skrev den härliga hymnen »I sing of the body electric», skildrar där, som nog de flesta här komma ihåg, alla kroppens färdigheter och härligheter, och det hela mynnar ut i en hymn till människokroppens frihet och demokratiens ära. Han säger där bland annat, att »om någonting är heligt, människans kropp är helig».

Det är, jag upprepar det, väsentliga beståndsdelar i all demokratis liv, all frihetstanke, att kroppen skall respekteras och skyddas. Anser man att det mänskliga frihetsbegreppet i hög grad har att göra just med detta, så strävar man också efter att avlägsna sådant, som kan utgöra ett icke oundvikligt hot emot kroppen och emot livet. Här komma vi helt naturligt in på frågan om vård och bot för den sjuka kroppen. Vi ställa det kravet

på läkekonsten att den så långt det över huvud är möjligt skall skydda liv och hälsa. På det sättet hör den läkekonst, som är ägnad att göra detta, till skyddet för vår demokrati och vår frihet.

Med denna uppfattning som grundval, herr talman, blir kvacksalveriet just emedan det är ett hot emot och innebär en risk för liv och hälsa till hela sin natur en fiende till den kroppsliga integriteten hos människan och därmed också en fiende till friheten. Det är från den synpunkten, om vi nu verkligen lägga någon djupare mening i ordet frihet än vad som hänför sig till bara deklamationen, som vi i samband med denna fråga även måste ta hänsyn till vad jag här nu har pekat på. Då får hela problemet en helt annan bakgrund än man vill ge det i en slö, slapp och vanemässig agitation, som möter oss från så många håll och kanter.

Jag skulle naturligtvis kunna uppehålla mig mycket utförligt vid frågorna om kvacksalveriets natur. Jag skall inte göra detta i någon större utsträckning, därför att utskottet genom några väl valda citat varit inne på dessa frågor och därvid också behandlat speciella delar av problemet, nämligen de som gälla homeopati, chiropraktik och ögondiagnostik. Jag tror att det räcker till för att vi skola få den principiella belysning av problemet, som vi behöva. Men jag skall i alla fall anföra ett par exempel för att utvidga utskottets exemplifiering.

Jag har här i min hand en katalog ifrån en läkemedelsfirma i Stockholm, som heter Drogon, över s. k. biologiska läkemedel. Det är en av de firmor, som äro huvudleverantörer till våra homeopater. Det är inte nog med att man i denna katalog på över 100 sidor räknat upp olika läkemedel och talat om vad de kosta, utan man går också in på de sjukdomar, som man kan bota med dem, och det är en mycket lång rad. Man är också angelägen att framhålla, att läkemedlen i fråga verka olika på olika personer. En del av oss i kammaren skola tydligen vara mycket rädda för att använda fosfor i medicinen, ty det står i vägledningen om sådana medel: De verka bäst på långa, magra personer med fram-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

åtlutande hållning, blonda eller rödhåriga med ljusa ögonbryn, särskilt ungdomar som vuxit för fort och besväras av blodbrist. Det är klart, att det måste mobiliseras en viss skicklighet hos den i sådana fall utövande »läkaren», som inte bara skall se till de skavanker man har innanför skalet, utan också ställa upp dem som skola botas i någonting som mest liknar en skönhetsstävlan.

Det finns även andra exempel, som kunna vara värda att anföra. Det talas här om ett medel, som heter silverniträt, som man rekommenderar vid ovanliga sinnessillstånd, särskilt vid diarré före kyrk- och teaterbesök, och backsippa, som är ett tredje av dessa medel och som passar för gråtmilda kvinnor, som fordra deltagande och sympati!

Det finns sålunda här löften om att bli botad i riklig utsträckning för åkommor, som man vanligen kan slinka lätt undan. Men det viktigaste är, att man genom att anföra sådana vittnesbörd kan belysa naturen och innebörden i kvacksalvarverksamheten.

När man sedan kommer till kvacksalveriets resultat, då har man, herr talman, ett oändligt stort material att ösa ur. Andra lagutskottet anför några exempel, men de mest påtagliga exemplen har man, om man går till de polisutredningar, som finnas rörande sådana fall. Jag har i mina händer fem polisrapporter från olika delar av landet; jag har tillgång till många flera, men dessa kunna räcka. Jag har två stycken från Östersund, där homeopaterna synas ha mycket stora möjligheter att driva sin verksamhet. Den ena gäller en homeopat som heter Olof Harald Modin, som har behandlat en sjuårig flicka i Jämtland. Hon hade insjuknat med ont i halsen och feber, och utslag hade inställt sig någon dag senare. Då flickan inte blev bättre, hade fadern och modern beslutat att besöka läkare, och då de — det är ordagrant citerat — hade hört talas om att homeopaterna skulle vara synnerligen skickliga, hade de ansett det vara bäst att besöka en sådan. Homeopaten Modin tog hand om flickan, ställde en s. k. diagnos, gav henne någon medicin och

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

förklarade att hon icke behövde vård på lasarett. Han ordinerade piller åt flickan och tog fem kronor för besväret. Men modern var inte säker på diagnosen utan tog med flickan till en distriktssköterska, som ögonblickligen konstaterade att flickan var sjuk i scharlakansfeber. Det kunde hon göra, det bekräftades av en läkare, och så fick flickan den behandling som hon skulle ha. Homeopaten sade att det var någonting helt annat. Tänk om hon i fortsättningen skulle ha levat i dessa pillerhänder! Vad skulle då resultatet kunnat bli?

En annan polisrapport från Östersund rör homeopaten Karl Bertil Löwdahl. Han hade fått tag i en patient, en kvinna som hette Maria Elisabet Olofsson från Högarna i Häggenås socken. Hon kom till honom, och han sade att hon hade en sjukdom i magen, för vilken hon fick behandling. Han förklarade att han icke hade någon anledning att tro att det var någonting annat, t. ex. tuberkulos. Hon fick medicin av homeopaten för magkatarr, men hon blev så småningom sämre och nödgades då gå till läkare, som konstaterade mycket höggradig lungtuberkulos, vilken hade försämrats under denna utdragna s. k. behandling och som ganska snart ledde till att kvinnan avled.

Så har jag här ett par rapporter ifrån Skåne angående korgmakaren Ture Larsson i Södra Åsum, som icke var någon homeopat utan en »allmän helbrägdagörare». Mannen var enligt eget påståen fullkomligt blind, men han utövade en mycket stor s. k. läkarverksamhet. Det finns i denna polisrapport omnämnt en del ting, som äro rent av skrämmande. En patient som hette John Olofsson kom dit. Larsson frågade: »Hur är det med ditt huvud? Det går ju på dina ögon.» Härpå har Olofsson svarat: »Ja, det är just därför jag har kommit hit.» »Botaren hade därefter sagt att Olofsson var full av mask och att dessa maskar åto upp den näring som nerverna skulle leva på. Larsson hade också beskrivit maskarnas utseende och sagt att de voro trubbnosiga samt med två fingrar angivit maskarnas längd till cirka tre centimeter

o. s. v. Det finns en rik exempelsamling bara i denna rapport om hur denne man burit sig åt, men detta exempel kan få räkna att belysa hur det har gått till.

Så har jag här en polisrapport från 1943 om den s. k. Lommakvinnan ifrån Malmö, som på föranstaltande av vår kollega i andra kammaren doktor Huss har blivit närmare skärskådad. Enligt polisrapporten hade denna botgörerska till en fru Hammar lämnat bl. a. rådet, att hon skulle infånga en mus och lägga den i en panna, innehållande ett dricksglas mjölk. Då mjölken var kokt och musen var död — denna skulle levande läggas i pannan — skulle Kjell, d. v. s. en pojke, som var sjuk, dricka av mjölken. Det finns flera exempel på sådana muskurer i dessa polisrapporter.

Jag har slutligen en femte rapport, herr talman; det är den sista jag skall anföra. Den kommer från Stockholms polis och är dagtecknad den 8 januari 1946. Det gällde en fru Margit Larsson ifrån Skärplinge i Öster-Lövsta socken i Uppsala län. Hon hade kommit i kontakt med helbrägdagöraren Manne Lind, Filadelfia, i Stockholm. I hennes familj hade funnits många fall av tuberkulos. Hon hade 1943 fått en pleurit i vänstra sidan. Lungförändringen påvisades första gången 1944 och har sedan dess fortskridit. Patienten har vid upprepade tillfällen föreslagits intagning på central-sanatoriet i Uppsala men vägrat. Hon hade emellertid mycket större förtroende för helbrägdagöraren och sjukbesökaren i Filadelfia Manne Lind, som emellertid inte gjorde någonting annat åt henne än läste böner och bibelord för henne och som vid polisförhöret förklarade, att han behandlade alla sjuka på samma sätt och att hans »praktik» var ganska omfattande. Han tog emellertid ingen betalning för vad han gjorde utan gjorde det för sin religiösa uppfattnings skull.

Ja, här ha vi några exempel som — jag understryker det — skulle kunna fullständigas med flera andra.

Enligt gällande behörighetslagstiftning för läkarkonsten, d. v. s. lagen av den 1 september 1915, äro särskilda

sjukdomar alldeles speciellt utpekade som sådana, vilka människor utan läkarbehörighet icke få befatta sig med och försöka bota. Till dem höra veneriska sjukdomar, tuberkulos, kräftsjukdomar, vissa smittosamma sjukdomar och hypnotisk behandling. De som taga hand om sådana fall äro egentligen, om jag får använda ett så hårt ord, kriminaliserade redan på grund av bestämmelserna i den 35 år gamla lag, som vi ha.

Hur följes nu denna lag? Jag har här i min hand homeopatisk läkarbok, författad av Fredrik Johansson. Den har utkommit i tredje tillökade upplagan, 15:e tusendet, år 1942, och den har säkerligen fått efterföljare. Här lovar denne homeopat Johansson att med sina medel bota kräfte och tumörer. I sin beskrivning av kräftan och dess botande underhåller han en tydlig misstro mot behöriga läkare. Han är litet försiktigare beträffande lungrot, men han säger också där, att homeopaterna skola ingripa om det skall bli någon hjälp. Han lämnar vidare exempel på, hur han kan ingripa mot sinnessjukdomar, särskilt sinnessvaghet, med homeopatiska medel, och han säger om dem som äro behäftade med syfilis — tvärtemot lagstiftningens innebörd: »De som äro behäftade med en sådan sjukdom eller hava anledning att frukta att bli smittade böra genast vända sig till någon kunnig homeopatisk läkare.»

Även här, herr talman, skulle exemplen kunna bli många flera, men jag nöjer mig med att tillägga ytterligare ett, som är alldeles speciellt intressant därför att det kastar ett säreget ljus över hela denna verksamhet. Jag har här ett visitkort, som har blivit mig tillskickat av ett butiksbiträde i staden, som har fått kortet av den, som har sitt namn på det. Jag skall läsa upp det ordagrant: »Chiropraktiker Inga Johansson (Messias) Specialitet psykiatri, reumatism, t.b.c, kräfte och effektiva muskelbehandlingar. Olofsgatan 14—16, Stockholm.» Är det någon som vill ha telefonnumret, kan han få det också!

Sådan reklam delas alltså ut trots behörighetslagen; människor lova att bota

Ang. behörighet att utöva läarkonsten.

sjukdomar, som de enligt behörighetslagen inte en gång böra få titta på. Till yttermera visso klämmer man till med ett »Messias» inom parentes. Detta kanske säger kammarens ledamöter åtskilligt om hur man rätteligen bör betrakta detta fall. Saken borde vara klar. Men det tycks inte ha så stor verkan hur man betraktar det, när vederbörande i alla fall alltjämt går lös och bedriver sin agitation med visitkort av denna typen.

Här förekommer alltså ett öppet lagtrots, och ett lagtrots som man bara i mycket få fall kan komma åt och beivra. Det börjar redan vid undersökningen, herr talman, det gäller inte bara själva behandlingen. Jag har sagt i min motion, att undersökning och behandling böra jämföras i dessa fall, och Sveriges läkarförbund har starkt understrukt den synpunkten i sitt remissuttalande. Det är klart att en homeopat, som i de allra flesta fall inte har någon kännedom om människokroppens anatomi och som inte har någon djupare kunskap om sjukdomar och sjukdomsförlopp, icke kan fälla några säkra omdömen vid avgörandet om en människa lider av den ena sjukdomen eller den andra. De rättsfall, som förekommit, belysa just det faktum, att undersökningarna ha givit felaktiga utslag, vilket i sin tur medfört en behandling, som många gånger har utsatt vederbörande för risk till liv och hälsa. Det är en kardinalpunkt i det hela, att undersökning och behandling i en kommande lagstiftning jämföras, så att inte — såsom ofta har varit fallet — en homeopat vid en domstol kan slingra sig undan genom att säga: undersökningen visade det och det, och jag har behandlat patienten för det som undersökningen visade och ingenting annat. Detta är en vanlig krokväg, som man har lyckats med i en hel del fall, men den bör nu definitivt spärras.

I medicinalstyrelsens utlåtande från december 1941 sades en hel del om reklam och annonsering, och även i andra lagutskottets utlåtande har framhållits att man bör förbjuda annonsering och annan reklam för kvacksalveri.

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

Medicinalstyrelsen sade redan för nio år sedan, att homeopat- eller kvacksalvarreklamen i tidningarna hade minskat, och det är riktigt. Men den förekommer ändå i mycket stor omfattning. Jag roade mig i slutet av januari månad med att klippa tidningarnas homeopatannonser under ett par dagar. Jag hann bara ned till Mälaren, herr talman, så att materialet täcker bara landskapen norr därom. För dessa dagar fick jag i alla fall ihop så många annonser, som jag har klistrat upp och som jag har här i min hand. De flesta äro små, men de fylla dock tre ark.

Det är inte så, att någon särskild tidsningspress har visat sig speciellt tjänstvillig, utan här äro alla kulörer representerade, från högern till kommunisterna. Min högt skattade vän herr Lundgrens politiska språkrör Umebladet hör till dem, men dit hör också t. ex. Läns-tidningen i Östersund, vilken är socialdemokratisk, dit hör Västerbottens Folkblad och en hel rad andra, som jag inte skall ge mig in på att läsa upp. Det förekommer alltså mycken reklam i pressen genom kvacksalvarannonser.

Men det finns också ett annat sätt att reklamera. Det sker genom att homeopaterna resa omkring och ta upp adresser på folk, och sedan skicka de meddelanden till människor på olika orter om när de komma dit och ha mottagning. Jag har här två sådana förteckningar över turnéer av en homeopat, som är från Stockholm och som heter Otto Lindström — herr talman, karlen heter tyvärr Lindström! Ja, det kan man inte göra någonting åt, hur beklagligt det än är, lika litet som man kan hindra att ett av hans huvudsakliga jaktområden är vår ordinarie talmans valkrets i södra Sverige.

Det är klart, att när ett sådant brev kommer till en ort, blir det visat för flera människor än mottagaren av försändelsen. Det är väl också meningen. På det sättet drives en ganska effektiv reklam.

Här bör man kräva mycket bestämda åtgärder för att skala bort så mycket som möjligt av denna reklamverksamhet.

Jag är medveten om, herr talman, att man inte kan komma undan allt, ty det slingrar sig fram på många och mystiska vägar, men i alla fall kan man göra något för att få den offentliga pressen fri från denna reklam.

I min motion har jag icke sagt någonting i ett ämne, som för närvarande och särskilt för några månader sedan har varit mycket diskuterat här i landet, nämligen helbrägdagörelsen genom tron. Det är klart, att jag för min del inte önskar, att sådana scener skola få utspelas eller sådana tilltag ske som att draga fram de sjuka för hela den stora publiken på det sätt som skedde i början på detta år i Filadelfiaförsamlingens lokaler i Stockholm. Det är aldeles uppenbart, att vi även i detta sammanhang ha att göra med ett riskabelt hanterande av lidande människors liv och deras möjligheter att få tillbaka hälsan, och även här bör man i den mån det går försöka att stävja vad jag icke tvekar att kalla ett ofog.

Det har sagts, att uttalanden i den riktning, som jag nu har gjort här, betyda att man vill inskränka religionsfriheten. Detta har i grunden ingenting med religionsfrihet att göra. Om en församling eller en församlingsmedlem vill be till Gud om bot för en syster eller broder, eller om en hel konventikel vill göra det så är det under vanliga förhållanden ingen anledning att förbjuda detta, och jag vill inte göra det, även om jag är fullkomligt övertygad om att det inte är något botemedel. Men om vi skola tala om religionsfrihet i detta sammanhang, måste vi komma ihåg, att praktiskt taget all utövning av religion i detta land är omgiven av vissa skrankor, som vi möta i strafflagen och som äro principiellt uppdragna i regeringsformens § 16, där vi läsa: Konungen bör »ingens samvete tvinga eller tvinga låta, utan skydda var och en vid en fri utövning av sin religion, så vitt han därigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer».

Här är alltså en principiell begränsning gjord redan i grundlagen. Man kan ha olika meningar om vad som åstad-

kommer allmän förargelse och vad som störer samhällets lugn men det är uppenbart, att några i varje fall blevo förargade över seanserna i Filadelfia i januari och februari och att det också i viss mån störde lugnet i en del samhällskretsar, åstadkom både positiva och negativa reaktioner, som hade föga av den stora rons upphöjdhet över sig. Det gäller alltså här ingen ny princip i svensk lagstiftning. Det är ingen ny stjärna för svenskt frihetstänkande, som man försöker att sätta på himlavalvet, om man framhåller, att även här måste man finna lämpliga gränser. Tvärtom, jag understryker det, är den princip jag vill hävda nedlagd i den paragraf, som är vår grundlags allra kostbaraste klenod.

Andra lagutskottet har — lyckligtvis vill jag säga — på en punkt mycket oerserverat instämt i min motion. Det är då det gäller priserna på en hel del s. k. läkemedel, som bjudas ut i marknaden. Det är också en sak som är ganska uppenbar, och den bör väl inte diskuteras så länge. Det kom i dag till mig en skrift, som kallas »Apotekskollektivet» och som utgör en serie föredrag, hållna vid Apotekaresocietetens och Sveriges apotekareförbunds informationsdag den 3 december 1949. Där finns en uppsats av apotekaren Tore Lindham: »Hur prissätts läkemedlen?» Det är bara några rader där, som jag fäst mig vid, rader, som i praktiken kanske inte ha så stor betydelse, men som i alla fall ha det principiellt. De lyda: »För några år sedan annonserade en firma om skoinlägg och halsberlocker, som på grund av sin jodhalt skulle kunna bota praktiskt taget alla sjukdomar. Priset var ytterst facilt med hänsyn till dess föregivna verkan, jag tror det var 2—3 kronor, men dess verkliga verkan upptäcktes tydligen av ingen (bortsett från fabrikanstens svällande bankkonto).»

Här är alltså en apotekare, som har undersökt ett läkemedel, vilket tydligen har tilldragit sig en hög grad av intresse hos en viss del av allmänheten. Det var värdefullt. Det har i alla fall sålts i ganska stor omfattning, och de enda, som haft nytta av det, voro försäljare och produ-

cent, men inte de, som borde ha nytta av det, d. v. s. patienterna.

Jag har här någonting mycket intressant. Det är homeopatisk medicin, som har blivit ordinerad av homeopaten med det vackra namn som jag nyss nämnde och som verkat nere i Blekinge. Han har ordinerat det pulver, som finns i den här påsen. Jag har låtit analysera detta pulver vid en sakkunnig institution här i närheten. Det enda de kan säga om detta pulver är, att det uppfyller den svenska farmakopéns renhetskrav på mjölksocker. Det innehåller inga föroreningar, d. v. s. det är rent mjölksocker. Det kunna ni skaffa er var ni vilja och bli »botade» av, om ni önska!

Vidare har jag två flaskor här, »nr 1» och »nr 2». Det är klar och fin vätska i båda. De ha också underkastats analys och den ger för båda vid handen, att det är vatten, försatt med obetydlig mängd sprit, och den enda föroreningen är mögelsvamp. Det kostar sammanlagt 16 kronor för patienten! I verkligheten kostar det kanske högst 25 öre.

Det finns många som äro föremål för sådana här »läkares» vänlighet. Jag tror att det behöver understrykas, att det är högst angeläget att vi få en verkligt djupgående undersökning på den här punkten, en undersökning, som också måste följas av åtgärder, vilka leda någonting till.

Undersökningen om priserna på »läkemedel» av detta slag går andra lagutskottet med på, men förbudet, som jag har föreslagit som första alternativ, för människor, vilka inte äro legitimerade läkare, att utöva läkaryrket vill man inte vara med om. Inte ens medicinalstyrelsen vill vara med på det. De högakademiska institutionerna vilja inte vara med på det. Statsrådet och chefen för kungl. inrikesdepartementet vill inte heller vara med på det. När andra lagutskottet har fått ett sådant väldigt tillflöde av tveksamma instanser, är det klart, att utskottet skulle kunna mobilisera en tveksamhet, som rann över alla bräddar.

Vi äro kanske inte mogna — andra

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

lagutskottet är ju inte moget, och första kammaren är kanske inte heller mogen. Men vi ha sett många gånger i vår egen historia, att även om ett stort antal människor ha hållit fast vid seder, bruk och föreställningar eller vanföreställningar som vid heliga ting, så har lagstiftningsmakten brutit in med den verkställande makten bakom sig och sagt: Det här får ni sluta med! Först efter ingreppet har det blivit en ändring, och folk har vant sig av med det.

Vi ha ett exempel, som jag har använt i min motion och som Sveriges läkarförbund också stryker under, nämligen det om tvångsvaccinationen. Det fanns ju en mycket stark opinion emot skyddskoppypning mot smittkoppor bara för tio eller femton år sedan. Kungl. Maj:t lyssnade på opinionen och föreslog riksdagen i en proposition att lämna avgörandet till medborgarnas fria vilja, men kamrarna satte sig på tvärens och sade: Vi skola ha den gamla ordningen kvar, se efter att den blir efterföljd! Regeringen mobiliserade mycken kraft men led nederlag den gången i två obstinata kammare. Vad har följden blivit? Jo, man har fått en mycket hög procent av laglydnad på detta område nu, och agitationen mot skyddskoppypningen är mindre än den har varit någon gång under den rätt långa tid, som jag kan minnas.

Det finns paralleller även på andra områden. Enligt en definition, som vi sågo i ett utskottsutlåtande förra veckan från ett annat lagutskott, tillhör jag dem, som äro födda på gränsen mellan Dalarnas norra och södra tjuvskytte-distrikt. Men även om jag har denna placering i geografien skulle det inte falla mig in att yrka på att vi skulle upphäva vår jakträttslagstiftning och vårt beivrande av tjuvskytte på den grund, att det finns en hel massa människor här i landet, som mycket gärna och med stor entusiasm ägna sig åt tjuvskytte.

Den där frågan om mognad, herr talman, har ingenting med realiteter att göra. Det är här fråga om någonting, som man väljer själv. Inrikesministern har valt, medicinalstyrelsen har valt,

andra lagutskottet har valt o. s. v., och de äro mycket stora auktoriteter. Men de ha också haft en annan utväg. De hade kunnat välja på det sättet, att vi hade kommit närmare den dag, då den allmänna mognaden och i synnerhet rättsmedvetandet hos det svenska folket kunnat acceptera en lagstiftning av det slag som jag här talat för.

Motionen har avstyrkts, men i motiveringen har utskottet hemställt om en utredning. Statsrådet Mossberg har i dessa sammanhang brukat understryka, att en sådan utredning komme att bli omfattande och tidsödande. Ja, så måste det naturligtvis bli. Det är en gammal fråga, och gammal bör ju få bli äldre! Behörighetslagen är 35-årig. Medicinalstyrelsens förslag om begränsning av kvacksalvares möjligheter — det var inte fråga om förbud då, utan endast om begränsning — är redan nio år gammalt och har legat i både socialdepartementet och inrikesdepartementet och sovit sin törnrosasömn. Det är klart, att när en fråga — trots att den så många gånger har ryckt fram till aktualitet — har fått sova så länge, så tar det sin tid att väcka den till liv. Det förstår jag också. Men jag har inte lika lätt att begripa, att andra lagutskottet bara så där mildt och ömt smekt den sovande utefter ryggen. Det hade varit riktigare om utskottet försökt ge en injektion, helst av annan art än den homeopatiska, så att den sovande hade kommit till liv och man hade fått verkliga garantier för att det, om det nu skall bli en utredning, skall bli en snabb och effektiv utredning, som leder till resultat, vilka man på många håll i landet har frågat efter.

Herr talman! Det ligger närmast till hands för mig att yrka bifall till alternativ 1 i min motion om fullständig förbudslagstiftning mot kvacksalvare, d. v. s. att läkarkonsten endast skall få utövas av dem, som därtill äro behöriga. Jag skall inte göra det, i varje fall inte än.

Jag stannar vid dessa reflexioner, som ha varit ovanligt långa, herr talman — jag har aldrig talat i en hel tim-

mes tid i den svenska riksdagen förut, men med hänsyn till att den fråga som jag har belyst har varit så stor, är jag kanske i någon mån försvarad. För ögonblicket har jag intet yrkande.

Herr **ELOWSSON, NILS**: Herr talman! Jag kan tyvärr inte lova kammaren att hålla ett lika underhållande anförande som det vi nyss ha lyssnat till. Jag skall heller inte ingå i någon sorts svaromål för lagutskottets räkning gentemot herr Lindström. Det förmodar jag att utskottets ordförande kommer att göra, om han anser det behövt.

Det är emellertid några andra synpunkter, som jag i detta sammanhang skulle vilja trycka på. De komma nog att i rätt mycket sammanfalla med den ståndpunkt som herr Lindström intar, men de komma kanske inte ändå att följa precis samma linjer.

Vad man särskilt fäster sig vid, när man sysslar med den här frågan, är den tvekan för att inte säga ängslan, med vilken inte bara statsrådet och chefen för inrikesdepartementet utan också de myndigheter — i det sammanhanget får man väl kalla dem de ansvariga myndigheterna — som ha sysslat med frågan, ha närmat sig densamma. Vi kunna ju inte komma ifrån, att kvacksalveriet innebär ett många gånger medvetet bedrägeri gentemot sjuka människor, och när man tänker på hur angeläget det svenska samhället är att på andra områden försöka förhindra bedrägeri och att beivra bedrägeri vid de tillfällen då sådant förekommer, tycker man att detta skulle vara lika angeläget i det här sammanhanget. När vi för några år sedan antogo den nya aktiebolagslagen, föregicks beslutet av ett mycket långvarigt arbete, som hade till syfte att förhindra allt det smussel, som ofta sammanhänger med bolagsstiftandet. På samma sätt ligger det till med strafflagen och hälsovårdsstadgan, där man på allt sätt har försökt förhindra att bedrägeri ostraffat kan utövas. Men så snart det gäller det område, som vi nu behandla, är man så till den grad för-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

siktig, att man hellre låter de sjuka bli utsatta för praktiskt taget hur mycket skoj som helst utan att man vill ingripa däremot. Vi måste medge att den frihet, som kvacksalvarna i allmänhet åtnjuta, är praktiskt taget okontrollerad, under det att våra läkare, våra sjuksköterskor och våra barnmorskor samtliga äro underkastade en synnerligen ingående, för att inte säga närgången kontroll. De kunna inte slarva ifrån sig någonting utan att det blir uppenbart och beivrat. Man frågar sig då: Finns det mindre anledning att försöka åstadkomma en kontroll på den verksamhet, som kvacksalvarna utöva, än att följa den sjukvårdande verksamhet, som är legitimerad?

Man kan också fråga sig, huruvida denna behörighetslag, som ju praktiskt taget är det enda skydd vi ha mot kvacksalveriet, i själva verket är en skyddslag för den sjuke. Det är den inte, utan man kan snarare säga, att den är en skyddslag för kvacksalveriet, och det är självfallet detta som man bör försöka åstadkomma en ändring i.

När homeopaterna — jag håller mig i detta sammanhang bara till dem — förebrås att de inte kunna ställa diagnos på ett sjukdomstillstånd, svara de ofta att de sjuka komma till dem, först efter att ha varit hos läkare. De få alltså av de sjuka veta vilken diagnos en läkare har ställt. Men den diagnos, som på det sättet kommer till homeopatens kännedom, måste ju bli ofullkomlig, därför att den meddelas av den sjuke, och vidare vet man ju inte heller, huruvida homeopaten kan bilda sig en riktig uppfattning om sjukdomen på grundval av vad den sjuke meddelar, även om den sjukens framställning är riktig. Det är alldeles klart att en bedömning av ett sjukdomstillstånd på så osäkra grunder inte kan leda till någonting annat än att sjukdomsbehandlingen blir i allra högsta grad slumpartad.

Jag hade för någon tid sedan tillfälle att tala med en läkare i samband med ett kvacksalverifall som det skrevs om i tidningen, och jag frågade honom, varför man på läkarhåll gjorde så litet

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

för att försöka hejda de kloka gubbarnas och gummornas, homeopaternas och de andra kvacksalvarnas verksamhet. Han svarade, att »den verksamheten egentligen inte gör så stor skada. De, som gå till homeopater, chiropraktiker, ögondiagnostiker eller kloka gubbar och gummor, komma i allmänhet förr eller senare underfund med att den behandling de där ha fått inte har hjälpt dem, och så komma de till oss i alla fall». Men detta resonemang kan naturligtvis inte vara riktigt i samtliga fall. Skadeverkningarna äro inte så begränsade som denne läkare vid det tillfället försökte göra gällande. Det råder på detta område ett tillstånd som man inte kan beteckna som tillfredsställande.

Om vi sedan se på vilken skillnad det är mellan den utbildning, som exempelvis våra läkare få, och den utbildning, som en homeopat, för att nu inte tala om en klok gubbe eller gumma, skaffar sig — antingen den ärvs från exempelvis föräldrarna eller vederbörande skaffar sig den själv — finna vi, att den skillnaden naturligtvis är himmelsvid. De, som slå sig på att bota människors sjukdomar utan att ha genomgått en ordentlig utbildning, sakna ju inte bara möjlighet att ställa en riktig diagnos utan också alla förutsättningar att bota de sjukdomar, som de syssla med, och att detta är en uppenbar fara för många människor, har ju herr Lindström för en stund sedan mycket tydligt exemplifierat, men det är ju en fara inte bara för dem som för tillfället äro drabbade av sjukdom, utan det kan också inträffa att en epidemi inte kan hejdas i rättan tid.

Den undfallenhet, som från statsmakternas sida har visats gentemot kvacksalveriet, har hos allmänheten skapat den föreställningen, att det även på statsmakternas håll finnes den uppfattningen, att det ändock kan komma något gott genom kvacksalveriet. Det har givit hemul åt denna art av läkekonst — om man nu kan använda ett så fint namn — något som har ökat och självfallet alltjämt ökar förtroendet till kvacksalvarna. Det finns ju personer, som efter att ha varit i kon-

takt med kvacksalvare, mycket övertygande uppge att de ha blivit botade av en chiropraktiker, en homeopat eller liknande, och man får höra att det dock är så, att det ändå förekommer att kvacksalvarna bota människor. Så länge man inte i varje särskilt fall har fått vetenskapliga belägg för att vederbörande ha blivit botade, så länge kan man inte säga att det är fråga om någonting annat än en *tro* på att vederbörande har blivit botad; han vet ingenting om det med säkerhet. Alla, som tro sig ha blivit botade genom kvacksalveriet, tala därom, men i de fall — de vanliga fallen — då ingen bot har erhållits, talar man inte om den saken, och just detta bidrager till att ge allmänheten förtroende för kvacksalveriet. Jag hade för bara ett halvår sedan tillfälle att taga kontakt med en kvinna som låg på Kristianstads lasarett. Hon låg där för värk och hade legat där även tidigare, men då hon inte hade blivit avsevärt bättre, sökte hon homeopater och chiropraktiker och lade ut mycket pengar för detta. Hon blev inte det minsta bättre för det, trots att personer av båda kategorierna hade lovat henne att hon skulle bli fullständigt bra. När jag fick kontakt med henne, låg hon alltså på nytt på Kristianstads lasarett för behandling, och hon förklarade att den enda behandling, som gav henne någon lisa, var den hon fick på lasarettet.

Även om man skulle hålla med om att en eller annan kvacksalvare någon gång av en lycklig slump skulle kunna bota en sjuk — och det kan man inte hålla med om, förrän man vet att så verkligen är förhållandet — måste man ställa sig den frågan, huruvida man med hänsyn till dessa tillfälliga eller fåtaliga fall skall ge detta vida svängrum åt alla de andra, som inte kunna bota, utan bara förtjäna pengar och fördröja att de sjuka komma under vård.

Nu sägs det att dessa homeopater och chiropraktiker ha en möjlighet att psykologiskt påverka de sjuka på ett annat sätt än läkare i allmänhet och ge de sjuka förtroende och hjälpa dem att övervinna sjukdomen eller i varje fall finna lindring. Det är möjligt att det i vissa fall

förhåller sig på det sättet, men man måste också taga med i räkningen de många fall, där en sjuk person går till en homeopat, chiropraktiker eller annan kvacksalvare och blir besviken över att han inte får den hjälp som han har blivit lovad. När sjuklingen efter ett sådant besök finner att han inte blir bättre än han var förut, måste detta verka ännu mer deprimerande.

När man skall taga ställning till frågan, på vilket sätt man skall försöka komma till rätta med missförhållandena på detta område, får man emellertid inte glömma bort att man stöter på någonting som förnuftet i allmänhet har svårt att komma till rätta med, nämligen en djupt rotad tro på kvacksalveriet. Folk tror i mycket stor utsträckning på att homeopater och chiropraktiker kunna hjälpa i betydligt större utsträckning än som verkligen är fallet, och denna tro måste man räkna med, när man skall vidtaga åtgärder av ett eller annat slag. Skall man rubba den tron, får man gå till väga på sådant sätt, att man inte gör kvacksalvarna till martyrer, och skall man undvika det, finns det, såvitt jag förstår, ingen annan möjlighet än att man sätter i gång en utredning, i vilken även kvacksalvarna få vara med på ett sådant sätt att de kunna, om det är möjligt, vetenskapligt bevisa hållbarheten av sina teorier, medan de å andra sidan bli tvungna att erkänna, när vetenskapen kan vederlägga deras teorier med de metoder som stå vetenskapen till buds.

När denna fråga under fjolårets riksdag var uppe till behandling, framfördes samma synpunkter från utskottshåll, men då ville man inte ens lyssna på sådana tankegångar. Efter vad man kunnat förstå av uttalanden i pressen under sista tiden, finns det numera större resonans för dessa synpunkter, och för min del är jag övertygad om att man inte kan utesluta kvacksalvarna från en sådan utredning, om man vill vinna å ena sidan att tron på kvacksalveriet knäckes och å andra sidan någonting positivt som kan bli av värde för framtiden.

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

I detta sammanhang skulle jag också vilja rikta en vördsam hemställan till den svenska läkarkåren att inte taga avstånd från denna tanke och vägra att sätta sig tillsammans med homeopater och chiropraktiker i en utredning. Jag kan mycket väl förstå, att det måste bära emot för läkarna att göra det — det skulle kanhända bära emot för många flera än läkarna — men jag skulle vilja vädja till dem att se bort från allt det, som i detta sammanhang är motbjudande, och gå med i en sådan utredning med tanke på det otvivelaktiga gagn hela vårt folk skulle ha av ett försök att komma till rätta med den vantro, som råder på detta område. Man kan ju inte komma ifrån, att det är nedsättande för ett samhälle i våra dagar, att praktiskt taget vilket skoj som helst skall kunna bedrivas utan någon påföljd. Här skall kunna komma en dam nerifrån Köpenhamn och sätta sig och blåsa i en telefonlur och bedyra, att på det sättet botar hon sjukdomar, och här skall en legitimerad läkare i en av Stockholms förorter kunna försöka slå i folk, att hon besitter »de vises sten» och att hon kan åstadkomma ett vatten med läkande krafter genom att lägga denna sten i vattenledningsvatten, m. m., m. m. Det är helt enkelt en skam för vår tid, att vi skola finna oss i detta.

Därför vill jag, herr talman, sluta med att understryka, att även om andra lagutskottet har skrivit mycket försiktigt — och gjort detta för att kunna så att säga skriva sig samman — får man inte därav draga slutsatsen, att det inte skulle finnas en stark önskan om att någonting blir gjort på detta område.

Jag ber att med understrykande av denna önskan få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDGREN: Herr andre vice talman! Då jag är den ende läkaren i denna kammare, kanske det kan vara motiverat att jag framhåller några personliga synpunkter på det här föreliggande problemet, detta så mycket mera som min ärade vän herr Rickard Lindström ge-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

nom sitt yttrande direkt har uppkallat mig.

Det är ett mycket allvarligt och viktigt problem herr Rickard Lindström har aktualiserat genom sin motion, och vi ha all anledning att vara tacksamma för det initiativ han tagit. Herr Lindström hade gjort en sammanställning av homeopatannonser från tidningar i norra delen av landet, och i denna samling av tidningsklipp hade också den tidning, för vilken jag är ansvarig utgivare, kommit med på ett hörn. Problemet om ansvarige utgivarens ansvar för i tidningen införda annonser är — och det vet min vän Rickard Lindström mycket väl — alltid ömtåligt. Jag har för min del gärna velat medverka till en allmän överenskommelse mellan lokaltidningarna där uppe om att inte ta emot homeopatannonser, men någon sådan överenskommelse ha vi inte lyckats få till stånd. Detta är anledningen till att sådana, som jag gärna medger, utomordentligt olämpliga annonser förekommit även i den tidning, för vilken jag bär ansvaret.

Herr Nils Elowsson talade nyss om en utredning beträffande det vetenskapliga värdet av homeopati, chiropraktik och dylikt. Han vädjade därvid till läkarna, att de tillsammans med kvacksalvarna skulle aktivt deltaga i en sådan utredning. Jag måste personligen säga, att jag tror mycket litet på värdet av en sådan utredning. Det gäller här rena trossaker, och sådana ting kunna inte objektivt fastställas. Det är ju eljest på det sättet, som också tydligt framgår av utskottsutlåtandet, att såväl chiropraktik som homeopati och ögondiagnostik vid vetenskaplig granskning visat sig sakna allt värde såsom medicinska behandlingsmetoder.

Läkarna äro ju, mina damer och herrar, naturvetenskapligt utbildade och ha inga förutfattade meningar när det gäller att bedöma olika behandlingsmetoder. Läkarna utnyttja alla de metoder, som vetenskap och erfarenhet visat vara lämpliga.

I andra lagutskottets utlåtande återges en hel del yttranden från olika myndigheter, sammanslutningar o. s. v. Me-

dicinalstyrelsen säger i sitt yttrande bl. a. följande om orsakerna till förekomsten av kvacksalveri:

»Under gångna tider torde människans fallenhet för det övernaturliga, för under och för mysticism ha utgjort en av de viktigaste orsakerna till att kvacksalvare kunnat göra sig gällande i konkurrens med verkliga läkare. I nuvarande tid rekryteras kvacksalvarnas klientel säkerligen till ej ringa del av kroniska fall, där läkares behandling icke förmått hjälpa den sjuke, samt av nervöst sjuka, som för erhållande av bot och råd vända sig till vem det vara må, där de tro, att hjälp står att finna.»

Beträffande nuvarande former för »kvacksalveri» uttalar medicinalstyrelsen, att »kvacksalveriet» ovedersägligen till sin natur undergått en genomgripande förändring under senare tid. Våra dagars »kvacksalvare», säger styrelsen, äro ofta av en moraliskt sämre halt än forna dagars, de utöva i regel sin verksamhet yrkesmässigt, de äro vanligen ambuleraande, och de rymma inom sig icke sällan individer, vilka måste betecknas som asociala.

Den verksamhet, som utövades av »kvacksalvare», kunde, enligt vad medicinalstyrelsen vidare framhåller, icke anses bringa de sjuka en bättre hjälp än den, som meddelades av legitimerade läkare i slutet och i öppen sjukvård. Ej heller vore anlitande av »kvacksalvare» nödvändigt på grund av bristande tillgång å läkare.

Det betänkliga med kvacksalveriet ligger just däri, att den sjuke hindras att i tid komma under sakkunnig vård. Detta är alltså en indirekt skada.

Jag måste dock som min personliga uppfattning deklarerera, att jag icke tror på värdet av en lagstiftning om förbud för denna verksamhet. Herr Rickard Lindström anhåller i sin motion, att förslag skall utarbetas till lagstiftning om förbud att utöva läkarkonsten för i Sverige icke legitimerad läkare. Jag tror icke, herr talman, att tiden är mogen för en sådan förbudslagstiftning. Den skulle icke ha tillräcklig resonans i den allmänna folkmeningen. Däremot tror jag

att en omarbetning av behörighetslagen, som ju är från år 1915, kan vara lämplig. Den nuvarande behörighetslagen måste ur vissa synpunkter betraktas såsom omodern. Personligen tror jag emellertid icke på någon tvångslagstiftning, vare sig på detta eller på något annat liknande område. Humbug kan man enligt min uppfattning aldrig bekämpa med lagstiftning. Vad som fordras är i första hand upplysning. Det gäller för läkarna att visa, att de göra sin sak bättre. Detta är enligt min uppfattning i längden det bärande och enda botemedlet mot det samhällsönda, som kvacksalveriet ostridligen utgör.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORMAN: Herr talman! I det läge, som denna fråga befinner sig i, kan jag begränsa mig så gott som uteslutande till att svara herr Rickard Lindström, i den mån han riktade en kritik mot utskottets utlåtande.

Herr Rickard Lindström tyckte, att utskottet borde ha kunnat lämna litet större rum för bestämda uttalanden. Utskottets motivering är, som herr Elowsson här har framhållit, ett uttryck för utskottets enhälliga mening. Den täcker inte alla de skiftande ståndpunkter beträffande detta spörsmål, som finnas inom utskottet, men vi ha ansett det vara lämpligt att uppskjuta debatten rörande olika meningar, till dess vi fått ett förslag i frågan från Kungl. Maj:t.

Herr Rickard Lindström menade, att utskottet hade placerat Sveriges läkarkår i mycket dåligt sällskap, när vi i reciten ha angivit vilka åtgärder vi ha vidtagit för att skaffa oss en vidgad inblick i ämnet. Jag vill säga, att det i varje fall inte har varit utskottets avsikt att på något sätt chikanera Sveriges läkarkår. Vi kunna inom riksdagens utskott följa två huvudvägar när det gäller att skaffa upplysningar om ett ämne, som vi ha att behandla. Den ena vägen är att inhämta yttranden av olika slag från ämbetsverk, på det sätt riksdagsordningen föreskriver, och den and-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten. ra vägen är att bereda tillfälle för organisationer och andra, som vi räkna med kunna ha några synpunkter på frågan, att inkomma med yttrande. Då blir det alltså dessa två grupper av yttranden i reciten.

Herr Rickard Lindström ville ju helst ha ett förbud mot kvacksalveri. Han hade dragit fram polisrapporter, recept-exempel och dylikt, som enligt hans mening motiverade ett förbud. Jag kan också bidra med ett recept, som jag tror att herr Rickard Lindström skall uppskatta. En dam kom under vandring i Härjedalens fjällvärld till en fåbod, där en gammal man — han var mellan 80 och 90 år — gick och svängde sin lie med full kraft. Hon frågade honom, hur han bar sig åt för att bli så gammal. »Ät snus och drick starkt kaffe, så blir hon gammal», sade han.

Det är nämligen så i fråga om de här spörsmålen att man har litet olika uppfattning om vad som är kvacksalveri. För herr Rickard Lindström är all lekmannaverksamhet här kvacksalveri. Det finns ett betydande antal personer som inte dela den uppfattningen. Nu var det herr Rickard Lindströms mening, att vi ha skyldighet att respektera kroppen och skydda den genom lagstiftningsåtgärder, och han ansåg sig ha stöd för den uppfattningen såväl i vår Magna Charta, § 16 regeringsformen, som i den engelska Magna Chartan och den amerikanska självständighetsförklaringen.

Det är ju ganska egendomligt att i både England och Amerika är den homeopatiska behandlingsmetoden erkänd och föremål för vetenskaplig forskning. Jag säger inte detta för att uttrycka någon egen mening om den behandlingsmetoden, utan endast för att anföra ett bevis för att min uppfattning är riktig, att här föreligga olika meningar, och det kan kanske finnas skäl för bådadera. För herr Rickard Lindström är saken så enkel, att vi äro inte mogna för en entydig uppfattning. Jag måste säga att herr Rickard Lindström mognar rätt fort, ty i föl när vi behandlade ett avsnitt av det här spörsmålet, nämligen chiropraktiken, därvid det framhölls i

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

yttranden från till och med de medicinska auktoriteterna, att behandlingsmetoden *kan* ha sitt värde i vissa fall, stod det i den reservation som riksdagen anslöt sig till, att det behövs ingen legitimering av den chiropraktiska verksamheten, ty på de områden där den kan göra nytta, har den alla möjligheter att göra det. Herr Rickard Lindström anslöt sig till denna reservation, och jag drar därav den slutsatsen, att han då hade den uppfattningen, att man inte skulle gå längre, eller i varje fall inte så långt som till ett förbud mot all lekmannaverksamhet på det här området.

Nu kan jag inte dela herr Rickard Lindströms uppfattning, att statsmakterna här ha skyldighet att ingripa med en absolut förbudslagstiftning. Den motivering är inte hållbar, som herr Lindström framförde att allt vad som kan göras för att respektera och skydda kroppen är berättigat. Det leder enligt min uppfattning till förbudslagstiftning när det gäller rusdrycker. Jag skulle tro att det är många flera människor, som fördärva sin kropp genom spritmissbruk än genom användning av homeopatiska läkemedel. Det skulle leda till konsekvent nikotinförbrukningsförbud också. Jag är säker på att jag själv inte tar tillräcklig hänsyn till kroppens krav på att respekteras och skyddas, när det gäller dessa skadeverkningar. Det är så mycket som kulturmänniskan håller på att fördärva sin kropp med, att man kan inte komma till rätta med det genom förbudslagstiftning av olika slag.

Därmed vill jag inte lämna fältet fritt i det här avseendet, utan jag hade i fjol, och jag har fortfarande en bestämd uppfattning om att rena charlataneriet måste man söka komma till rätta med. Jag gav i fjol uttryck åt den meningen att det är önskvärt att våra läkare taga vara på det goda, som kan finnas i vad som nu kallas kvacksalvarverksamhet. Den uppfattningen ges också uttryck åt här från en intresseorganisation när det gäller den homeopatiska behandlingsmetoden, som säger att förhållandena så som de nu äro i fråga om lekmannaverksamheten inte äro tillfredsställande, utan

att det riktiga vore givetvis att denna behandlingsmetod tillämpades ibland av de legitimerade läkarna; man måste givetvis förutsätta, att det är dem som man skall lita till, när det gäller att ställa en diagnos.

Nu har herr Rickard Lindström inte ställt något yrkande om det alternativa önskemål, som är framfört i motionen, om en förbudslagstiftning på detta område, och därför behöva vi kanske inte så mycket diskutera den saken nu. Jag kan i det avseendet returnera den lilla artigheten som herr Rickard Lindström visade mig i onsdags, då han och jag diskuterade ett spörsmål, där jag var motionär och han försvarade utskottet, och herr Lindström sade att »herr Norman var klok nog att inte göra något yrkande».

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottsutlåtandet.

Herr LINDBLOM: Herr talman! Det finns väl inte någon anledning att nu ägna det här spörsmålet någon större uppmärksamhet. Intresset i kammaren tycks ju också vittna om att hela den här frågan synes vara så utförligt behandlad, att det inte finns någon anledning att nu breda ut sig i något slags omfattande analys och ännu mindre att nojsa över eländet och de förefintliga avarterna. Då jag emellertid tagit till orda, är det främst för att sätta herr Lindströms motion i förhållande till vad som förekom i denna kammare förra året.

När jag läste motionen, fick jag närmast det intrycket, att det var eftertankeens kranka blekhet som föranlett motionens väckande. Herr Lindströms ställningstagande i fjol blev ju, som envar förstår, en god hjälp för kvacksalvarna. Vår motion då gick som bekant ut på ett krav på utredning och en högre utbildning för en viss grupp, som betecknas såsom lekmän på läkekonstens område. På det sätt, som vi föreslog och andra lagutskottet och tillstyrkte utredning om, skulle det ha varit möjligt att rensa någon del av den djungel, som finns på detta område. Det gick herr

Lindström emot då, och avslaget ledde ju till att det fick vara som det är. Jag tror, att vissa kvacksalvare voro glada över herr Lindströms lyckosamma kamp för kvacksalveriet i fjol. Utredningskravet undanröjdes, och kravet på högre utbildning kunde lämnas å sido till glädje för alla dem som bedriva läkarverksamhet utan någon som helst utbildning.

Jag har ingen anledning att här närmare gå in på frågan. Min inställning till dessa problem blev tillräckligt belyst förra året. Jag kan inte biträda förbudslinjen men anser att man borde följa den linje, som vi motionärer förra året angåvo, d. v. s. kräva en högre utbildning av dem, som skola bedriva läkarverksamhet. Vi kunna aldrig förbjuda homeopaterna och chiropraktikerna att utöva sin verksamhet, därtill är det för många, som anlita dessa och som fått hjälp även i de fall, då läkarna förklarar fallen obotliga.

Tidningen Husmodern gjorde för en tid sedan en undersökning å la Gallup, och det framgick av den undersökningen, att 70 procent av de tillfrågade förklarade sig tro på den hjälp som dessa s. k. lekmän erbjuda. Man har beräknat att ungefär femhundratusen människor i vårt land ärligen använda homeopatiska medicinen. Jag har svårt för att tro att de skulle fortsätta med detta, om medicinerna inte hade någon som helst verkan.

Att vi här i vårt land inte kommit längre på detta område än vi gjort, tror jag beror till stor del på att vi ha haft ett slags panisk förskräckelse för att ge något som helst erkännande åt någon annan verksamhet än den som bedrivs av legitimerade läkare. Så är inte förhållandet i andra länder. Jag skall inte dra in Amerika i det här sammanhanget — jag berörde det i fjol — men jag kan nämna att i Frankrike har man 235 legitimerade homeopatiska läkare och 5 mindre sjukhus, i Tyskland 573 homeopatiska läkare samt 5 homeopatiska kliniker i München och Stuttgart. År 1918 fattades beslut om den första tyska statliga homeopatiska professuren, 1929 tillkom den andra och 1940 ytterligare två

Ang. behörighet att utöva läarkonsten.

professurer. Jag kan vidare nämna, att England har 220 legitimerade homeopatiska läkare och 15 mindre homeopatiska sjukhus, Holland har 35 homeopatiska läkare och ett sjukhus, Spanien 120 och Schweiz 35 homeopatiska legitimerade läkare, och även här i Sverige är det ju åtskilliga av de legitimerade läkarna som begagna även homeopatiska läkemetoder.

Jag har den bestämda uppfattningen, att den rätta vägen att komma fram till en riktig lösning på detta område är att läkarna och dessa till någon del utbildade s. k. lekmän — jag tänker då speciellt på homeopater och chiropraktiker, som ha en viss utbildning — samarbeta, och jag tror att en utredning efter de linjerna skulle leda till det allra bästa resultatet. Jag kan inte inse att det skulle vara någon risk, om några av dessa lekmän med någon högre utbildning fingo tillfälle vid våra sjukhus och sjukvårdsinrättningar att använda dessa metoder. Då fick man under läkarkontroll den bästa bevisningen för hur det i det långa loppet verkar.

Herr talman! Min inställning här kan kort sammanfattas i vad som i utskottsutlåtandet säges av medicinalstyrelsen, där det heter: »Medicinalstyrelsen delar den av riksdagen senast år 1915 uttalade uppfattningen, att den lekmannaverksamhet, som avser endast tillfällig läkarhjälp, bör — om ock inom vissa gränser — lämnas fri. Då det vidare icke är uteslutet, att en lekman även under utövandet av en i viss mån yrkesmässig verksamhet genom meddelande av råd eller behandling kan vara sina medmänniskor till hjälp vid lindrande eller botande av sjukdom eller sjukdomssymptom, finner styrelsen sig icke böra till vidare diskussion upptaga ett från olika håll framfört förslag om införande av totalförbud mot utövande av lekmannaverksamhet på läarkonstens område och detta desto mindre som ett dylikt förbud torde sakna resonans i det allmänna rättsmedvetandet.»

Jag delar fullkomligt de föregående talarnas uppfattning, att förbudsvägen på detta område inte är den väg, som

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

man kan komma fram på. Men jag menar att den väg som anvisades i fjol när det gällde en viss grupp och som naturligtvis kan utsträckas till att omfatta även andra grupper, torde i det långa loppet visa sig vara den bäst framkomliga vägen.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:

Herr talman! Jag har begärt ordet av en viss anledning. Det har nämligen hållits så många tungt vägande anföranden och värtaliga yttranden, att det kan vara onödigt att ingå på själva sakfrågan, men jag måste ändå säga några ord, eftersom jag på sätt och vis har blivit invecklad i denna diskussion såsom, jag vill inte säga auktoritet, men som en sanningssägare.

Vi riksdagsmän få oss tillsända en mängd tryckta handlingar. Bland annat få vi mellanåt även homeopatiska tidskrifter. I dem har det på sista tiden ett par tre gånger stått att homeopaterna yrka bifall till ett yrkande, som jag skulle ha framställt, om utredning av frågan. Man kan av detta lätt få den uppfattningen, att jag är en meningsfrände, kanske till och med anhängare av homeopati. Jag har nu, herr talman, begärt ordet för att deklarerat att jag faktiskt icke är det. Jag tror inte ett dugg på homeopati, men jag tror däremot ibland på värdet av utredningar. Herr Lindström har påpekat att medicinalstyrelsen har gjort en utredning, och det påpekandet är ju riktigt. Rent vetenskapligt är medicinalstyrelsens utredning naturligtvis av stort värde, men den har säkerligen inte folkpsykologiskt haft någon inverkan. Om man kan dra någon slutsats av herr Lindströms anförande, så är det väl framför allt den, att en oerhörd lättrogenhet behärskar allmänheten när det gäller dessa ting.

Herr Lindström sade att i Jämtland ha homeopaterna en stor kundkrets bland allmänheten. Han anförde drastiska exempel på vilka skadliga verkningar som homeopaternas verksamhet där haft. Jag måste gentemot herr Lind-

ströms resonemang fråga om människorna i Jämtland verkligen äro dummare än allmänheten i andra delar av vårt land där homeopati är mera begränsat populär. Jag tror inte att man kan säga att jämtlänningar äro dumma. Vi ha några jämtlänningar här som gott stå sig i jämförelse med de övriga förstakammarledamöterna. Jämtlänningarna ha sedan gammalt rykte om sig att under alla förhållanden vara knipsluga och kniviga människor. Jämtland har också sedan gammalt namn om sig att vara hemvist för politisk radikalism. På den tiden, då folkpartiet — eller liberalerna, som det då hette — var det radikalaste partiet här i landet, voro alla riksdagsmän från Jämtland liberaler. Nu äro de företrädare för ännu radikalare åsikter. Man kan nog inte säga att jämtlänningarna äro dummare än folket i andra trakter av vårt land, men de ha kanske en viss benägenhet att ställa sig i opposition mot allt som är vedertaget. Framför allt vilja jämtlänningarna järna opponera sig mot myndigheternas påbud och påfund. Därför inbilla de sig ofta att homeopati gömmer några mystiska hemligheter som äro fördolda för vad man kallar för den allopatiska läkekonstens utövare, och därför gå jämtlänningarna till homeopater och tro att de bli botade, vilket naturligtvis är ett misstag.

Jag är visserligen lika troviss i fråga om homeopatins bristfälligheter som herr Lindström, men jag är övertygad om att det skulle vara mycket värdefullt med en utredning som inte bara vore rent professionell och som inte verkställdes enbart av vetenskapsmän. Den stora allmänheten tror nämligen lätt att vetenskapsmännen och läkarna i detta sammanhang blott ta hänsyn till yrkes-synpunkter. Läkarna äro, säger man, emot homeopati, därför att den skadar deras professionella intressen. Om vi få till stånd en allsidigt sammansatt kommitté, som får utreda frågan om homeopati, är jag förvissad om att resultatet skulle bli, att majoriteten skulle underkänna homeopati. En och annan homeopat i utredningen skulle vis-

serligen reservera sig och påstå motsatsen, men majoriteten skulle säkerligen ta avstånd från den homeopatiska läkekonsten. En utredning på bredare bas än den som medicinalstyrelsen har gjort skulle vara synnerligen värdefull, ty den skulle för den stora allmänheten bli övertygande på ett helt annat sätt än medicinalstyrelsens utredning, som ju är tämligen okänd för den stora massan människor.

Det har här av en föregående talare — jag tror att det var herr Norman — påpekats, att i många länder, såsom Tyskland, England och Amerika, är homeopatien erkänd och att det där till och med finns vetenskapliga läroanstalter i homeopati. Jag vet inte, om man i medicinalstyrelsens utredning har tagit ställning till den homeopatiska vetenskapen, som väl i och för sig kan anses vara lika högt kvalificerad som annan vetenskap. En utredning, som verkligen tränger på djupet och försöker att för gemene man klargöra vad som i homeopatien är riktigt eller inte, skulle i nuvarande situation, då det ju framför allt gäller att bekämpa den vidskepelse, som enligt herr Lindström råder ute bland den stora allmänheten, otvivelaktigt vara av stort värde.

Om man gör en utredning får man ju ett rent sakligt men även pedagogiskt resultat. Jag fäster för min del större avseende vid det pedagogiska resultatet, som en utredning på detta område kan få, än det rent vetenskapliga resultatet. Vetenskapligt är nog saken redan fullständigt klar. För min del är jag helt övertygad om att homeopatien icke inrymmer några dolda och mystiska sanningar. Men jag anser att en utredning som resultat av sitt arbete skulle kunna framlägga ett material beträffande den homeopatiska metoden och medicinen, vilket skulle kunna övertyga åtminstone en stor del av allmänheten.

Det är ju så, att även läkarna ofta svära på magistrernas ord och ha sina intresseståndpunkter. Många läkare ha väl aldrig själva undersökt, om det finns någon sanningskärna i homeopatien, utan de ha intagit sin ståndpunkt därför

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

att homeopatien strider mot deras yrkesintressen. Det skulle vara möjligt att genom en allsidigt sammansatt kommitté få fram ett material, som vore väglädande och som toge ställning till både de enskilda fallen och den internationella vetenskapens ståndpunkt.

Jag tycker att herr Lindström i sitt tungt vägande anförande i vissa stycken var litet för troskyldig. Han berättade att han låtit analysera en del homeopatiska läkemedel och därvid fått fram bara pudersocker. Jag har för min del talat med många läkare som sagt, att man nog inte genom en mekanisk analys kan få fram innehållet i en medicin. Utspädningen kan vara så stor, att man vid en rent mekanisk analys icke kan vinna klarhet om de olika ingredienserna, men de kunna ändå vara tillräckliga för att inverka på den mänskliga kroppen. Allt detta är hemligheter för den stora allmänheten. Den svär, som jag nyss sade, på magistrernas ord. En stort upplagd utredning, som verkställes av en kärna ledamöter med vetenskaplig kapacitet men i vilken också inginge representanter för vad vi brukar kalla det sunda förnuftet, skulle genom sitt resultat göra ett väsentligt starkare intryck på den stora allmänheten än vad medicinalstyrelsens i dammiga luntor gömda utredning har kunnat göra.

Jag vill, herr talman, inte framställa något yrkande, ty för dagen äro vi väl dömda att acceptera det resultat, vartill utskottet har kommit. Jag kan heller inte ansluta mig till herr Lindströms yrkande om ett ögonblickligt förbud mot kvacksalveri. Det vore dock enligt min uppfattning ett steg framåt, om vi kunde få till stånd en utredning, där fakta utan alla känslsynpunkter kunde läggas på bordet.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr LUNDGREN (kort genmäle): Herr talman! I mitt första anförande nämnde jag att jag ansåg att en utredning, verkställd av lekmän eller andra, rörande dessa ting skulle ha ganska litet värde, därför att man icke kan ge-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

nom kommittéer utreda rena trosfrågor, och det rör sig dock här huvudsakligen om rena trossaker.

Herr andre vice talmannen talade om något som han kallade för »homeopatisk vetenskap». I vetenskapens natur ligger alltid att den skall vara förutsättningslös. Det är alltså fullständigt orimligt att tala om »homeopatisk vetenskap». Det skulle ju innebära att vetenskapen vore bunden att komma till ett visst resultat.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** (kort genmäle): Herr talman! Herr Lundgren erinrade i sin replik om att han redan förut sagt, att det icke lönar sig att utreda saker, som ha med tron att göra. Det är ju möjligt, men om man följer religionshistorien tillbaka under årtusendena, skall man finna, att ingen fråga har varit föremål för så många utredningar som just den, som har med tron att göra.

I fråga om homeopatien är det väl hos den stora allmänheten ofta fråga om en tro, men denna tro bottnar i en uppfattning, som naturligtvis kan vara oriktig men som vederbörande själv anser vara baserad på praktisk verklighet. Om en kommitté skulle kunna utreda skillnaden mellan tron och praktiken, skulle den göra nytta. Jag tror inte på att man kan omvända alla — så naiv är jag verkligen inte — men jag tror att man skulle kunna åstadkomma en välgörande effekt för vad som brukar kallas den stora allmänheten.

Herr **LINDSTRÖM**: Herr talman! Jag har inte, som herr andre vice talmannen syntes förmoda, velat placera jämtlänningarna i någon särklass och utmärka dem — för att använda herr andre vice talmannens egna ord — som särskilt dumma. Jag tog Jämtland som exempel, därför att det förelåg ett par särskilt typiska polisprotokoll från denna i övrigt mycket hedervärda provins' huvudstad. Jag kunde, herr andre vice talman, lika

gärna tagit Örebro län som ett ur flera synpunkter belysande exempel, bl. a. ur den synpunkten att största frekvensen på direkta homeopatannonser i mitt ganska bristfälliga register uppvisas av en tidning, som heter Örebro-Kuriren, icke okänd av herr andre vice talmannen! Vidare tror jag att herr andre vice talmannen i medicinalstyrelsens yttrande år 1941 kan finna åtminstone på ett ställe i redogörelsen för särskilda rättsfall, att den stad är avsedd, i vilken han är näst Vår Herre själv. (Herr *Herlitz*: Glöm inte landshövding Olsson!) Jag vill inte ge anledning till någon konkurrens mellan våra kamrater i kammaren, men den ledamot som gjorde inkastet får väl i alla fall erkänna, att herr andre vice talmannen intar en mycket hög ställning i denna nejd.

Herr andre vice talmannen sade att det, efter vad han hört en del läkare uttala, kunde ligga en läkande förmåga till och med i pudersocker. Jag förstår denna synpunkt, ty när jag lyssnade till herr andre vice talmannens anförande, fick jag en mycket stark känsla av att han har en olycklig kärlek till den del av detta läkemedel, som har ankytning till de två första stavelserna i namnet, alltså till puder.

Herr Norman försökte att med en del resonemang framställa mig såsom den, som har huggit i sten på vissa avgörande punkter. Jag har här, som led i min principiella bevisföring rörande människolivets ställning till de demokratiska fri- och rättigheterna över huvud taget, anfört vissa statsakter från Storbritannien och Förenta staterna. Då säger andra lagutskottets ordförande: »Men i dessa länder har man ju, trots sina chartor och självständighetsförklaringar legaliserat bland annat homeopatien.» Det är riktigt, men om vi skulle skärskåda allting, som ryms inom frihetsbegreppets vida område, från sådana synpunkter, skulle vi nog finna, herr Norman, att det också finns åtskilligt annat inom dessa länder, som inte riktigt motsvarar de höga principer, som vid vissa tillfällen ha proklamerats. Jag har icke anfört dessa akter för att säga att detta är riktlinjer,

som överallt ha följts eller följas i praktiken, utan jag har gjort gällande att detta är idéer, som äro oupplösligt förbundna med frihetsbegreppet och som måste vidare utvecklas, om frihetsbegreppet skall bli någonting annat än en illusion.

Vidare sökte såväl andra lagutskottets ärade ordförande som herr Lindblom göra gällande, att jag intog en ståndpunkt i följd av behandlingen av chiropraktikermotionerna och har intagit en annan ståndpunkt i min motion i år. Det är att förfalla till skenlogik, när man gör sådana påståenden. Läget var för min del ett helt annat i följd än det är i år. I följd uppträdde jag i en debatt rörande en motion, som jag inte haft någonting att göra med, och rörande ett utskottsutlåtande, vars utformning jag inte på minsta sätt hade ansvaret för. Jag måste där, för att hävda en för mig viktig synpunkt, rösta med reservationen. Vad jag vid den tidpunkten betraktade som den stora risken var, att riksdagen av andra lagutskottet skulle lockas till att göra ett positivt uttalande till förmån för en av dessa grenar av »läkekonst», om jag nu får använda ett så högtidligt ord här. Ett bifall till andra lagutskottets utlåtande kunde ha blivit inledning till en legalisering av inte bara chiropraktiker utan även homeopater och möjligen andra. Det var denna risk, som vid det tillfället måste avväjas. Jag hade precis samma synpunkter då, som jag nu har sammanfattat i min motion, men när jag själv har fått utveckla dessa synpunkter, herr talman, har jag naturligtvis också stått fri att säga vad jag egentligen menade över hela linjen. Det är alltså i motionen och i mina anföranden här, som min ståndpunkt uppenbaras.

Herr Norman begagnade en metod, som tyvärr alltför ofta användes i populära debatter, när han sade, att skall man här förbjuda människor, som inte ha behörighet att utöva läkarpraktik, att ändå uppträda som helbrägdagörare eller »botare», så leder det till konsekvenser även på andra områden. Man kommer, menade herr Norman, då lätt fram till tanken på ett rusdrycksför-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

bud, och han gick så långt att han vände yxan mot sig själv och sade, att följderna också kunde bli ett förbud mot användning av nikotin. Detta är en överraskande logik, eftersom det ju ändå är två vitt skilda saker vi här ha att göra med. När det gäller spritdrycker eller nikotin har var och en att bestämma för sig själv mer eller mindre på eget ansvar. Jag är fullt medveten om att detta kan leda individen till en ödesdigger bundenhet, som minst av allt är bra för hälsan. Men det är en sak — jag skall inte gå in på något närmare resonemang om den — och en annan sak är vad vi här resonera om, nämligen att människor i sina försök att få bot för kroppsliga fel skola bli mer eller mindre tvångsbundna vid andra individer, som förege sig kunna bota sådana skavanker men som icke ha kompetens att göra det. Jag hade ett exempel ur ett polisprotokoll från den stad norrut, som vi ha resonerat om. Det gällde en flicka med scharlakansfeber. Föräldrarna skulle söka hjälp för henne, men eftersom homeopaterna hade ett så gott rykte i bygden blev det till en sådan man gick. Det var alltså en föreställning i bygden, en faktisk psykologisk makt, som ledde föräldrarna med den sjuka flickan till en person, som sedermera visade sig ställa en feldiagnos och som kunde göras till föremål för åtal enligt behörighetslagen. Det är detta vi ha att hålla oss till.

Herr Lindblom nämnde en verkligt skrämmande siffra, som jag inte kan kontrollera, nämligen att 500 000 människor i vårt land använda homeopatisk medicin. Jag medger att denna medicin i många fall kan vara oskyldig och inte behöver göra dem något ont, som använda den. Men det är, herr talman, en invändning av ringa betydelse. När man säkert vet, att ett stort antal människor lita på denna medicin och denna behandlingsform och icke på någonting annat, så att de faktiskt riskera liv och hälsa, då kommer denna siffra i sin rätta belysning och blir skrämmande. Då nödgas man överväga, huruvida man icke i detta fall bör gå ganska radikalt till väga.

Ang. behörighet att utöva läarkonsten.

Ett av de stora argumenten från kvacksalvarsidan är, att t. ex. homeopatiens har blivit godkänd i land efter land och upphöjd till vetenskap, att man bygger homeopatiska sjukhus o. s. v. Den rika flora av homeopatiska agitationsskrifter, som flödat över riksdagens medlemmar under de senaste månaderna, har alldeles speciellt velat skjuta fram den saken. Jag lägger för min del inte någon särskild vikt vid detta. Inte heller lagstiftningen är säker för misstag, och det finns många exempel på att när lagstiftningen har varit alltför böjlig gent emot populära strömningar och synpunkter när det gällt för människor mycket riskabla ting, då ha människorna blivit utsatta för risker, som de icke skulle behövt råka ut för, om lagstiftarna visat större misstänksamhet och inte varit så eftergivna. Detta kan alltså inte bli något argument för min del. Jag såg för några veckor sedan i en homeopatisk skrift, att den brittiske konungen på något sätt har visat sympati för homeopatiens, men jag kan i detta sammanhang inte ta större hänsyn till ett majestät än till vad man brukar kalla en vanlig människa, ty här spela så många faktorer in, att man inte vet åt vilket håll människornas hjärtan och hjärnor ledas. Här har man huvudsakligen att bygga på uttalanden och erfarenheter av dem, som äro utbildade för det ansvarsfulla läkaryrket. De äro de enda vittnesgilla. Däremot bör man i mycket liten grad bygga på uttalanden av människor, som tro det ena och det andra, och i ännu mindre grad på yttranden av människor, som ha sin utkomst av att spela läkare, fastän de sakna alla förutsättningar för det.

Slutligen är man bland dem, herr talman, som försvara homeopatisk och chiropraktisk s. k. läkekonst mycket ofta angelägen om att göra en skillnad mellan vissa av dessa icke behöriga s. k. läkare och kvacksalvarna. Man anger inte var gränsen går — uttalandena i det sammanhanget äro mycket vaga. Uppenbarligen gör man dessa uttalanden för att skydda sig själv, ty man kan inte ta ansvaret för allt som göres av dessa s. k. fria läkare. Det är för att stärka den

egna svaga auktoriteten, som man använder dessa talesätt, men jag har aldrig hört någon föreslå praktiska åtgärder för att härvidlag skilja agnarna från vetet.

Herr Norman gav mig en returkomplimang för de ord jag sade till honom i onsdags förra veckan, när det gällde en annan fråga, i vilken herr Norman visade en i mitt tycke klok hållning. Nu ansåg han, att jag var lika klok som han som inte ställde något yrkande i mitt första anförande. Ja, herr talman, naturligtvis är det mycket smickrande för en enkel man att av en utskottsordförande i den svenska riksdagen upphöjas så högt i kloketens himmel som herr Norman har gjort genom att jämställa mig med honom, men jag har kanske litet svårt att dväljas på dessa stora höjder, och därför skall jag nu ge herr Norman möjlighet att på den punkten justera sitt omdöme.

Jag sade i mitt första anförande, att jag för närvarande inte ville ställa något yrkande. Jag ville först lyssna på debatten. Jag ville ta reda på om det skulle komma fram några nya, för mig hittills okända argument och frågan på något sätt ställas i en annan belysning. Jag måste säga att i det avseendet går jag från debatten och från mina respekterade motståndare minst lika fattig som jag var förut. Det finns efter denna undervisning, herr talman, ingen anledning för mig att inte nu göra det yrkande som jag för en stund sedan uppsköt.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till alternativ I i min motion nr 12 i första kammaren.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN (kort genmäle): Ja, herr talman, herr Lindström hade lyckats upptäcka, att min nuvarande hembygd skulle vara ett betänkligt näste för homeopatiens, och han hade även upptäckt homeopatiska annonser i den tidning, som jag redigerar. Ja, jag beklagar att det finns någon sanning i det påståendet, men jag vill i alla fall till kammarens protokoll göra ett

konstaterande. Eftersom jag är född varken i Jämtland eller i Närke svär jag mig fri från alla de religiösa eller medicinska laster, som kunna florera i dessa landskap. Vad nu annonserna beträffar måste jag också konstatera, att jag inte är annonschef i Örebro-Kuriren, och jag har inte något ansvar för annat än vad som står på ledaravdelningen.

Herr Lindström var gaddig och antydde att jag skulle älska pudret. När det gäller talekonst undrar jag vad som menas med puder. Med puder menar jag att man använder tio gånger så lång tid för att säga en enkel sak som man skulle behöva göra. Herr Lindström har här hållit på en och en halv timme med vad han skulle kunnat klara på tio minuter. Jag tycker det är oförsiktigt av honom att använda retoriska termer, som ställa hans egna älskvärda små svagheter i en betänklig belysning.

Herr LINDSTRÖM (kort genmäle): Herr talman, jag gör ingalunda anspråk på att vara det mönster av koncentration, när det är fråga om talekonst, som herr andre vice talmannen, och därför använder jag den tid jag anser mig behöva för att någorlunda utreda mina synpunkter.

Herr andre vice talmannen gjorde ett försök till räddning. Han svor sig fri från Jämtland, och det var ganska lätt. Han lösgjorde sig även från Närke, och det var litet svårare. Men så bekände han, visserligen inte öppet men dock så att alla förstodo det, att han hör hemma i Gävleborgs län. Gävleborgs läns huvudstad, nämligen Gävle, är en av landets förnämsta homeopatcentraler, och homeopaterna ha där en synnerligen omfattande verksamhet, inte endast i Gästrikland utan även i Hälsingland.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN (kort genmäle): Herr talman! Vi skola inte inveckla oss alltför mycket i lokala allusioner och insinuationer, ty om vi göra det skulle vi börja undersöka, hur många homeopater man har i Dalarna,

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten. där herr Lindström är född. Jag tror att om man gör en rättvis undersökning — men en rättvis undersökning kanske inte hör till herr Lindströms specialgebit — skulle man lätt nog komma fram till att Dalarna står sig gott både i jämförelse med Närke och Hälsingland och Gästrikland, när det gäller homeopatiska sympatier.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag skulle inte ha uppträtt i denna debatt, som enligt min mening pågått alldeles för länge, om jag inte uppkallats av herr andre vice talmannens anförande.

Hela denna fråga blev ju föremål för en genomgående behandling vid förra årets riksdag, och jag tycker att det närmast är att beklaga, att den har kommit upp igen, ty det kraftiga bakslag, som då gavs, hade för allmänheten stått sig säkrare än då saken nu underkastas en förnyad lång debatt. Vad som särskilt förvånade mig var att herr andre vice talmannen nu återigen kom fram med det förslag, som riksdagen då med så oerhört stark majoritet i båda kamrarna avslog, nämligen detta underliga uppslag att tillsätta en utredning angående homeopatiens och chiropraktikens ställning inom vetenskapen med tillhjälp av lekmän. Herr andre vice talmannen uttryckte saken så att det borde finnas en liten kärna av vetenskapsmän och i övrigt skulle den sammansättas av personer, på vilka allmänheten skulle lita. Är nu inte detta ett ytterst underligt resonemang? Vi skulle tillsätta en kommitté för att utreda en vetenskaplig fråga, om en vetenskaplig metod. Den skola inte vetenskapsmännen avgöra. Nej, dem tror folket enligt herr andre vice talmannens mening inte på. Det skall vara andra personer som skola göra utredningen. Det skall vara politiker naturligtvis, ty på dem förmenar man underligt nog att folk tror mera på än på vetenskapsmännen. Jag tror det är en felaktig uppfattning. Jag tror folk tror mycket mindre på politiker än på vetenskapsmän. Antag att vi få en kommitté som består av, låt oss säga, herr Lindström och herr Lindblom samt några veten-

Ang. behörighet att utöva läkarkonsten.

skapsmän och så kanske herr andre vice talmannen, som ett ovissat vacklande och löst mellanting mitt emellan de båda andra ståndpunkterna. Jag tror mycket litet på att den skulle göra ett starkare intryck på svenska folket än vetenskapsmännens egna resultat. Vi skola komma ihåg att homeopati och chiropraktik och allt detta inte äro några nya saker. Åtminstone homeopati har haft mer än ett sekel på sig för att slå sig igenom i vetenskapen, men den har inte lyckats vinna några vetenskapsmän av betydelse för sig. Utgör inte detta förhållande en säkrare borgen än en kungl. kommitté, vars uppgift skulle vara att leverera ett ställningstagande åt det svenska folket, ett ställningstagande som, observera det, i detta fall inte är grundat på kompetensen att göra ett ställningstagande utan på inkompetensen, vilket herr andre vice talmannen så vackert kallar för sunda förnuftet?

Tanken på en sådan utredning, som vi avslog förra året, böra vi inte komma tillbaka med igen. Det är ett av dessa obetänksamma uppslag, som ibland komma fram men som vi göra bäst i att slå ihjäl så fort som möjligt.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Jag skall inte tvista med herr Wistrand om hur man skall sammansätta kommittéer. Jag vill i alla fall erinra om att när man tillsätter en kommitté så sammansätter man den inte på det sätt, som herr Wistrand här tycks finna lämpligt. När vi tillsätta en försvarsutredning, ta vi inte bara officerare med, utan vi tillsätta nästan bara lekmän, som kanske inte äro så sakkunniga från början, men deras uppgift i en kommitté är ju att bli sakkunniga genom den undervisning de erhålla av den verkliga sakkunskapen. Varför skall det vara på ett annat sätt, när det gäller homeopati? Varför skola inte läkare och andra vetenskapsmän kunna undervisa den stora allmänhetens representanter om hur det förhåller sig i dessa avseenden?

Jag har inte uttalat mig om hur majoriteten i den där kommittén skulle

vara beskaffad. Jag har sagt att kommittén skall sammansättas på ett sätt som gör att den kan övertyga den stora allmänheten. Det tycks för herr Wistrand och för herr Lindström vara likgiltigt, vad den stora allmänheten gör och tänker. De mena att om man bara klubbar igenom ett förbud, så är saken klar. I allmänhet har jag den uppfattningen, att generella förbud krångla till sakerna i stället för att klara upp dem. Jag vill klara upp den här saken. Jag tror inte ett dugg på homeopati, men jag vill göra en undersökning, som kan övertyga inte bara herr Wistrand och herr Lindström, utan den stora allmänheten, som har mycket dunkla begrepp om dessa ting.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag har inte yrkat på något förbud i denna sak; jag har icke anslutit mig till herr Lindströms yrkande. Men herr andre vice talmannen har alldeles missförstått frågan, när han uppdrar paralleller med en försvarsutredning. Här är fråga om vad som är en vetenskapligt riktig metod eller inte, och det måtte väl inga andra än vetenskapsmännen kunna avgöra. En kommittéutredning efter herr andre vice talmannens linje skulle säkert krångla till saken, och jag tror, att vilka politiker man än må sätta in i en sådan kommitté, kommer deras insats där att bli av snarast löjeväckande natur, emedan de komme att ge sig in på saker, som de icke kunna bedöma.

Herr NORMAN: Herr talman! För att intet missförstånd skall föreligga i fortsättningen önskar jag såsom i varje fall delvis ansvarig för det utlåtande, som andra lagutskottet framlade i fjol och som då avslogs, påpeka, att i det utlåtandet icke förordas någon majoritet av lekmän i en sådan här utredning och att vi endast uttalat, att det vore lämpligt, att i denna kommitté funnes även representanter för dessa lekmanriktningar.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindström*, att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionens första alternativ.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindströms* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1950 dagtecknad proposition, nr 115, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Härigenom förordnas, att prisregleringslagen den 30 juni 1947, vilken jäm-

likt lag den 3 juni 1949 (nr 317) gäller till och med den 30 juni 1950, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1951.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 421 av herr *Andrén* m. fl. och inom andra kammaren nr 510 av herr *Hjalmarson* m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte giva prisregleringslagen den 30 juni 1947 fortsatt giltighet endast till och med den 31 december 1950 samt att riksdagen måtte understryka, att prisregleringslagen vore en fullmaktslag och att priskontrollen borde avvecklas på varje varuområde, där detta kunde ske utan påtaglig risk för prishöjningar.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte antaga det genom förevarande proposition, nr 115, framlagda lagförslaget oförändrat; samt

B. att motionerna I: 421 och II: 510, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut i utlåtandet anført, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Wistrand* och *Hagård*, vilka ansett, att prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303) borde givas fortsatt giltighet allenast till och med den 31 december 1950 och som till följd därav yrkat, att propositionen måtte bifallas med den ändringen, att i den föreslagna lagen orden »den 30 juni 1951» skulle utbytas mot orden »den 31 december 1950».

Herr **WISTRAND**: Herr talman! De åtgärder som ha gått ut på att återföra vårt ekonomiska liv till mera normala förhållanden genom att minska på regleringar och få bort ransoneringar och vad därtill hörer, ha på det hela taget försiggått endast långsamt och trevande och med uppenbar tvekan i varje särskilt fall. Kungl. Maj:ts proposition och

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

utskottsutlåtandet beträffande förslaget till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen ge också uttryck för samma tvekan. Det är som om man hade så länge levat i ett regleringssambälle, att man instinktivt värjer sig för att öppna fönstret och få ett vinddrag ifrån den luft, som vi dock alla ha andats före kriget.

Det är uppenbart, att prisregleringslagen måste, med hänsyn bland annat till de subventioneringar som ges, förlängas till detta års slut, men det förefaller enligt min och min medreservants mening icke önskvärt, att man gör halt vid nästa årsskifte. Ju längre vi dröja med att återföra prisbildningen till friare former, desto svårare får man också att komma ur det nuvarande tillståndet. Vad som enligt min mening behövs här, det är ett beslutsamt och friskt steg, som för med sig en befriande gärning.

Det förhåller sig ju också så, att det har gjorts anmärkningar emot det sätt, på vilket denna prisregleringslag har tillämpats. Det måste i detta sammanhang anses direkt uppseendeväckande, att riksdagen icke har beretts tillfälle att yttra sig över de direktiv som lämnats i anslutning till prisregleringslagen. Allt detta gör ju att man med allt större längtan motser den situation, då man skall bli helt och hållet fri ifrån den.

Mot möjligheterna att upphäva prisregleringslagen redan vid nästa årsskifte ha åberopats två skäl. Det ena är personalsvårigheter. Man menar att personalen i nämnden och dess kansli och byråer skulle troppa av så hastigt, att nämndens verksamhet skulle försvåras. Jag lämnar därhän, om det verkligen kan vara regeringens och priskontrollnämndens mening, att en både betungande och kännbar reglering skall uppehållas uteslutande för att hålla kvar personal i det organ, som utövar regleringen. Det vore ju att ställa sakerna på huvudet, och personalsvårigheterna få väl, ehuru först nämnda, icke anses utgöra huvudmotivet.

Det andra motiv som har anförts, i varje fall av utskottet, har varit, att de avtalsförhandlingar, som ju skola

föras under principiellt fria ekonomiska förhållanden till årsskiftet, skulle i hög grad underlättas, om man kunde garantera prisnivån, och att det därför skulle kunna vara angeläget att möjligheterna till fortsatt prisreglering bibehöllas. Jag måste tillstå, att inte heller det argumentet inverkar på mig. Skall man tänka sig att någonsin bli fri från en prisreglering — och vi lära ju alla vara i princip överens om att man bör bli detta — då skall man icke vid något tillfälle koppla den samman med avtalsförhandlingar. Gör man det så blir följden den att man blir tvungen att bibehålla den under avtalstiden och frågan kommer upp år efter år i samband med avtalsförhandlingarna så att man får saken fastlåst för all framtid. Det är ett ytterst farligt perspektiv som stärker mig i min uppfattning, att man nu bör beslutsamt gå in för prisregleringens upphävande.

Nu finns det ju en möjlighet som det också har talats om både i Kungl. Maj:ts proposition och i utskottets utlåtande nämligen att man väl kan besluta lagen men hoppas och tror, att Konungen icke skall behöva använda den. Detta är för mig inget skäl. Vad som är angeläget det är att verkligen i tid på något håll börja med nedrivandet av hela denna byggnad som ger regeringen befogenheter och möjligheter att ingripa på alla möjliga områden inom det ekonomiska livet i enlighet med en lagstiftning som har tillkommit under helt andra förutsättningar och helt andra villkor än dem som nu göra sig gällande. Vi böra i varje fall på denna punkt undanröja den möjlighet till godtycke varunder det ekonomiska livet nödgas leva, då det ej kan förutses de påbud, som komma att riktas emot det. Det är framför allt faran för att prisregleringslagen, om den icke nu beslutsamt upphäves vid nästa årsskifte, kommer att kvarstå som en permanent, ordinarie ingrediens — öppen eller latent — i statslivet, som gör mitt yrkande så bestämt, att riksdagen måtte bifalla den reservation, som till utskottets betänkande är fogad av mig och herr Hagård.

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Herr PETRÉN: Herr talman! Priskontrollen har ett direkt samband med uppgörelser som ha träffats kring stabiliseringspolitiken. Den har ett samband med de subventioner som utgå på en del varor, då man från statens sida, när man subventionerar, även vill ha en kontroll över dessas priser. Vi böra komma fram till en friare ekonomi från årsskiftet, och då bör också priskontrollen kunna föras bort. Huruvida detta kan ske plötsligt den 1 januari, är väl svårare att säga direkt; i varje fall bör den bortfalla i början av året. Den centrala frågan på denna punkt är för mig icke, om prisregleringslagen nu förlänges ett halvt eller ett helt år. Den är en fullmaktslag, som i och för sig icke innebär att priskontrollen måste utövas, och ännu mindre ger den några anvisningar om hur priskontrollen i förekommande fall skall tillämpas. Det väsentliga är, att man får fastlagt att priskontrollen tillhör de regleringar som skola försvinna och att utvecklingen sker i snabbast möjliga takt. Varutillgången är nu på de flesta områden betryggande. Ett kvardröjande av priskontrollen på dessa områden innebär enligt min mening ett allvarligt faromoment. Priskontrollen kan här leda till ett konserverande av ett högt prisläge — maximipris bli lätt minimipris — och konkurrensviljan mattas av den stelhet som ligger över handel och näringsliv. En rörlighet måste finnas i fråga om priser. Priserna måste kunna anpassa sig efter tillgång och efterfrågan. En sådan rörlighet i priserna på enstaka artiklar både uppåt och nedåt behöver icke innebära, att den genomsnittliga prisnivån på ett varuområde stiger utan torde i många fall i dagens läge innebära att prisnivån faller. Detta är någonting som priskontrollnämnden genom sitt ensidiga betraktelsesätt på varje enskild vara icke alltid synes beakta.

Det finns mycket att anmärka mot priskontrollnämndens sätt att verka. De enskilda parterna ha tidigare praktiskt taget aldrig fått tillfälle att direkt inför nämnden framlägga sina synpunkter. Detta är så mycket mer allvarligt som

den föredragande inför nämnden ofta är samma person som fört förhandlingarna med firmorna, ett ur principiell synpunkt knappast acceptabelt förhållande, då det givetvis är svårt för en föredragande, som haft ett visst utgångsläge vid sina förhandlingar, att objektivt frigöra sig från denna ståndpunkt. Svårigheter ligga också i att det material, som åberopas vid priskontrollnämndens förhandlingar, många gånger hålles hemligstämplat. Detta är naturligt i en hel del fall, då man med hänsyn till konkurrensförhållandena måste ge skydd mot insyn, men det finns andra fall, då det är tvivelaktigt, om det har varit något värde med sekretessen.

Denna fråga har belysts i en interpellation av herr Nilson i Spånstad i andra kammaren förra året. Det kom emellertid aldrig något svar från regeringsbanken på den interpellationen. Det är nog så, att priskontrollnämnden har en väl stor benägenhet att hemligstämpla sina handlingar. Detta har senare visat sig på ett ganska markant sätt, nämligen då näringslivets organisationer förra året gjorde en framställning om att få priskontrollen upphävd för en rad olika varor. Priskontrollnämnden avlät ett yttrande till folkhushållningsdepartementet, och detta yttrande hemligstämplades, varigenom en fortsatt saklig behandling av frågan såvitt jag förstår blev fördröjd. I det fallet fanns det icke någon anledning att ingå på några konkurrensförhållanden, och det borde ha varit möjligt att offentliggöra yttrandet. När det senare kom ut, att priskontrollnämnden hade avgivit ett yttrande i ärendet, upphävdes också hemligstämpeln.

Avgörande för hur priskontrollnämnden arbetar äro de gällande direktiven. De första direktiven, som utfärdades år 1942, underställdes riksdagen. År 1948 utfärdades nya, provisoriska direktiv, som icke underställdes riksdagen. Jag medger att det den gången skulle ha stött på svårigheter att höra riksdagen, ty ärendet var brådskande och riksdagen var inte samlad. Alldeles nyligen — den 14 april i år — ha nya direktiv utfärdats. Inte heller dessa ha emeller-

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

tid underställts riksdagen, och detta är så mycket mera anmärkningsvärt som utfärdandet av direktiven föregåtts av en behandling i den s. k. Haganderkommittén, där man icke uppnådde enighet om direktivfrågorna utan hävdade två i väsentliga punkter skilda åsikter. Det borde ha varit angeläget för Kungl. Maj:t att underställa riksdagen dessa direktiv.

Det är ingen oväsentlig fråga jag nu talar om, då det ju är genom utformningen av direktiven som vi kunna få den verkliga garantien för att priskontrollnämnden nu är ställd på avskrivning. De nya direktiven kunna inte betraktas som tillfredsställande och tyda inte utan vidare på att priskontrollen betraktas som en krisreglering. Jag behöver endast peka på punkt 8 i direktiven, som anger, att priskontrollnämnden bör vidtaga åtgärder för att åstadkomma prissänkningar där onormala marginaler föreligga. Ett sådant generellt direktiv ger priskontrollnämnden stora befogenheter. Jag är ingen förespråkare för onormala vinstmarginaler, men det verkar som om man inte hade klart för sig att all handel och företagars verksamhet över huvud taget är förknippad med risker och att det mot den bakgrunden är mycket svårt att bedöma vad som är normala och onormala vinstmarginaler. Denna punkt i direktiven skulle ju också innebära införande av en egendomlig princip, om ett företag, som gör rationaliseringar, skulle råka ut för att automatiskt och omedelbart tvingas sänka produktpriserna. Om en sådan princip finge vinna insteg, skulle det sedan inte bli lätt att finna nytt, riskvilligt kapital för ytterligare rationaliseringar.

Herr talman! Jag ser det nuvarande läget, med ett alltför långt kvardröjande av priskontrollen, som ett faromoment, då det kan bidra till att höga priser i onödan konserveras. Det finns tecken som tyda på att det på vissa håll föreligger en överdriven, för att icke säga felaktig, uppfattning om priskontrollens betydelse. Ett av dessa tecken ha vi i de nya direktiven, men framför allt kunna vi se dem i att priskontrollen ej avveck-

las på områden, där vi ha en riklig varutillgång och där inga risker för pris-höjningar synas föreligga. Exempel på varor för vilka detta gäller äro importerade textilvaror, vidare cellul och konstsidenvävnader samt — för att taga ett exempel från ett helt annat område — blyxtlås, där hemmamarknaden är mättad och fabrikanterna söka sig ut på exportmarknaden.

Priskontrollnämnden borde taga mer hänsyn till handels och näringslivets synpunkter och taga fasta på de försäkringar som ges.

Det göres ibland gällande, att priskontrollen är ett medel i kampen mot monopol- och kartellbildningar. Det är nog en i många stycken felaktig syn. Det är snarare så, att priskontrollen och andra krisregleringar, som vi ha haft, framtvunga ett närmare samgående företagen emellan och därigenom öka riskerna för monopol och priskarteller. Nu finns det glädjande nog tecken på att kartellmentaliteten minskar, när våra regleringar få mindre omfattning. En fri konkurrens är ett mycket stort konsumentintresse, men det är också ett företagarintresse. Varje framsynt företagare har klart för sig att den fria konkurrensen är den bästa jordmånen för initiativ och företagsamhet och är det som ger produktionsviljan.

Det är glädjande att man, som i går blev bekant, från industriförbundets håll nu tagit ett initiativ och, som jag hoppas, funnit ett medel att bekämpa de konkurrensbegränsande företelserna i näringslivet genom den kommitté som har tillsatts för att övervaka och påpeka vad som bör göras för att ernå en friare konkurrens.

Min förhoppning är, herr talman, att vi skola komma fram till en friare ekonomi och att vi skola få priskontrollen snabbt avvecklad, men man skulle vilja se en större vilja till dessa regleringars avskaffande än som har kommit till synes i de nya direktiven för priskontrollnämnden.

Det finns många fler synpunkter att anlägga på denna sak än jag nu har fört fram. Jag kanske här får anföra yt-

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

terligare en: priskontrollnämnden åsamkar staten stora direkta utgifter — det har talats om personalsidan förut här i debatten — och den drar även med sig en byråkrati i näringslivet. Det är i dag inte få människor som få syssla med sådant improduktivt arbete som att räkna fram kalkyler som inte normalt behövas för företagets redovisning men som erfordras för diskussionerna med priskontrollnämnden. Även andra uppgifter erfordra arbetskraft. När exempelvis en strumpgrossist importerar varor i tiotusentals paket, skall det sitta folk och på varenda förpackning klistra fast en etikett med grossistens av priskontrollnämnden givna, särskilda registreringsnummer.

Herr talman! Jag har gått något vid sidan av ämnet och givit mig in på vad som är behandlat i första kammarens beredningsutskott och som senare i dag kommer upp till behandling här i kammaren, och detta har jag gjort därför att de båda ärendena äro varandra närliggande och det således inte kan vara någon mening med att riva upp debatten på nytt om en stund. Jag har vid beredningsutskottets utlåtande fogat en blank reservation, då jag anser att utskottets skrivning är väl tunn och intetsägande och att man kunde ha fått fram ett mera klart uttryck för de synpunkter jag här utvecklat.

Herr NORMAN: Herr talman! Det förefaller mig nästan som om prisregleringslag och priskontroll skulle vara en särskilt lämplig strykpojke för vårt värderade högerparti. Frågan om dessa företeelser var ju uppe till behandling redan i onsdags, då det gällde anslag till denna verksamhet. Nu kommer den tillbaka i anledning av förlängningslagen och såsom herr Petrén påpekade är frågan om priskontrollens vara eller icke vara också föremål för ett utlåtande som behandlas senare här i dag.

Jag tror att vi äro ganska överens om att en lämplig priskonkurrens i allmänhet är det bästa medlet att möjliggöra att allmänheten skall kunna köpa varor till bästa möjliga pris. När förutsättningar-

na för en sådan priskonkurrens icke helt och hållet äro för handen, tror jag emellertid, att lagstiftningsåtgärder sådana som den det här är fråga om kunna vara nödvändiga.

Nu råder det ju inte någon meningskiljaktighet om nödvändigheten av en prisregleringslag för innevarande år. Den nödvändigheten har erkänts i den motion, som har väckts i anslutning till propositionen i frågan och som går ut på att prisregleringslagen endast skall förlängas till årets slut. I och med att man erkänner detta förefaller det mig som om man också skulle erkänna, att det kanske är behövt med en prisregleringslag även under en del av nästkommande år.

Utskottet har i fråga om den framtida ekonomiska utvecklingen påpekat, att regeringen är inställd på att det nuvarande subventionsförfarandet beträffande vissa varor icke skall tillämpas längre än till ingången av år 1951. Finansministern har dock i ett annat sammanhang uttalat, att det under en övergångstid kan vara behövt att fortsätta subventioneringen av ett par varugrupper, nämligen bomull och hudar, för att man skall kunna uppnå en smidigare prisanpassning och motverka spekulativa lagringsuppköp. Enbart den synpunkten förefaller mig vara ett skäl för att vi inte här skola förhast oss.

Andra lagutskottet har för något år sedan, när det var fråga om begränsning av en annan fullmaktslag, uttalat — vilket också godkänts av riksdagen — att man skall vara försiktig när man upphäver vissa befogenheter, som riksdagen har givit Kungl. Maj:t, så att man inte riskerar att behöva förnya dem. Jag tror beträffande denna fråga, att läget just är detta, att vi inte i dag böra fatta ett beslut, som kan nödvändiggöra, att vi redan i höst få ta upp frågan om att förnya den fullmakt som Kungl. Maj:t här har.

Det är enligt min uppfattning riktigare att se problemet så som andra lagutskottet har sett på det: riksdagen beviljar denna fullmakt för ett år framåt, men uttalar den förväntan, att Kungl. Maj:t

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

inte skall använda den annat än när det visar sig behövt.

Med understrykande av denna synpunkt hemställer jag om bifall till utskottets utlåtande.

Herr NORDENSON: Herr talman! Utskottets ordförande har här gjort gällande, att vi från högern begagna varje tillfälle att göra priskontrollen till en strykpojke och vid upprepade tillfällen ta upp debatt i saken. Det beror, herr Norman, helt enkelt på att vi anse, att priskontrollen har en så utomordentligt stor betydelse inte bara för vårt näringsliv utan för hela vår ekonomiska politik, att det är av allra största vikt att vi uppmärksamma vilka verkningar priskontrollen har, så att den inte snedvrider vår ekonomiska utveckling.

När man går tillbaka litet i tiden och ser på hur frågorna på detta område ha behandlats, kan man inte undgå att förvåna sig över att statsmakterna, erkanterligen regeringen, ha tagit på denna sak anmärkningsvärt legert — i varje fall ha näringslivets intressen behandlats ganska lättvindigt. Vi behöva här bara gå till motiveringen för priskontrollagens förlängning. Vi äro ju ense om att prisregleringen skall förlängas i varje fall till årets slut. Diskussionen gäller det därpå kommande året. Men därvidlag har Kungl. Maj:t ingen annan motivering än den som priskontrollnämnden har givit, nämligen att en lättnad i priskontrollen eller dess avskaffande skulle kunna inverka på lönerörelserna på arbetsmarknaden och att man därför måste iakttaga den största försiktighet.

Det är ju klart, att om vi inrikta oss på att häva stabiliseringspolitiken vid nyåret, komma vi att få räkna med sådana rörelser på arbetsmarknaden, men skola vi häva stabiliseringspolitiken, böra vi rimligtvis häva den i alla dess moment. Driva vi försiktigheten alltför långt, komma vi — såsom förut har påpekats — i det läget, att vi aldrig bli av med priskontrollen. Och det har dock sagts från alla håll, att det är ett bestämt önskemål att avveckla priskontrollen.

Om vi gå litet tillbaka i tiden, måste

vi erinra oss att priskontrollen kom till för att man skulle förhindra sådana prisstegringar, som voro betingade av varuknapphet. Men sedan har priskontrollen i hög grad ändrat karaktär. Den har kommit att bli ett led i stabiliseringspolitiken men har på sistone också gått över till att bli ett instrument för en direkt dirigering av utvecklingen inom näringslivet. Det är anmärkningsvärt, att man inte tidigare haft några närmare direktiv om hur priskontrollen skulle bedrivas. Det har ur vissa synpunkter varit tacknämligt, därför att den kunnat utövas med en viss smidighet, men det har också lett till en mycket stor osäkerhet hos näringslivets män. De ha inte vetat, hur de skulle förhålla sig, och detta har vållat en hel del snedvridningar av produktionen och en mycket stark bundenhet.

Från näringslivets håll har man därför begärt att få klarhet om efter vilka linjer priskontrollen skulle handhas. En särskilt kraftig framstöt gjordes år 1948, då man begärde förhandlingar. Sådana kommo ju inte till stånd, och utan att närmare höra näringslivets representanter utfärdade regeringen på sommaren 1948 sina direktiv, de s. k. provisoriska direktiven. De utmärkte sig för en alldeles utomordentlig hårdhet. Jag tror man kan säga, att om de skulle ha tillämpats rigoröst, skulle de ha lett till så hårt konfiskatoriska åtgärder, att det skulle ha medfört mycket betänkliga konsekvenser. Nu blev tillämpningen inte så hård, därför att marknaden visade en fallande tendens. Men det påtalades energiskt från näringslivet, att direktiven hade kommit till stånd utan förhandlingar, och man underströk angelägenheten av att få diskussioner om dessa direktiv och särskilt att få precisera, hur de s. k. lönsamhetsberäkningarna skulle ske. Det var på grund härav som den s. k. Haganderkommittén kom till, vilken i februari i år har avgivit sitt yttrande.

Det råder inom denna kommitté enighet om att direktiven skola gälla endast till detta års slut, men i övrigt gå meningarna mycket starkt isär. Näringslivets män ha påfordrat, att man skulle slopa priskontrollen successivt på olika områ-

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

den i den mån som det genom varutillgången ställdes i utsikt, att det inte skulle bli några prisstegringar. Majoriteten har här gått vida längre och sagt, att ett slopande av priskontrollen på ett område icke borde ifrågakomma annat än om man kunde vänta sig, att det blev en sänkning av det gällande priset. Man måste säga, att sannolikheten härför är ganska ringa med hänsyn till de tendenser som föreligga, och om man skulle tillämpa detta rigoröst, har man hart närgjort det omöjligt att verkligen åstadkomma en successiv lättning i priskontrollen.

Ändå allvarigare är kanske, att medan näringslivets män ha menat att kostnadsökningar, sådana som ökade råvarupriser, skulle få ta sig uttryck i prisstegring, har majoriteten hårt hållit på att dylika kostnadsökningar helt skulle bäras av näringslivet. Højningar skulle få ifrågakomma endast i rena undantagsfall, när man efter lönsamhetsundersökningar kommit fram till att lönsamheten är, som det heter, »för låg». Därvid har man dock tyvärr inte angivit, vad som skall anses vara »för låg lönsamhet».

Från näringslivets håll har man på denna punkt framhållit, att det är rimligt att de bördor som falla på folkushållet på grund av prisstegringstendenser skola drabba *alla* medborgare. Men skulle man fullfölja de direktiv, som kommitténs majoritet har givit, skulle det i själva verket innebära att det blev näringslivet, som helt fick taga på sig bördan av de kostnadsstegringar, som kunna ifrågakomma och som ju kunna vara beroende på åtgärder utanför vår domvärjo.

Man kommer emellertid här också — och det skall jag särskilt understryka — med ännu längre gående krav, nämligen att priskontrollen skall ingripa, när det anses att övernormala vinster eller övernormala marginaler föreligga, utan att man dock närmare anger, vad som skall åsyftas med detta uttryck. Det innebär att man ingriper även i fall, där någon prisstegring inte har ägt rum. Det har också visat sig att det finns fall, där prisstegring inte har skett utöver 1939

års nivå men där man trots detta har ingripit på grund av att man ansåg vinsten vara för hög. Därmed har man kommit utomordentligt långt bort från det som var den ursprungliga grunden för hela priskontrollen, och man har kommit in på en mycket djupgående dirigering av det ekonomiska livet.

Kungl. Maj:t har nu fastställt direktiv för priskontrollen i huvudsaklig överensstämmelse med majoritetens förslag. Det är endast när det gäller frågan om lättningar på ett visst område, som Kungl. Maj:t inte har gått fullt så hårt fram utan närmare följt den ståndpunkt som näringslivets män intagit.

Såsom redan har påpekats här av några föregående talare är det anmärkningsvärt att regeringen, när den har kommit till den ståndpunkten att den vill föreslå så hårda direktiv, inte har framlagt dessa för riksdagen. Haganderkommitténs utlåtande kom i februari, och det har ju således funnits god tid för Kungl. Maj:t att framlägga dessa direktiv och sina synpunkter på dem för riksdagen i samband med den nu föreliggande propositionen. När vi vidta så långt gående åtgärder, som dessa direktiv faktiskt innebära, är det ju rimligt att vi också bereda riksdagen tillfälle att ta ställning därtill. Jag vill erinra om att när direktiven för priskontrollnämnden ursprungligen lades fram år 1942 på basis av direktör Söderlunds promemoria, så underställdes de riksdagen. Då nya direktiv kommo år 1948, var riksdagen inte samlad, och detta kunde ju tjäna som en ursäkt för att inte riksdagen hade fått ta del av dem. Men det påtalades den gången vid höstriktsdagen 1948, att regeringen hade tagit ställning utan att låta riksdagen yttra sig.

Vi skola komma ihåg, att det inte är själva lagen som här är det avgörande. Den är ju en fullmaktslag och säger egentligen mycket litet om vilka verkningarna kunna bli. Det är *direktiven*, som helt och hållet äro avgörande för hur en prisreglering kommer att verka i fortsättningen, och det är därför som det finns så starka skäl för att riksdagen skall få yttra sig i en dylik fråga.

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Nu har man från olika håll vittnat om att man önskar komma ifrån priskontrollen. Då måste vi nog också se till att man verkligen bereder marken här för, och det har framkommit också i den motion, som kommer att behandlas här senare i dag. Man har där understrukit, att om vi skola komma ifrån priskontrollen, måste vi se till att vi verkligen energiskt sträva efter att i varje ögonblick och på varje punkt, där så är möjligt, åstadkomma en lättnad. Ur denna synpunkt äro de nya direktiven mycket beklagliga, eftersom de snarare låsa fast oss än flytta oss framåt.

Den enda möjligheten att nu komma loss är förvisso att vi steg för steg försöka avskaffa priskontrollen, så att den till sist kan helt avvecklas. Vi måste ta vissa risker därvidlag — med den ökade varutillgång, som nu råder, torde dock riskerna inte vara så stora. Det har ju visat sig gång på gång, att på de områden, där priskontrollen har släppts, har det inte inträtt någon nämnvärd prisstegring. Möjligen har så skett på någon punkt, men den genomsnittliga prisnivån har i varje fall inte stigit — däremot har den sjunkit i flera fall.

Vi mena nu, att tidpunkten är inne att verkligen ta ett ordentligt steg här och slopa priskontrollen från och med ingången av nästa år. Det är klart, att sådana förhållanden kunna tänkas inträda, att man här måste vidtaga vissa åtgärder i kontrollerande riktning. Men då är det riktigare att man gör detta i samband med de övriga åtgärder som vidtagas. Jag tror, att man då har större utsikter att inte i fortsättningen behöva binda sig för hårt.

Det är sålunda enligt min mening särskilt två skäl som göra, att man nu verkligen bör ta steget fullt ut och slopa priskontrollen från och med nyåret. Det ena är, att om man släpper lönestabiliseringen, bör man också släppa priskontrollen, eftersom de hänga så nära ihop, och såsom herr Wistrand påpekade riskerar man, om man skulle behålla priskontrollen, att den i fortsättningen blir permanent. Det andra skälet är att priskontrollen — genom den utveck-

ling som här har fortgått och inte minst genom de direktiv som nu ha utfärdats — har kommit in på helt andra linjer än de som ursprungligen voro avsedda, när priskontrollen kom till. Man har gjort mycket djupare ingripanden i näringslivet än vad man från början tänkt.

Det är därför, herr talman, som jag anser det riktigt att vi nu ta ett kraftigt grepp och komma ifrån priskontrollen, och därför yrkar jag bifall till den av herrar Wistrand och Hagård avgivna reservationen.

Herr von HELAND: Herr talman! Även om jag kan instämma i en hel del av vad herr Nordenson här har framhållit, ansluter jag mig till utskottsförslaget.

Herr Nordenson talar här om näringslivets män och de önskemål de ha framfört. Jag tror inte, att herr Nordenson därvid har ansett sig även tala för jordbruket, som ju också är en näring här i landet av åtminstone ännu så länge en viss betydelse.

Hur var det vid krigsutbrottet? Jag vill erinra om att jordbruket då låg under en priskontroll genom det system som vi hade för att fastställa jordbrukspriserna. Under de första krigsåren förekom alltså priskontroll inom jordbruket, men däremot icke inom näringslivet i övrigt. Detta gjorde, att jordbrukarna belastades med de väldiga prisförhöjningar som ägde rum intill år 1942, då prisstoppet kom.

Med erinran om detta måste jag medge, att jag är en smula rädd för att här understödda högerns förslag, ty jag är inte lika säker som herr Nordenson på vad som kommer att inträffa den 1 januari 1951. Här har visserligen talats om att stabiliseringspolitiken då kommer att brytas och att pris- och lönestoppet kommer att hävas. Men är det någon som kan vara absolut säker på att man inte även efter den 1 januari kommer att behöva gå försiktigt fram när det gäller denna fråga? Inom jordbruket, som jag representerar vid underhandlingar om priserna, ha vi nu godtagit en uppgörelse som

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

gäller från den 1 september i år under ett år framåt, under förutsättning att pris- och lönestoppet icke kommer att brytas. Det är ju möjligt, att det kommer att hävas helt, och naturligtvis komma även vi med våra anspråk efter den 1 januari. Men inför den oviss- het, som jag tycker råder när det gäller det faktiska resultatet av de underhandlingar, som måste föras i höst, anser jag det vara lugnast att gå på utskottets förslag. Jag förmodar, att frågan om priskontrollen kommer att bli mycket aktuell vid dessa underhandlingar på höstkanten, vid vilka även näringslivets män skola få komma till tals med regeringen.

Ur dessa synpunkter, herr talman, ber jag — trots att jag i mycket förstår de betänkligheter som herr Nordenson har framfört — att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag tillåter mig att göra några randanmärkningar till ett par av de synpunkter, som ha framförts av de föregående talarna.

Först vill jag yttra mig om frågan, huruvida Kungl. Maj:ts direktiv till priskontrollnämnden skola föreläggas riksdagen för godkännande. Jag vill då till en början fästa uppmärksamheten på att enligt prisregleringslagen har Kungl. Maj:t riksdagens fullmakt att utfärda tillämpningsföreskrifter. Det är alltså inte tal om annat än att det är Kungl. Maj:ts prerogativ enligt lagen att utfärda direktiven.

Någonting otillbörligt har därför icke skett. Men det är uppenbart att det sedan blir en annan fråga, om det inte kunde vara lämpligt att riksdagen för upplysnings skull ändå i samband med frågan om lagens förlängning hade fått ta del av direktiven. Det skulle man möjligen kunna tycka vore rimligt, och jag skulle för min del vilja säga, att regeringen inte har någon som helst anledning att motsätta sig en sådan tanke. Att riksdagen inte har fått del av direktiven i år — jag kan bara svara för

i år — beror ju därpå, att frågan om lagens prolongering har framlagts från finansdepartementet enligt gällande departementalstadga, under det att tillämpningen av priskontrollen ankommer på folkhushållningsdepartementet.

Nu kom kommitténs förslag in till folkhushållningsdepartementet de sista dagarna i februari månad, medan den proposition det här gäller är dagtecknad den 3 mars. Det är ju ganska naturligt att handelsministern, som i detta avseende är tillförordnad folkhushållningsminister, inte kunde vara färdig med sin bedömning av direktiven så snart, att dessa kunde anges i propositionen. Men jag medger, att om vi hade varit inställda på detta, skulle vi väl ha kunnat ordna det på något sätt. Jag vill för min del säga, att om det nu skulle vara så — vilket vi ju inte behöva ha någon mening om i dag — att regeringen blir tvungen att återkomma till riksdagen i denna fråga, kan det kanske vara lämpligt att vi då också se till att direktiven bringas till riksdagens kännedom samtidigt med själva lagfrågan.

Den andra sak, som jag här skulle vilja yttra mig om, är frågan om hur lång tid förlängningen skall avse. Reservanterna föreslå ju, att lagen skall upphöra att gälla vid nyår, under det att Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten önska en förlängning under hela nästa budgetår. Det har här frågats, om detta verkligen kan ha någon betydelse för kommande avtalsförhandlingar. Det tycker jag, att herrarna lätt skulle kunna tänka sig in i. Jag går ut ifrån såsom ganska självklart, att det kommer att bli avtalsrörelser på skilda områden till hösten. Ingen kan väl vara blind för vad som borde vara ett faktum, nämligen att dessa förhandlingar komma att föras i en mera gynnsam anda, om man på löntagarsidan har garanti för att det kommer att bli en lugn prisutveckling — och man kan räkna med en sådan, om man har priskontrollen kvar.

Det blir ju i alla fall ett systemskifte vid nyår, det kan man inte komma ifrån. Det s. k. lönestoppet upphör. De

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

subventioner, som ha utgivits på grund av delvalveringen, komma att försvinna. Det kan både här och där uppkomma förväntningar, att detta nya läge skall bli en impuls till prisstegringar. Många kunna tänka: Här ha vi ju ett incitament till en ny prisstegring! Jag tror att det helt enkelt är nödvändigt att överbygga denna övergång med tillhjälp av priskontrollen. Jag hade inte trott att någon på allvar skulle våga ta på sitt ansvar att genomföra övergången utan stöd av priskontroll. Därför håller jag bestämt före, att om man nu vill — enligt de tankar, som röra sig hos många människor — börja att avveckla de stora krisåtgärderna och därvid också avtalsbundenheten på arbetsmarknaden, så är det också nödvändigt att gå försiktigt fram, steg för steg, och icke tro att det är möjligt att göra en omsvängning i ett enda ögonblick. Jag skulle betrakta det som ett lättsinne att inför dessa utsikter låta prisregleringslagen upphöra med utgången av detta kalenderår.

Herr ANDRÉN: Herr talman! Jag kan på alla väsentliga punkter instämma i de anföranden, som här tidigare ha hållits framför allt av herrar Wistrand och Nordenson. Jag skall bara be att få säga ett par ord med anledning av vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss anförde.

Herr statsrådet tog först upp frågan om direktiven. Han ansåg, att det var onödigt att lägga fram dessa för riksdagen, eftersom prisregleringslagen gav regeringen rättighet att på egen hand i administrativ ordning genomföra tillämpningsföreskrifter.

Nu är det emellertid inte alldeles säkert, att de direktiv, som här äro givna, uteslutande innehålla tillämpningsföreskrifter. Det hade under sådana förhållanden verkligen varit rimligt, att riksdagen hade fått taga del av direktiven för att pröva, om de genomgående innehålla tillämpningsföreskrifter eller om de även innehålla föreskrifter av annan art.

Jag vill framhålla för kammarens ledamöter, att den ekonomiska räckvidden och betydelsen av de avgöranden, som träffas i priskontrollnämnden, äro större än alla de avgöranden, som träffas i civilmål i detta land per år räknat. De ha alltså en oerhörd ekonomisk räckvidd. Men när det gäller behandlingen av civilmål, ha vi alla möjliga juridiska garantier: då ha vi en instansordning, en fast procedurordning och en lagstiftning, som i detalj reglerar allting. Här däremot är fältet fritt. Det hela regleras i några allmänna ord i en prisregleringslag och genom direktiv, som uteslutande utfärdats av Kungl. Maj:t. Riksdagen har inte ens haft tillfälle att granska dessa direktiv.

Det är detta förhållande, herr talman, som jag finner mindre lämpligt. Och jag skulle vilja tillägga, att det blir ännu mindre lämpligt när man vet, att i spetsen för priskontrollnämnden står en person utan någon som helst juridisk utbildning.

Det är dessa omständigheter som göra, herr talman, att man måste finna det ytterst anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t inte funnit nödigt att förelägga de sist antagna direktiven till riksdagens prövning.

De skäl, som herr statsrådet anförde för att man nu skall lämna en fullmakt, gällande till den 1 juli nästa år, äro av sådan art — det har redan belysts av föregående talare — att de alltid kunna anföras för en förlängning av priskontrollnämndens verksamhet. Ty det är självklart att det alltid är fördelaktigt, när man avser att lugna en opinion och framför allt dem som deltaga i avtalsförhandlingar, att kunna hänvisa till att vi ha en fast och stabiliserad prisnivå och att de kunna avsluta sina avtal utan att på den punkten behöva hysa någon oro.

Skola vi hålla på och ge det svenska folket denna sorts injektioner för att lugna det, få vi med andra ord fortsätta att ha vår bundna ekonomi. En fri prisbildning på såväl varor som tjänster är dock ett så väsentligt moment i den fria ekonomien, att vi utan dessa element

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

icke kunna komma fram till en fri ekonomi.

Jag skulle kunna taga någon liten hänsyn till vad herr statsrådet anförde — jag skulle kunna tänka mig, att man t. ex. bestämde sig för ett sådant datum som den 1 mars. Det skulle möjliggöra för riksdagen att i ett nödläge, då verkligt starka skäl talade för en ytterligare förlängning, på grundval av en ny proposition ånyo taga ställning till saken.

Men i det nuvarande läget, herr talman, när det främst gäller att hävda den fria ekonomiens principer, ber jag helt enkelt att få yrka bifall till den avgivna reservationen.

Herr NORDENSON: Herr talman! Med anledning av herr von Helands yttrande vill jag bara säga, att när jag använde uttrycket »näringslivet» var det med tanke på att bakom de framställningar, som ha gjorts, stod en verkligt mycket samlad representation för vad man brukar kalla för statsnäringarna. Och jag borde naturligtvis ha använt det uttrycket. Anledningen till att jag inte uppehållit mig vid jordbruket är att dess priser under de senaste åren varit fastställda i samråd med statsmakterna. På det området har priskontrollnämnden över huvud taget inte utövat någon verksamhet.

Gentemot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vill jag invända, att min anmärkning inte på något sätt var av konstitutionell art. Jag är fullt på det klara med att regeringen inte överskridit sin befogenhet, när den inte underställt frågan riksdagens prövning. Det var ärendets betydelse som gav mig anledning att understryka, att det lämpligen borde ha överlämnats även till riksdagen. Det har skett förut. Jag kan erinra om att när finansminister Wigforss tog upp frågan om omsättningsskatten, framlade han en proposition för riksdagen enbart för att inhämta riksdagens mening, och ställningstagandet i frågan gjordes först senare.

Jag förstår också, att det är värde-

fullt att ha en priskontrolllag, när man går till förhandlingar. Men om vi — såsom det redan har sagts — måste stödja oss på denna lag vid förhandlingar med arbetarna, så binda vi oss, såvitt jag förstår, mycket hårt för framtiden. Jag skulle dock vilja påstå, att jag skulle ha varit mera förstående för tanken att förlänga denna fullmakt över nyåret, om direktiven hade varit mindre hårda eller ännu hellre gått i en lindrande riktning, varigenom man hade kunnat peka på att man ändock ville komma till friare förhållanden.

Som det nu är, vidhåller jag yrkandet om bifall till reservationen, herr talman.

Herr WISTRAND: Herr talman! Då herr statsrådet gör gällande, att det skulle vara lättsinnigt att gå till de avtalsförhandlingar, som komma att äga rum i höst, utan de garantier för en fast prisnivå, vilka skulle lämnas genom en förlängning av prisregleringslagen, vill jag endast fästa herr statsrådets uppmärksamhet på att nuvarande avtal inom näringslivet äro sammankopplade med en indexberäkning. Det finns naturligtvis även den möjligheten — jag vill inte säga att det är synnerligen önskvärt — att även i fortsättningen vid en löneuppgörelse använda en viss indexberäkning.

Att säga att en förlängning av prisregleringslagen är nödvändig för avtalsförhandlingarna är sålunda att använda större våld än nöden kräver.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill till den siste ärade talaren säga, att om man vid de kommande förhandlingarna skulle skjuta in sig på att klistra fast lönerna vid en viss indexberäkning, så skulle detta rimma illa med allt det tal som vi hört om att man äntligen måste »komma bort från indextänkandet». Jag skulle för min del tro, att det snarast är ett allmänt intresse för alla parter, att man såvitt möjligt skulle komma bort från den minutiösa anpass-

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

ningen till index. Därför vore det väl ganska felaktigt att göra det till ett nödvändigt löntagarintresse att anpassa löneavtalen till index.

För herr Andrén skulle jag bara vilja påpeka, att det är uppenbart att alla våra krisföranstaltningar äro av en annan struktur och mera lösliga än vår allmänna processordning när det gäller civilmål. Jag föreställer mig att även herr Andrén förstår, att det måste så vara. Man har inte tid att i dessa krisfrågor vänta på ett högstadsdomstolsutslag något årtionde efter det tvisten har anhängiggjorts. Men därför har man också försökt att konstruera krisorganen på sådant sätt, att olika intressen och erfarenhet från skilda områden bli representerade på olika sätt. Jag vet inte om det är alldeles nödvändigt, och jag undrar om till och med framstående domstolsjurister skulle anse att det är alldeles självklart, att ordföranden i en sådan organisation som priskontrollnämnden borde vara jurist. Det kan ju finnas klokskap även inom andra områden, och när det ändå finns tillgång till väl utbildade jurister inom organisationen, kan man utgå från att de juridiska synpunkterna bli beaktade. Jag undrar om inte herr Andrén liksom vi lekmän ofta har en viss benägenhet att bli mera konungslig än Konungen själv.

Gentemot argumentet, att de kommande avtalsförhandlingarna utgöra ett skäl för prolongering av prisregleringslagen, har det sagts, att ett sådant argument i så fall *alltid* skulle kunna användas. Då vill jag säga, att vi väl dock inte alltid äro i den situationen, att vi övergå från ett lönestopp till en fri lönerörelse. Det är en ganska exceptionell omständighet, som jag vill fästa uppmärksamheten på. Jag tror därför inte att herr Andrén behöver använda de djupa bröstoner, som han här tillgrep.

Herr WISTRAND (kort genmäle): Herr talman! Jag är, som jag redan förut antytt, fullkomligt överens med herr statsrådet om att det inte är önskvärt, att man bibehåller indexberäkningen

vid kommande avtalsuppgörelser. Men för att undgå den behöver man väl inte betala vilket pris som helst.

Det har här från olika håll med all rätt framhållits, att herr statsrådets anförande och regeringens ställning till denna fråga ge anledning till mycket stora farhågor för att priskontrollagen blir permanent. Jag kanske därför vågar be att få rikta en fråga till herr statsrådet: Under vilka omständigheter och när anser herr statsrådet, att denna lagstiftning bör kunna upphävas? Det kommer väl alltid vid varje årsskifte att hållas avtalsförhandlingar.

Herr ANDRÉN (kort genmäle): Herr talman! Delvis har jag blivit förekommen av den föregående ärade talaren. Jag skall emellertid ändå be att få säga några ord.

Statsrådet Sköld anmärker att det nu, vid övergången till ett system med friare avtal, skulle vara angelägnare än eljest att ha en priskontroll. Men, herr talman, var gång man övergår från ett fritt avtal till ett annat har väl frågan om priskontroll ungefär samma angelägenhetsgrad, ty i en sådan situation vet man ju alltid lika litet om den kommande prisutvecklingen.

Jag framhöll den brist på juridiska regler, som utmärker priskontrollen, och jag framhöll vidare att detta är desto mera betänkligt som det i spetsen för priskontrollen icke finns någon juridiskt bildad person. Om jag skulle få lov att begagna den vokabulär, som statsrådet Sköld använder, skulle jag kanske få lov att säga, att då borde väl även statsrådet Sköld kunna begripa, att det just vid övergången från ett krigs- och kristillstånd till ett mera normalt tillstånd är så mycket mera angeläget att snarast möjligt gå tillbaka till de rättsprinciper, som tidigare rådde i det svenska näringslivet. Med nuvarande ordning kan det ske en mannamån på många olika sätt, och jag vill inte att vi i det svenska samhället skola ha regler som tillåta något sådant.

Det är så utomordentligt viktiga eko-

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

nomiska avgöranden, som träffas i pris-kontrollnämnden, att man i rättssamhällets namn måste fordra att dessa avgöranden skola träffas under lika betryggande garantier som andra viktiga avgöranden. Jag förstår att detta kan vara vanskligt under krigs- och kristider — men äro vi inte nu överens om att vi skola försöka komma fram till mera ordinarie ordning och att omständigheterna nu äro sådana att detta borde vara möjligt?

Det är med hänsyn till detta, herr talman, som jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag vet inte om herr Andrén inte *vill* eller inte *kan* inse vad som är skillnaden mellan ett läge, där man övergår från lönestopp till avtalsrörelse, och ett läge, där man redan har ett fritt avtalssystem och endast förhandlar om ett nytt avtal, byggt på ett tidigare avtal efter en fri avtalsrörelse. Om det sista skulle vara fallet, anser jag ändå inte att kammarens tid tillåter mig att ge den upplysning på denna punkt, som kanske skulle vara erforderlig.

Till herr Wistrand vill jag bara säga, att jag personligen icke är anhängare av permanent priskontroll. Enligt mitt sätt att se bör priskontrollen avvecklas steg för steg i den mån det är möjligt att genomföra en sådan avveckling utan att utsätta sig för en prisstegring, som är betingad av tillfälliga omständigheter. När man kommer till ett läge där man ser att man har nått en prisnivå, som kan fungera på ett normalt sätt, då skall man enligt min mening taga det prisläget och slippa ifrån priskontrollen, antingen detta medför en tillfällig höjning av prisnivån, en sänkning av den eller en bibehållen prisnivå.

Men det finns ingen möjlighet för mig att i dag säga, att den och den dagen, under de och de omständigheterna kan priskontrollnämnden avvecklas. Det finns ingen möjlighet för mig att överblicka det samspel av omständigheter, som kan möta oss och tvinga oss till ett bedömande i den situationen.

Herr **FORSLUND**: Herr talman! Då jag har deltagit i andra lagutskottets arbete rörande denna fråga vill jag ytterligare understryka, att vi såsom motiv för vårt tillstyrkande av en förlängning av lagens giltighetstid till den sista juni nästa år ha godtagit Kungl. Maj:ts resonemang, även om den saken inte är så tydligt utskreven. Vi som bilda majoriteten ha förstått, vilket allvar som ligger i de löneförhandlingar som sannolikt komma till stånd framemot årsskiftet, och jag kan tala om att jag inom utskottet har uttalat min förvåning över att den motion, i vilken det yrkas att lagen endast skall förlängas till årets slut, kommer från det parti, som gång efter annan har hävdad att det företräder sakkunskapen och det största allvaret inför tidens krav och möjligheter.

Att professor Andrén inte förstår den här saken må jag ursäkta honom, ty han kan inte så noga veta vilken betydelse som vid en löneförhandling kan ligga i att man har det irriteringsmomentet hängande över sig, att arbetarparten kan säga: »Nu har riksdagen beslutat att kontrollåtgärderna rörande prisläget skola upphävas vid årsskiftet.» Man måste vara ett barn, tycker jag, om man inte kan begripa att sådant verkar irriterande.

Det som förvånar mig mest är emellertid, att min vän herr Wistrand såsom gammal löneförhandlare inte i denna sak har kunnat tillägna sig samma återhållsamhet som undertecknad. Vi bruka ju kunna komma överens, framför allt när det gäller ting som röra arbetsmarknaden och speciellt sådant som har med arbetet inom andra lagutskottet att göra. Men i den här frågan har herr Wistrand tagit till en huvuduppgift att verka för högerns märkvärdiga inställning att absolut gå emot Kungl. Maj:ts förslag.

I en sak kanske jag i någon mån delar herr Wistrands uppfattning. Jag tror inte på att man, åtminstone för statstjänargruppernas del, kan komma förbi indexförfarandet. Det skulle vara egendomligt om vi nu efter 35 år skulle kunna vara beredda att frångå detta system och slå in löneöverenskommelserna i helt

Ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

fasta lönebelopp. Men, herr *Wistrand*, även om man har ett index finns det intervaller, och alla de personer, vilka skola tala om indexets innebörd, vilja hålla reda på prisutvecklingen. Därför vill man vidmakthålla den säkerhetsåtgärd som heter priskontroll.

Jag vill alltså starkt understryka att utskottet har känt sitt fulla och hela ansvar inför det läge, som arbetsmarknadens ekonomiska problem kunna komma att föra oss in i framemot årsskiftet och att vi därvid ha kommit till den uppfattningen, att vi inte kunna biträda den föreliggande motionen, som enligt min uppfattning synes vara mycket lätt-sinnigt framlagd.

Herr **ANDRÉN**: Herr talman! Statsrådet Sköld är inte tillfredsställd med sin överlägsna position som svensk finansminister, utan han vill dessutom gärna i debatten föra in ett moment av personligt översitteri. Jag skall inte tillägna mig dessa metoder.

Men jag vill säga till honom och lika-så till herr *Forslund*, att avgörande för atmosfären vid alla avtalsförhandlingar måste vara, hur man bedömer den kommande prisutvecklingen. Den rent principiella skillnaden mellan lönestopp och fria avtal har inte samma betydelse som denna bedömning av den framtida prisutvecklingen. Jag tror inte heller att arbetsmarknadens parter just för närvarande bedöma prisutvecklingen så allvarligt, som många gånger kan vara fallet när man går till avtalsförhandlingar från ett fritt avtal till ett nytt sådant.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till det yrkande, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna

proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wistrand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det yrkande, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wistrand* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 109;

Nej — 21.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid änyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om ändring av gällande expropriationslagstiftning i syfte att bättre tillgodose landsbygdsbefolkningens intressen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om periodisk utbetalning av expropriationsersättning.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till utbetalning av expropriationsersättning i form av periodvis återkommande utbetalningar.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 171 i första kammaren av herr *Andersson, Jones Erik*, m. fl. och nr 211 i andra kammaren av herr *Ericsson* i Näs m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om skyndsamt utredning angående sådan ändring av expropriationslagen, att expropriationsersättning skulle kunna utbetalas i form av periodvis återkommande utbetalningar såsom i motionen angivits.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Werner* och *Andersson* i *Dunker* ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville i anledning av motionerna I: 171 och II: 211 hemställa om utredning rörande möjligheterna att motverka den försämrade bärkraft å jordbruksfastighet, som uppkomme vid expropriation varom här vore fråga, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i reservationen förordats.

Herr *WERNER*: Herr talman! Den snabba utbyggnaden av vattenkraften särskilt i övre Norrland har medfört att ett nät av stora kraftledningsgator har måst framdragas genom de skogsproduktiva områdena. Det är alldeles uppenbart, att detta ingrepp i skogsproduktionen

är i hög grad betänkligt inte bara ur folkhushållets synpunkt utan även för den enskilde, som drabbas av ingreppet. Ofta är det så, att dessa gator sträcka sig utefter hela längden av en enskild skogsägares fastighet och följaktligen spolieera den försörjningsbas, som ett familj jordbruk, särskilt i övre Norrland, har i skogen.

Dessa skador, som äro av en vittgående samhällsekonomisk betydelse, ha enligt min mening lämnats alltför litet beaktande av statsmakterna, och vissa åtgärder synas vara påkallade för att om möjligt förekomma de ingrepp, som här ske. Jag tänker då närmast på möjligheterna att öka kraftledningarnas höjd över skogen så mycket, att den växande skogen kan utveckla sig under kraftledningarna. Det skulle kunna ske genom en ökning av de bärande stolparnas höjd. Särskilt gäller detta de större kraftledningsgatorna.

Det är emellertid inte detta frågan nu gäller, utan frågan, huruvida de enskilda markägare, som måste upplåta mark för kraftledningsgatorna, skola erhålla en engångsersättning, beräknad i pengar, eller om det skall finnas möjligheter att utforma denna ersättning som ett avgäldssystem för en följd av år framåt. Några motionärer ha menat att en sådan uppdelning skulle vara möjlig, och vi reserverar ha delat denna motionärernas uppfattning. I vår reservation ha vi förordat att en utredning måtte komma till stånd angående möjligheterna att låta dessa ersättningar utgå i fortlöpande följd, kanske med en viss periodisk justering. Huruvida detta skall bli möjligt vågar jag inte yttra mig om, men i varje fall är saken av så pass stor vikt att en undersökning är mer än väl befogad.

Jag skall inte vidare utveckla de synpunkter, som reserverarna ha anfört, utan jag hänvisar till reservationen. Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häri instämde herr *Andersson, Jones Erik*.

Om periodisk utbetalning av expropriationsersättning.

Herr LARSSON, NILS: Herr talman! Den skildring av ingreppen vid uppsättande av kraftledningar genom skog, som herr Werner här har givit, har utskottsmajoriteten ingenting att invända emot. Frågan är alltså endast, hur man skall göra med ersättningen. De remissinstanser, som utskottet har hört, ha samtliga, kan man säga, i sin motivering pekat på en rad av svårigheter som resa sig, om man vill ordna dessa ersättningar som ständigt utgående avgälder, och även om lantbrukstyrelsen och länsstyrelsen i Kopparbergs län säga att de inte ha någonting att erinra mot en utredning, talar ändå hela deras remissvar för att denna fråga är praktiskt taget omöjlig att lösa. Det har exempelvis pekats på svårigheten att på ett betryggande sätt kunna ordna det så, att den, som lidit intrång, i alla tider skulle kunna erhålla ersättning, och man har erinrat om de svårigheter, som skulle uppstå för in-teckningshavarna. Ytterligare har an-förts, att utbetalningen av beloppen, vilka i de flesta fall säkerligen komma att bli mycket små, kommer att vålla ett ofantligt stort arbete. Man måste bl. a. ständigt undersöka, vem som är innehavare av en viss fastighet, eftersom ju fastig-heter ofta byta ägare.

Det är dessa praktiska överväganden som ha varit avgörande för utskottet, när det i föreliggande fall har gått på av-slagslinjen. Personligen tror jag också att det intrång för jordägarna, som här kan uppstå, icke är så stort som herr Werner ville göra gällande. Det är ju mycket sällan som en kraftledning går fram längs efter ett skogsskifte — kraft-ledningen brukar ju ofta snedda eller gå tvärs över ett skogsskifte. Ersättnings-beloppet kan därför aldrig komma att uppgå till någon så stor summa, att vederbörande i all framtid skulle kunna lyfta ett penningtillskott, som skulle kunna trygga att hans gård för all framtid bleve ett bärkraftigt familj jordbruk. Det är helt enkelt orimligt att tänka sig, att så skulle kunna bli fallet.

Jag ber även få hänvisa till den re-dovisning av remissyttrandena som utskottet har gjort. Remissyttrandena böra

enligt min mening vara tillräckligt upp-lyssande för att kunna övertyga kamma-ren om att denna fråga icke bör bli fö-re-mål för utredning.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr SPETZ: Herr talman! Jag tillåter mig att tolka herr Werners anförande så, att han och hans meningsfränder icke motsätta sig, att det dras fram kraftledningar i vårt land och att alltså utbyggnaden av våra vattenfall och elektrifieringen fortsätta, men då torde det också vara ofrånkomligt, att mark i något fall kan behöva tagas i anspråk från det jordbruk, som befinner sig på gränsen till att vara bärkraftigt och som genom denna minskning av arealen blir ofullständigt. Men jag vill påpeka, att precis samma förhållande kan uppstå efter expropriation för annat ändamål, t. ex. för anläggandet av allmän väg, skjutfält eller dylikt. Den svårighet, som man här har för ögonen, kan inte avhjälpas genom någon åtgärd vid själva expropriationen. Ett jordbruk kan inte gärna göras bärkraftigt därigenom att brukaren erhåller en viss årlig ersättning, som han sedan skulle få uppbära utan någon som helst motsvarande arbetsprestation. Ett dylikt svagt jordbruk måste göras bärkraftigt på andra vägar, och det kan inte ske genom några bestämmelser om ersättning vid expropriation. Det blir väl i så fall närmast lantbruksnämnderna som få ordna den saken.

Jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som har gjorts om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. prövningen av skadeståndsanspråk mot statliga verk.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 21 juli 1937 (nr 737) med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och gräde m. m.;

nr 10, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till bevakningsfartyg för sillfisket vid Island;

nr 11, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastighetsandelar;

nr 12, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Sveriges utsädesförening;

nr 13, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.; och

nr 14, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. prövningen av skadeståndsanspråk mot statliga verk.

Föredrogs ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om utredning av frågor i samband med den statliga självriskan vid skador såväl direkt som å tredje man.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 36, hade herr *Petersson, Emil*, hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågor som stode i samband med den statliga självriskan vid skador såväl direkt som mot tredje man.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motion nr 36 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **PETERSSON, EMIL**: Herr talman! Tyvärr är det icke så väl beställt på detta område som vore önskligt. Utskottet vill icke heller bestrida, att skäl kunna anföras för inrättandet av ett centralt statligt organ för prövning av skadeersättningsanspråk mot statliga verk. I sitt remissyttrande säger riksförsäkringsanstalten, att genom en sådan anordning en större enhetlighet måhända skulle ernås, och för den rättssökande allmänheten skulle icke råda tveksamhet om rätt forum för framställande av skadeståndsanspråk.

I vår motion ha vi tillåtit oss att erinra om en del olägenheter med nuvarande system. Vi anföra i motionen: »På grund av att staten inte har försäkrat utan står självrisk, vilket med hänsyn till den statliga verksamhetens omfattning måste anses riktigt, finnes ingen tredje part som träder till, när ett skadeståndskrav reses emot staten, utan det statliga förvaltningsorgan, som varit vållande till skadan, avgör självt om ersättning skall utbetalas. I många fall blir det just den, som direkt varit vållande till skadan, som får det största inflytandet vid skadeståndskravets bedömande. Erfarenheten visar också att vederbörande myndigheter ogärna höra andra personer i en skadeståndsfråga än sin egen personal. Därest ett statligt förvaltningsorgan vägrar att betala ut ersättning, finnes för den enskilde medborgaren ingen annan möjlighet att få skadeståndskravet avgjort än genom rättegång mot staten, en sak som åtminstone en enskild person avstår ifrån i det längsta. Det torde också ur allmän synpunkt icke vara önskvärt, att våra domstolar belastas med för många mål av sådan art. Då det icke finnes ett centralt statligt organ, som avgör frågorna, utan vederbörande förvaltningsorgan, blir följden den att i vissa fall från ett förvaltningsorgan utbetalas ersättning, under det att ett annat statligt förvaltningsorgan i ett fullständigt analogt fall bestämt vägrar att utbetala ersättning.»

Härtill kommer, herr talman, att de som företräda staten ha en viss benägenhet att bagatellisera eller undervärdera

Ang. utredning om inkomstförhållandena inom olika yrkesgrupper m. m.

skadan, och det inträffar också att de uppträda bryskt mot den, som rest krav på skadestånd. Därigenom skapas irritation mellan staten och den enskilde.

Vi motionärer ha velat föra fram detta spörsmål för övervägande, men då utskottet nu icke är berett att föreslå några positiva åtgärder för frågans lösning, är det lönlöst att ställa ett yrkande. Jag hoppas emellertid att det skall bli möjligt att så småningom få ändring i de nuvarande förhållandena så att, när ett skadeståndskrav reses mot ett statligt verk, det inte skall bli svårare att få det reglerat än om kravet hade rests emot en enskild medborgare eller ett privat företag.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag vill utöver vad som sagts i utskottets utlåtande påpeka att ett bifall till herr Peterssons motion skulle förutsätta inrättandet av ett nytt centralt ämbetsverk. Jag tycker sannerligen att vi redan ha inrättat tillräckligt många nya ämbetsverk.

I övrigt erinrar jag om att, såsom framgår av riksförsäkringsanstaltens remissyttrande, »som allmän regel gäller, att den, som ej åtnöjes med statlig myndighets beslut, äger få sina ersättningsanspråk prövade av Kungl. Maj:t. Ogillas i administrativ ordning prövat ersättningsanspråk, är det vederbörande obetaget att hänskjuta skadestandsfrågan till domstols prövning». Riksförsäkringsanstalten har även som sin mening framhållit, att det inte torde bli färre mål, som gå till domstols prövning, om ett sådant här centralt organ skulle inrättas.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. utredning om inkomstförhållandena inom olika yrkesgrupper m. m.

Föredrogs ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr

23, i anledning av väckta motioner dels om utredning rörande de socialpolitiska förmånernas inverkan på enskilda inkomsttagares ekonomi i olika inkomstgrupper m. m., dels ock om utredning rörande storleken och verkningarna av det inkomstbortfall, som genom upphörande sociala förmåner och ökade skatter inträder vid inkomsthöjning i olika intervaller.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskotts hänvisad motion, nr 341, hade herrar *Mannerskantz* och *Lundqvist* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snar utredning av de samlade socialpolitiska förmånernas inverkan på de enskilda inkomsttagarnas ekonomi i olika inkomstgrupper samt av de möjligheter, som stode till buds att motverka tvära skiftningar i de sociala förmånernas samlade summa vid stigande inkomst.

I en likaledes inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 342, hade herr *Andersson, Elon*, m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning rörande storleken av det inkomstbortfall genom upphörande sociala förmåner och ökade skatter, som inträdde vid inkomsthöjning i olika intervaller, och rörande verkningarna därav bland annat ur synpunkten av samhällets intresse att den enskilde uppmuntrades till yrkesutbildning och produktiva insatser och belönades därför genom en höjning av realinkomsten.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

att första kammaren i anledning av motionerna för sin del måtte besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att, då pågående utredningar om marginalsatt och om sociala förmånens och studiekostnaders inverkan på nettoinkomst o. d. slutförts, en sammanställning av resultaten snarast möjligt måtte utarbetas samt

2) att utredning av inkomstförhållan-

Om successivt avvecklande av priskontrollen.

dena för olika grupper, arbetare och tjänstemän, yrkeslärdade och icke yrkeslärdade, inom olika yrken måtte verkställas.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att som motionär endast få ge uttryck åt min glädje och tacksamhet för den starkt positiva hållning som utskottet har intagit till här föreliggande frågekomplex.

Utskottets inställning visar, såvitt jag förstår, att man på ansvarigt håll icke kan eller vill bestrida det principiellt berättigade i den kritik som vi motionärer ha framfört mot nu rådande förhållanden, en kritik som ju till väsentlig del bygger på den stort upplagda kartläggning av realinkomsterna för olika inkomsttagargrupper som Svenska Dagbladet för några månader sedan framlade.

Bara detta indirekta erkännande från utskottets sida av vår kritiks berättigande anser jag vara av stort värde för var och en som vill få till stånd en ur såväl samhällets som den enskildes synpunkt rättvisare och förnuftigare inbördes ordning mellan olika medborgargrupper i vad gäller realinkomsterna.

Vad jag här i allra största korthet skulle vilja särskilt understryka är, att det måste anses vara ett viktigt stats- och samhällsintresse att avvägningen av sociala förmåner, löner och beskattning blir sådan, att de yrken och tjänsteställningar, som kräva specialutbildning, kanske mångårig sådan, teoretisk eller praktisk, verkligen kunna bli rekryterade med högkvalificerade innehavare — alldeles oavsett från vilket ekonomiskt samhällsskikt de komma.

Lika angeläget är det givetvis också ur samhällets synpunkt att realinkomsterna ställa sig så inom olika grupper, att det verkligen blir lönande och lockande för den enskilde — vare sig han tillhör handens eller hjärnans arbetare — att genom extra utbildning eller genom egna särskilda ansträngningar över huvud taget söka komma framåt och förbättra sin och familjens ställning.

Jag hoppas, herr talman, att de utredningar, som utskottet nu enhälligt förordar, skola bedrivas med all möjlig skyndsamhet och att dessa utredningar sedan också utan onödig tidsutdräkt skola komma att leda fram till en önskvärd förbättring av relationen i realinkomsthänseende mellan olika inkomstgrupper och att detta sker på den eller de vägar som kunna anses bäst leda till målet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Lundqvists yttrande instämde herrar *Mannerskantz*, *Arrhén* och *Hjalmar Nilsson*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Om successivt avvecklande av priskontrollen.

Föredrogs ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om successivt avvecklande av den statliga priskontrollen.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 340, hade herr *Andrén* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t — i avvaktan på prisregleringens fullständiga avvecklande — ville från priskontroll låta frilägga de varuområden, där detta utan påvisbar risk för prishöjning vore möjligt.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motion nr 340 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herrar *Lundqvist* och *Carl Eric Ericsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen.

Om successivt avvecklande av priskontrollen.

Herr LUNDQVIST: Jag skall inte ta upp någon längre debatt, herr talman, men eftersom jag står såsom reservant, tillåter jag mig att säga några ord till motivering för det yrkande om bifall till min reservation som jag gärna vill framställa.

Det är ju tillfälligheternas spel som gör, att priskontrollen och priskontrollnämnden nu stå i diskussionens brännpunkt för tredje gången under en vecka. Jag vet inte vem som skall lastas här för, men jag tycker knappast att man kan lasta högerpartiet, såsom andra lagutskottets högt värderade ordförande nyss syntes vilja göra gällande.

Den föreliggande motionen går ut på att man — i avvaktan på prisregleringens fullständiga avvecklande — från priskontroll skall låta frilägga de varuområden, där detta utan påvisbar risk för prishöjning är möjligt. Här i dag i varje fall har diskussionen väsenfligen rört sig om, huruvida priskontrollen skall upphöra vid årsskiftet eller den 1 juli 1951. Att priskontrollen skall upphöra, tyckas alla vara ense om. Till och med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gav i sitt sista anförande ganska klart uttryck åt den uppfattningen, att så bör ske. Men då gäller det väl, såvitt jag förstår, att försöka få till stånd en så smidig övergång som möjligt ifrån den nuvarande ordningen till den nya. Man bör alltså försöka att successivt avkoppla det ena området efter det andra. Utskottet hänvisar i utlåtandet till att även priskontrollnämnden förklarar att en dylik avveckling bör komma till stånd, vilket också säges vara utskottets uppfattning. Det tråkiga är då bara, att om man tar del av alla de remissyttranden från näringslivets representanter, som omnämnas i utskottets utlåtande, finns det där inte ett enda sådant organ som delar den uppfattning som priskontrollnämnden har givit uttryck åt, nämligen att den redan har visat en sådan urskillning. Man anser i stället att priskontrollen på område efter område har farit strängare fram än vad som varit nödvändigt.

Om emellertid alla äro överens om att

priskontrollen skall upphöra, förefaller det mig, som om man borde åstadkomma ett uttalande i en mera positiv riktning från riksdagens sida. Därigenom skulle man ju påskynda priskontrollens avveckling och undvika att den på något område dröjer kvar längre än vad som är absolut nödvändigt. Det är detta som motionärerna önska, och i reservationen hemställes nu om bifall till motionen.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till den av herr Carl Eric Ericsson och mig avgivna reservationen.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag är för min del lika intresserad av denna fråga som herr Lundqvist och herr Petrén, vilken senare ju redan under ett tidigare utlåtande talade till förmån för den av honom här avgivna blanka reservationen. Jag tillåter mig att erinra om att utskottet har skrivit, »att priskontroll icke bör bibehållas längre än som kan anses erforderligt med hänsyn till prisstabiliteten». Utskottet utgår ifrån att priskontrollnämnden utnyttjar varje tillfälle till priskontrollens hävande, där det utan risk kan ske.

Herr Lundqvist har nu yrkat bifall till sin reservation, vilket innebär bifall till motion nr 340. I denna motion yrkas, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t — i avvaktan på prisregleringens fullständiga avvecklande — från priskontroll låter frigöra de varuområden, där detta utan påvisbar risk för prishöjning är möjligt». Jag ber att få påpeka för kammarens ledamöter, att motionens yrkande i sak nära överensstämmer med ett uttalande i andra lagutskottets utlåtande nr 30, som vi för en stund sedan ha behandlat och godkänt. Andra lagutskottet skriver: »Utskottet vill därför understryka angelägenheten av att priskontrollen på ett visst varuområde upphäves så snart detta synes kunna ske utan risk för en ogynnsam prisutveckling på området i fråga.» Herr Lundqvist borde enligt min mening ha kunnat nöja sig med det av kammaren nyss antagna ut-

Om successivt avvecklande av priskontrollen.

låtandet av första lagutskottet och inte behövt yrka bifall till motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion om åtgärder för en tillfredsställande rekrytering av befattningshavare i övre Norrland, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 125, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 38 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt;

nr 126, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för skogsvårdsavgift; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

angående upphävande av förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 132, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 under utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att utskottets hemställanden i utlåtande nr 77 bifölles även av andra kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Johannesson* för tiden den 8—den 17 nästkommande maj för utrikes resa.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.27 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.